

oct.

16

R. oct.

2516

GESCHENK

VAN *den Heer*

O. J. de Villiers

Roseboom

'S HH

ELKE IN DE OMS

MET .

F.

2

RIJKSUNIVERSITEIT UTRECHT

1125 7619

FLORA

R/2566

VAN

'S HERTOGENBOSCH

OF

NAAMLIJST VAN DE PLANTEN

ELKE IN DE OMSTREKEN VAN 'S HERTOGENBOSCH GEVONDEN WORDEN,
MET AANWIJZING VAN HARE GROEIPLAATSEN

DOOR

F. J. J. SLINGSBY VAN HOVEN

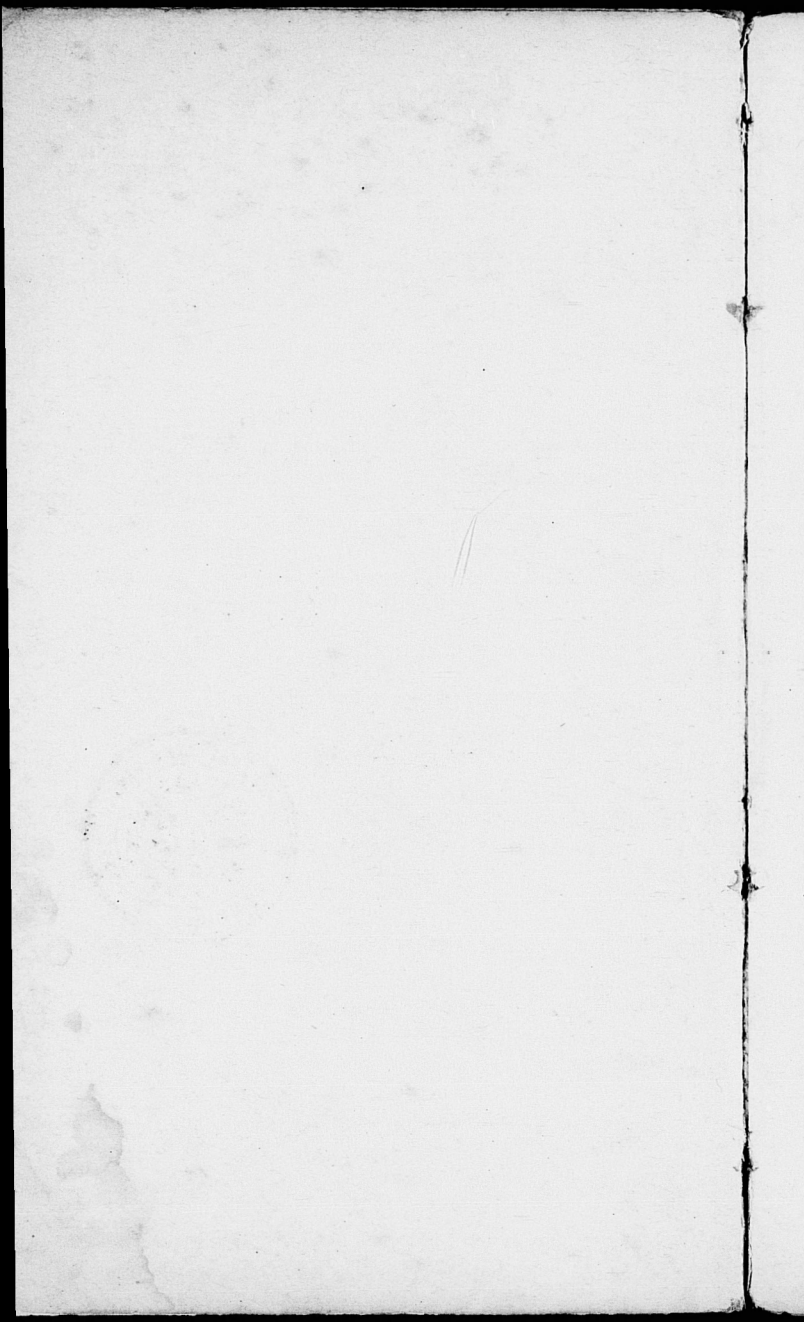
2e veel vermeerderde en verbeterde uitgaaf.

LEEUWARDEN

HUGO SURINGAR

1879.

Voorrede van de eerste uitgaaf.

Daar ik sedert drie jaren alhier in garnizoen ben en in de onzekerheid verkeer of mijn verblijf hier ter stede nog van langer duur zal zijn, deel ik in de volgende bladzijden eene Naamlijst mede van de planten, welke ik in de stad en hare omstreken, gedurende de jaren 1845, 1846 en 1847 gevonden en voor het grootste gedeelte verzameld heb.

Tot heden toe zijn deze streken nog weinig bezocht, met het doel, om hare vegetatie na te gaan; nogtans bieden zij, door de verscheidenheid van hare gronden en derhalve ook van hare voortbrengselen, den natuuronderzoeker ruime belooning aan voor zijne genomene moeite.

Bedenkt men, dat de omstreken van de stad 's Hertogenbosch veel te lijden hebben door overstromingen, tengevolge waarvan des zomers het land zelden geheel droog wordt, dan zal men ligt inzien, dat er hier eene groote verscheidenheid van planten moet worden aangetroffen. Door dezelfde oorzaak veranderen tevens de éénjarige planten veelvuldig van plaats, zoodat eene plant, welke heden op eene bepaalde plaats gevonden wordt, het volgende jaar daar niet meer te zien is, terwijl zij, verwijderd van hare vorige standplaats, zich aan het oog vertoont in eene streek, waar men ze vroeger miste. Daarbij overwege men, dat de streken van Heusden, Engelen en Empel veelal kleigronden, die van Vught en Rosmalen zandgronden aanbieden, terwijl de nabijzijnde

Vugtsche en Helvoirtsche heiden den verzamelaar eene rijke hoeveelheid heideplanten opleveren. Genoeg dus om den lezer te overtuigen, dat de oogst hier rijk kan zijn en niet onbelangrijk, wat het aantal planten betreft, welke nog niet, als in Nederland voorkomende, zijn opgegeven.

In dienzelfden rijkdom evenwel hoop ik ook verschooning te vinden voor hetgeen nog aan dezen arbeid ontbreekt. Het is den eersten onderzoeker moeilijk de volledigheid te naderen, daar hij overal zich zelve ten gids moet strekken op meestal ongebaande wegen. Ik hoop dan ook door dezen geringen arbeid anderen te doen besluiten, om mijn voetspoor te volgen, opdat zoodoende het door mij aangevangene werk verbeterd wordt, zooveel mogelijk volmaakt en ten einde gebragt.

Dat hun nog veel te verrigten overblijft, vooral wat de Cryptogamia betreft, zal den lezer uit het geringe aantal dier laatsten, welke men hieronder vindt opgegeven, genoegzaam blijken.

Wat de rangschikking betreft, welke ik heb aangenomen, blijft mij nog te zeggen overig, dat ik voor de plantae Phanerogamiae et Cryptogamiae vasculares gevolgd heb het werk van G. D. J. KOCH, getiteld: *Synopsis florae germanicae et helveticae*; terwijl ik voor de Cryptogamiae cellulares, het werk van D. H. F. LINK, tot leiddraad heb genomen.

's HERTOGENBOSCH,

DE SCHRIJVER.

1847.

Voorrede voor de tweede uitgaaf.

Sinds ik dit werk voort 't eerst aan mijne landgenooten mocht aanbieden, zijn meer dan dertig jaren voorbij gegaan. Meer behoef ik zeker niet te zeggen, om den lezer al aanstonds te doen begrijpen, dat hij hier niet slechts eene tweede maar ook een veel verbeterde en vermeerderde uitgaaf van mijn boek voor zich heeft. Kon reeds een Solon in de grijze oudheid verklaren: „oud wordende leer ik nog”, hoeveel te meer geldt zijn woord in een tijd als den onzen, waarin de wetenschap, toegerust met de vernuftigste werktuigen, schier met ieder jaar dieper doordringt in de verborgenste schuilhoeken van het leven der natuur, en ontdekking op ontdekking, de een al verrassender dan de andere, elkander met eene, ik mag wel zeggen overrompelende snelheid opvolgen. Terwijl wij met onze telescopen de diepte des hemels peilen, en de spectraal-analyse zelfs het geheim van de chemische samenstelling der verst verwijderde wereldbollen voor ons ontsluiert heeft, verdiepen wij ons tevens met onze microscopen in het oneindig kleine, en hebben wij daar eene gansche wereld van leven en beweging ontdekt, zóó harmonisch, zóó wonderbaar, dat, als ondanks ons zelve, een gevoel van éénheid van het heelal zich van ons meester maakt.

Met iederen dag worden wij versterkt in onze veronderstelling van de éénheid der natuurkrachten; ieder raadsel in het leven der natuur dat de wetenschap oplost, bevestigt onze overtuiging, dat het heelal een groot

systeem van omzetbare krachten is, hetwelk door één groot beginsel van onomstootbare regelmaat en orde beheerscht wordt. Maar tevens wordt het nu ook met iederen dag moeilijker, ik zeg niet eens om het geheele gebied der natuurkundige wetenschap te omvatten, maar zelfs één harer onderdeelen volledig te beoefenen. Het beginsel der verdeeling van den arbeid moet ons ook hier de behulpzame hand bieden, op gevaar af, dat wij tot de eenzijdigheid van een vakgeleerde zullen vervallen, die slechts een klein gedeelte van het onmetelijk gebied der natuurkundige wetenschap — maar dat dan ook goed en zoo volledig mogelijk — bearbeidt. Het eerste zullen we ons natuurlijk niet aanmatigen, op het laatste althans hebben we ons naar vermogen toegelegd.

Toen dit werk voor 't eerst het licht zag, was Noordbrabant en de Meijerij van 's Bosch in menig opzicht een schier onbekend land.

Toch verdiende het met zijne schilderachtige heidevelden, zijn statige dennebosschen, zijn weelderige flora, zijne onoogelijke moerassen zelfs, in hooge mate de belangstelling van den vriend der natuur. Sinds dien tijd is ook hierin verandering gekomen.

De verbeterde middelen van gemeenschap hebben de betrekkelijke afzondering, waarin Noordbrabant verkeerde, opgeheven, en de bewoners aan gindsche zijde van den Moerdijk in de gelegenheid gesteld, zich met eigen oogen te overtuigen, dat ook de Meijerij van 's Bosch niet van natuurschoon ontbloot is.

Heidevelden zijn ontgonnen, pijnbosschen zijn geveld, of in weelderige buitenplaatsen herschapen. Al wordt de Meijerij nog jaarlijks door de oude plaag, het water, bezocht, al heeft de locomotief onmiskenbaar ook hier iets van het eigenaardige karakter der Noordbrabantsche dorpen ontnomen, toch heeft uit den aard der zaak de Flora van 's Hertogenbosch slechts in zeer geringe mate den invloed ondervonden van die voor het maatschappelijke en industriële leven zoo belangrijke veranderingen. Ieder, die het schilderachtige Vught, de

vruchtbare streken van het land van Heusden, van nabij kent, of de schoone Helvoirtsche heidevelden doorkruist, zal spoedig ontdekken, dat het de Meijerij van 's Bosch waarlijk niet aan schoonheid ontbreekt, en dat ook hier de natuur haar kwistigen rijkdom en weelderigen plantengroei niet verloochent.

Uit den aard der zaak heb ik mij thans niet evenals bij de eerste uitgave, beperkt tot de planten, die ik in de omstreken van 's Bosch verzameld heb, en die meerendeels in het Vereenigings-herbarium voor de Flora van Nederland neergelegd zijn, dat thans geplaatst is in een der lokalen van 's Rijks Herbarium te Leiden. De planten van Noordbrabant, die slechts zelden of in het geheel niet in de omstreken van 's Bosch voorkomen, worden thans ook door mij opgenomen, terwijl ik er tevens de Nederlandsche namen bijgevoegd heb.

De *Prodromus florae Batavae* was mijn leiddraad, terwijl voor de Coniferen E. A. CARRIÈRE, *Traité général des Conifères*, 2e édition, mij zijne goede diensten bewezen heeft. Onder de hulpmiddelen, waarvan ik dankbaar gebruik gemaakt heb, mag ik niet onvermeld laten H. C. VAN HALL's *Flora Belg. Sept. en Landhuishoudkundige Flora*; PR. OUDEMANS *Flora van Nederland*; KUYPER VAN WÄSCHPENNING, *Planten in de omstreken van Breda*; Dr. W. F. R. SURINGAR, *Wildgroeijende Planten*; C. L. WILLDENOW, *Grundriss der Kräuterkunde* door H. F. VON LINK; J. ROQUES, *Histoire des champignons*; Dr. G. D. J. KOCH, *Synopsis florae germanicae et helveticae* en het Nederlandsch kruidkundig Archief.

Niet zonder weemoed zij hier ten slotte een woord van dankbare herinnering gebragt aan Dr. MOLKENBOER uit Leiden en aan Dr. R. B. VAN DEN BOSCH uit Goes, die met hunne bekende welwillendheid, de eerste bij de bepaling der bladmossen, de tweede voor die der korstmossen, mij de behulpzame hand geboden hebben. De dood heeft hen helaas! aan de wetenschap, aan hun werkring en aan hunne vrienden ontnomen.

Voorts, naar volledigheid heb ik gestreefd. Ik heb

haar niet bereikt. Nog een onafzienbaar veld blijft hier voor de wetenschap te ontginnen. Indien ik slechts iets mogt hebben bijgedragen tot uitbreiding onzer kennis der Flora van eene landstreek, die mij lief geworden is, dan zal het genot, dat het onderzoek mij reeds opgeleverd heeft, nog verhoogd worden door het besef dat ik mijn doel bereikt heb.

April 1878.

S.

N. S. Voor de kruidkundigen in Noordbrabant, die gebruik maken van het werk van Dr. W. F. R. SURINGAR, Handleiding tot het bepalen van de in Nederland wildgroeïende planten, is dit werkje onmisbaar, daar in gemeld werk de Hollandsehe namen meestal, de variëteiten en groeiplaatsen der planten geheel ontbreken en hier daarentegen beschreven zijn.

VERKORTINGEN.

Pr.fl.B.	beteekent:	Prodromus florae Batavae.
Fl.B.S.	„	Flora Belgii Septentrionalis.
Fl.B.	„	Flora Batava.
v.d.B.	„	Dr. R. B. van den Bosch.
v.d.S.L.	„	Dr. C. M. van de Sande Lacoste.
S.ofSur.	„	Dr. W. F. R. Suringar.
d.Br.	„	Majoer de Bruijn.
K.v.W.	„	I. A. B. Kuyper van Wäschpenning.
D.B.	„	Dr. Broers.

N A S C H R I F T.

Niet alle groeiplaatsen heb ik kunnen opgeven; één, twee of enkele meerdere zijn dan ook voldoende, om den botanicus aan te wijzen in welke omgeving of nabijheid die plant te vinden is. Om dit met een enkel voorbeeld op te helderen: Men zal te vergeefs in de omgeving van Vught naar de *Daucus carota* zoeken, die evenwel in de nabijheid van Engelen menigvuldig voorkomt. De reden daarvan is, dat elke plant zijn lievelingsgroeiplaats heeft, afhankelijk van de scheikundige bestanddeelen en mechanische vermenging van den bodem, de meerdere of mindere vochtigheid, opene of bedekte groeiplaats, horizontalen of hellenden grond enz. Nog moet ik jeugdige botanici vooral aanbevelen, om de zeldzaam voorkomende planten niet door onervarenheid uit te roeijen; men neemt twee goede exemplaren, één, om te determineeren, en één, om in zijn herbarium te bewaren, voegt daarbij eene étiquette bevattende datum, groeiplaats, bloeitijd enz., benevens zijne handteekening; de rest laat men staan ter onderhouding van de soort. Zoo vindt men slechts, naar mijn weten, in geheel de omgeving van 's Bosch langs de Dieze, één plekje ter grootte van eenige centiare, waar de lieve *Erythraea pulchella* reeds meer dan 30 jaren heeft gegroeid, en waar dus eene begeerige hand deze groeiplaats mogelijk voor altijd kan vernietigen. BOERHAVE heeft groeiplaatsen aangegeven, waar ten huidigen dage de vermelde planten nog gevonden worden.

۱۳۳۷

C

T

T

A

172

Class. **DICOTYLEDONEAE.**
TWEELOBBIGEN.

Subclass. **THALAMIFLORAE.**
BODEMBLOEMIGEN.

Ord. **Ranunculaceae Juss.**

Ranonkelachtigen.

Trib. **Clematideae DC.**

Clematisachtigen.

Clematis L.

C. *Vitalba* L. hegge Clematis. In heggen, tusschen kreu-
pelhout enz. Juni, Juli.

β. Met aan den voet eironde bladen. Koch. (Bij
Boxmeer, De Bruijn. Pr.fl.Bat. *)

Trib. **Anemoneae.** Anemoonachtigen.

Thalictrum L. Waterruit.

T. *flavum* L. gele Waterruit. Op den 's Bosschendijk ;
langs slooten bij Tivoli; langs den Vughtschen steen-
weg; in het broek te Helvoirt. Juni, Juli.

T. *Morisonii* Gm. Morison's Waterruit. Op moerassige
plaatsen, aan waterkanten enz. (Maasoever bij Box-
meer. Juli 1853).

Anemone L. Anemoon.

A. *nemorosa* L. bosch Anemoon. In bosschen en tusschen
hakhout te Helvoirt achter Jagtlust. (Bij Breda, Fl.
B.S.) Mei.

(*) De tusschen haakjes geplaatste groeiplaatsen zijn *niet door*
mij waargenomen. DE SCHRIJVER.

Trib. **Ranunculeae D.C.**

Ranonkelachtigen.

Myosurus L. Muizenstaart.

- M. minimus L.** gras Muizenstaart. Aan den kant eener sloot bij Tivoli onder Rosmalen; op ondergestaan hebbend aardappelland op Muijsersick te Vught. April—Juni.

Batrachium (Dum.) Wimm. Waterranonkel.

- B. divaricatum Schrank**, wijdbladige Waterranonkel. (In de Vliet te Moerdijk; in slooten en watergangen gevonden bij eene botanische wandeling van af de Schelde bij Woensdrecht langs Hoogerheide naar Huibergen. V.d.Bosch, v.d.S.L. en Sur. 1860). (*) Mei—Juli.
- B. ololeucos Lloyd.** witbloemige Waterranonkel. (In de turfvaart en in slooten der moeren bij Groot-Zundert 1860. In veenachtige heideslooten tusschen Boxmeer en St. Antonie 1853). Mei—Juli.
- B. Petiveri Koch.** Petiver's Waterranonkel. Juni—Aug.
- α . minor. kleine. De bladen drijvende, de onderste zelden drietallig. In drooge slooten bij Son, Nuenen en St. Oedenrode. Juni 1850.
- β . major? groote. De bladen drijvende, de onderste dikwijls drietallig, en eenige weinige blaadjes niet zelden in haarvormige slippen verdeeld. In den Dommel bij Son en in slooten aldaar. Juni 1850.
- B. penicillatum Dum.** Penseelachtige Waterranonkel. (In eene verbinding van twee vennen aan den Hondsborg bij Oisterwijk 1866. S. Knuttel).
- var. submersum Oud. ondergedoken. (In het riviertje de Aa bij Princenhage 1866. S. Knuttel.)
- B. Heterophyllum Wigg.** (Ran. aq. Fl.B.S.) verschilbladige Waterranonkel. In slooten, vijvers enz. Mei—

(*) De groeiplaatsen verder vermeld in 1860 zijn bij gelegenheid van diezelfde excursie gevonden.

Juli. In den vijver en goudvischvijver op Reeburg te Vught.

a. fluitans Godr. en Gren. drijvende. De bovenste bladen gaafrandig, gelobd.

c. quinquelobus Koch. vijflobbig. De drijvende bladen vijflobbig, de lobben niet gekarteld. (In slooten bij Orten, Rosmalen en langs den Deuterenschen weg.)

γ. terrestre Godr. et Gren. land. In slooten bij Orten.

Ranunculus L. Boterbloem.

R. *Lingua* L. groote Boterbloem. Aan waterkanten, in moerassen enz. Bij Groot-Deuteren, in slooten bij Herpt, op het Galgeveld bij Heusden, te Maren (Eindhoven Pr.fl.B.) Juli, Aug.

R. *Flammula* L. smalbladige Boterbloem. Algemeen op vochtige weiden, vooral op de Vughtsche heide en buiten de Hinthamerpoort. Juni—Aug.

R. *acris* L. scherpe Boterbloem. Algemeen in de weilanden bij 's Bosch. (Bij Geldorp D.B. Pr.fl.B.) Mei—Juli.

R. *repens* L. kruipende Boterbloem. Op vochtige, grazige plaatsen, aan slootkanten enz. Mei—Juli.

β. *prostatatus* D C. nederliggende. Kleiner, met geheel kruipende steng, de bladen zeer klein, ruig, uit 3 driespletige of ingesnedene blaadjes zamengesteld. V. Hall. Op de cingelkade van 's Bosch; langs den provincialen klinkerweg bij Vlijmen; langs den Heesbeenschen weg.

R. *bulbosus* L. knol Boterbloem. Buiten de Vughtsche poort tusschen het gras. Mei, Juni.

R. *Philonotis* Retz. behaarde Boterbloem. (Zeer veel te Langewater bij Bergen-op-Zoom. I. Wttewaal Pr.fl.B.) Mei, Juni.

R. *sceleratus* L. blaartrekkende Boterbloem. Bij Vught langs slooten, te Hintham en Herpt op moerassige plaatsen en aan slooten. Mei—Aug.

- R. arvensis L. akker Boterbloem. Tusschen het koren bij Son en Nuenen. Juni, Juli.

Ficaria Dillen.

- F. ranunculoides Mönch. ranonkelachtige Ficaria. Bij Vught en Tilburg, op vochtige beschaduwde plaatsen. Maart—Mei.

Trib. **Helleboreae DC.**

Nieskruidachtigen.

Caltha L. Waterboterbloem.

- C. palustris L. gewone Waterboterbloem. Algemeen in de polders bij 's Bosch. (Ook te Moerdijk 1860.) April—Juni.

Delphinium L. Ridderspoor.

- D. Consolida L. veld Ridderspoor. Langs de wallen van 's Bosch. Juni--Aug.

Ord. **Berberideae Vent.**

Berberisachtigen.

Berberis L.

- B. vulgaris L. gewone Berberis. (In bosschen bij Breda, I. A. B. Kuyper van Wäschpenning). Mei, Juni.

Ord. **Nymphaeaceae DC.**

Waterlelies.

Nymphaea L. Waterlelie.

- N. alba L. witte Plompen of Dokkebladen. Algemeen in grachten, vaarten en vijvers, vooral te Vught, en in slooten op het Bossche veld. Juni—Aug.

Nuphar Sm. Plompen.

- N. luteum Sm. gele Plompen. (Nymphaea lutea FL.B.S.) Bij de voorgaande, vooral bij de Pettelaar en de grachten te Heusden. (Bij Bergen-op-Zoom 1860). Juni-Aug.

Ord. **Papaveraceae** DC.

Papaverachtigen.

Papaver L.

- P. *Argemone* L. ruige Klaproos. Op het kerkhof te Vught, langs roggevelden te St. Michiels-Gestel en te Oudheusden. Mei—Juli.
- P. *Rhoeas* L. gewone Klaproos. In bouwlanden, aan ruigten enz. Juni, Juli.
 - a. ovale Dum. De doosvrucht eivormig. Tusschen het koren en langs wegen bij Rosmalen, Vught en St. Michiels-Gestel.
- P. *dubium* L. kleine Klaproos. Ter zelfder plaatse (Hilvarenbeek Pr.fl.B.) Juni, Juli.
- P. *somniferum* L. zwarte Maankop. Bij Bortel, verwilderd. Juli, Aug.

Chelidonium L. Gouwe.

- C. *majus* L. stinkende Gouwe. Langs de wallen te 's Bosch. Aan heggen en ruigten op Muysierick en op Reeburg te Vught. Mei—Juli.

Ord. **Fumariaceae** DC.

Duivekervelachtigen.

Corydalis DC. Helmbloem.

- C. *solida* Sm. vastwortelige Helmbloem. Op beschaduwde grazige plaatsen. (Meijerij van 's Bosch, Kops Fl.B. S.) April, Mei.
- C. *lutea* DC. geelbloemige Helmbloem. Aan en op oude muren. (Kerkhof bij Geertruidenberg, Verkouteren Pr.fl.B.) Mei—Aug.

Fumaria L. Duivekervel.

- F. *officinalis* L. gewone Duivekervel, Aardrook. In bebouwde zandgronden. Op de Ortensche Schans, bij Hintham en Heusden (Eindhoven Pr.fl.B.) Mei—Aug.

Ord. **Cruciferae Juss.**

Kruisbloemen.

Subord. **Siliculosae Koch.**

Haaudragenden.

Trib. **Arabideae Koch.**

Scheefkelkachtigen.

Cheiranthus L. Muurbloem.

- C. Cheiri L. gewone Muurbloem. Op de muren van de St. Janskerk en -toren te 's Bosch, vóórdat ze gerestaureerd waren. Mei, Juni.

Nasturtium R.Br. Waterkers.

- N. officinale R.Br. (Sisymbrium Nasturtium Fl.B.S.) gewone Waterkers. In het Oude Maasje bij Heusden, in slooten bij Geldorp. (Moerdijk 1860) Juni—Aug.
- N. amphibium R. Br. (Sisymbrium amphibium Fl.B.S.) tweeslachtige Waterkers. Aan slooten bij Vught; langs den 's Bosschen dijk. Juni, Juli.
- α . indivisum DC. onverdeelde. (var. β . Fl.B.S.) Met eenvoudige lancetvormige getande en gezaagde bladen, de haauwen eirond. Te Groot-Deuteren.
- β . variifolium DC. verschilbladige. (var. α . Fl.B.S.) Met de onderste bladen haarvormig, de bovenste vindeelig. Aan de Pettelaar en aan slooten te Hintham.
- N. sylvestre R.Br. (Sisymbrium Sylvestre. Fl.B.S.) akker Waterkers. Op vochtige plaatsen in bouwlanden, op muren enz. Bij Vught, Boxtel en bij Engelen langs den dijk. Juni, Juli.
- N. palustre DC. (Sis. palustre Fl.B.S.) stompgetande Waterkers. Langs slooten aan den Hinthamschen en Ortenschen weg en op de Vughtsche heide. Juni—Aug.

Barbarea R. Br. Steenraket.

- B. vulgaris* R.Br. (*Erysimum Barbarea* Fl.B.S.) rondlobbige Steenraket. Op vochtige plaatsen, in bouw- en graslanden. Op de wallen te 's Bosch. Mei—Juli.
- B. praecox* R.Br. vroege Steenraket. Op den wal bij den afgebranden molen. April, Mei.
- B. stricta* Andrz. stijve Steenraket. Aan kanten van slooten, rivieren, vaarten enz. (Maas bij Boxmeer 1853). April, Mei.

Arabis L. Scheefkelk.

- A. sagittata* DC. (*Arabis planisilqua* Fl.B.S.) pijlbladige Scheefkelk. Op eenen muur in de korte Putstraat. Op den muur van het kerkhof in de tweede Nieuwstraat. Op oude muren in eenen tuin over de nieuwe Fransche Kerk. Mei, Juni.
- A. Gerardi* Bess. (*A. hirsuta* Fl. B. S.) Gerard's Scheefkelk. Op muren, aan wegen en aan grazige plaatsen. Bij 's Bosch. Mei, Juni.

Cardamine L. Veldkers.

- C. hirsuta* L. ruige Veldkers. Op het fort Isabel. April—Juni.
- C. pratensis* L. gewone Veldkers, Kievitsbloem, Pinksterbloem. Ter zelfder plaatsen; op bleekvelden en elders. April, Mei.
- C. amara* L. Bittere Veldkers. Op moerassige beschaduwde plaatsen, aan waterkanten. (Bij Eindhoven Dezy, Pr.fl.B.) April, Mei.

Trib. ***Sisymbreae* Kôch.**

Raketachtigen.

Sisymbrium L. Raket.

- S. officinale* L. gewone Raket. Op de wallen te 's Bosch, te Vught aan wegen, heggen en ruigten. Juni—Aug.

- S. *Sophia* L. fijnbladige Raket, Vuurkruid. Aan puinhoopen, ruigten, in opene zandgronden. Te Hintham en Vught. Mei—Aug.
- S. *Alliaria* Scop. (*Erysimum Alliaria* Fl.B.S.) Look Raket. Aan heggen en beschaduwde weg- en slootkanten. Op den wal bij het Casino te 's Bosch.
- S. *Thalianum* Gaud. (*Arabis Thalianum* Fl.B.S.) zand Raket. In bebouwde en opene zandgronden. Bij Vught en Rosmalen Mei, Juni.

Erysimum L. Steenraket.

- E. *cheiranthoides* L. violetachtige Steenraket. Te Hintham en Rosmalen in menigte tusschen de rogge. Juni—Aug.

Trib. **Brassicaceae. Koch.**

Koolachtigen.

Brassica L. Kool.

- B. *Rapa* L. Raapzaad. Gekweekt en verwilderd. Langs de Zuid-Willemsvaart. Mei, Juni.
- α . *campestris*. veld Kool. Met eenen dunnen wortel en steng, de bladen hartvormig gespitst stengomvattend, de onderste liervormig getand, een weinig stekelharig, de bloemkroon geel. De steng is rolrond, onbehaard, eenigzins zeegroen. De bovenste stengbladen getand of gaafrandig, glad. (Br. camp. Fl.B.S.) (Bij Breda K. v. W.)
- B. *Napus* L. Koolzaad. Verwilderd. Op de cingelkade en beneden aan de wallen bij de Kastorensmlen. Mei—Juli.
- β . *biennis* Koch. tweejarig. Winterkoolzaad. Te Rosmalen.
- B. *nigra* Koch. (sin. *nigra* Fl.B.S.) Zwarte Mosterd. Op het fort Crevecoeur. Juni, Juli. (bij Boxmeer Juli 1853).

Sinapis L. Mosterd.

- S. *arvensis* L. Knodde, Herik. In bouwlanden een erg onkruid. Langs den Vughtschen straatweg. Juni—Aug.

β. orientalis Koch. Oostersche Mosterd. Met rolronde, rugwaarts-stekelharige haauwen, aan den top met eenen zamengedrukten onbehaarden snavel. DC. (*Sinapis orientalis* Fl.B.S.) Langs de wallen van Heusden.

S. alba L. witte Mosterd. In bouwlanden verwilderd. Bij Vught en buiten de Hinthamerpoort.

Erucastrum Fl. Trib. Schijnraket.

E. Pollichii Fl. Trib. (*Sisymb. obtusangulum* Fl.B.S.) Pollich's Schijnraket. Algemeen, vooral op de wallen, langs den provincialen klinkerweg en aan de Pettelaar. April—Sept.

Diplotaxis DC. Dubbelkruid.

D. tenuifolia DC. (*Sisymb. tenuifolium* Fl.B.S.) dunbladig Dubbelkruid. Op de wallen te 's Bosch, in grasvelden op Reeburg te Vught, 1877. Juni—Aug.

Trib. **Alyssineae** Koch.

Schildzaadachtigen.

Farsetia R. Br.

F. incana R. Br. (*Berteroa incana* Fl.B.S.) grijs-witte Fasetia. In drooge zonnige zandgronden. (Bij Bergen-op-Zoom Wtt. Langs den straatweg tusschen Bergen-op-Zoom en Hoogerheide 1860.) Juni—Sept.

Draba L. Vroegeling.

D. verna L. voorjaars Vroegeling. In opene en grazige zandgronden. Bij Rosmalen, aan de Pettelaar, bij Nuenen. Maart, April.

γ. Boerhaavii v. Hall. Met de houwten bijna schijf-rond. Op het fort Isabel.

Cochlearia L. Mierikwortel.

C. Armoracia L. gewone Peper- of Mierikwortel. Zeer veel op het fort Crèvecoeur, bij de gemeente Empel en langs het kanaal. Mei—Juli.

Trib. **Camelineae Koch.**

Huttentutachtigen.

Camelina Crantz. Huttentut.

C. sativa Crantz. (*Myagrum sativum* Fl.B.S.) gewone Huttentut. In bebouwde en opene zandgronden.

β. subglabra Koch. bijna gladde. Bij het dorp Nuenen. (Eindhoven. Pr.fl.B.) Juni, Juli.

C. dentata Pers. (*Myagrum dentatum* Fl.B.S.) getande Huttentut. In vlaslanden. (Bij Geldorp Fl.B.S.) Juni, Juli.

Trib. **Thlaspideae Koch.**

Boerekersachtigen.

Thlaspi L. Boerenkers.

T. arvense L. gewone Boerenkers. In bebouwde zandgronden. Bij Hintham en Heusden. Mei—Juli.

Teesdalia R. Br. Klein-Tasjeskruid.

T. nudicaulis R. Br. (*Iberis nudicaulis* Fl.B.S.) naakt Klein-Tasjeskruid. In opene drooge zandgronden. Bij Rosmalen en Vught. Mei—Juli.

Iberis L. Scheefbloem.

I. amara L. bittere Scheefbloem. In zandige bouwlanden. (Bij Nuenen N. Bijdr. p 41) Juni—Aug.

Trib. **Lepidineae Koch.**

Kersachtigen.

Capsella Med. Tasjeskruid.

C. bursa pastoris Moench. (*Thlaspi Bursa pastoris* Fl.B.S.) Herderstas, Ganzetongen, Tasjeskruid. Algemeen in bebouwde en onbebouwde gronden. Maart—Nov.

Senebiera Pers. Varkenskers.

S. Coronopus Poir. (*Coronopus vulgaris* Fl.B.S.) gewone Varkenskers. In vochtige kleigronden, aan wegen, akkerkanten, ruigten enz. (Bij Breda K. v. W.) Juni—Aug.

R.

V.

V.

V.

V.

Trib. **Raphaneae Koch.**

Radijsachtigen.

Raphanus L. Radijs.

- R. *Raphanistrum* L. Herik of wilde Radijs. In bebouwde zandgronden. Juni, Juli.

β. *floribus ochroleucis, violaceo-venosis*. De bloemen witachtig-okergeel, paars geaderd. Op de cingelkade en langs den 's Bosschen dijk. Juni, Juli.

Ord. **Violarieae DC.**

Violachtigen.

Viola L. Violtje.

- V. *palustris* L. moeras Violtje. In moerassige heide- en veengronden. (Bij Breda K. v. W.; moerassige heide bij St. Willebrord, in veenen bij Boxmeer 1853.) April, Mei.

- V. *odorata* L. welriekend violtje. Langs de wallen te 's Bosch en Heusden, bij Tilburg, tusschen het gras te Vught. Maart—Mei.

var. *alba* wit. Bij Tilburg. Maart—Mei.

- V. *sylvatica* Fries. (*Viola Sylvestris* Fl.B.S.) bosch Violtje. In bosschen en op beschaduwde plaatsen. Bij Boxtel, Vught, langs den Hervenschen dijk. (Helmond Hoffm. in herb. Dav. Geldorp, de Bruijn.) April, Mei.

- V. *canina* L. honds Violtje. In opene en beschaduwde heide- en zandgronden. Mei, Juni.

α. *sabulosa*. zand Violtje. Klein, gekleurd, soms tijds iets behaard. Bij Rosmalen en Vught.

β. *ericetorum*. heide Violtje. Laag, groen, zeer kaal, meer getakt. Ter zelfder plaatse.

γ. *lucorum*. woud Violtje. Hooger, getakt, de bovenste stoppeltjes van achter bijna effenrandig. Langs slooten op de Vughtsche heide, aan de Pettelaar. Mei, Juni.

V. tricolor L. driekleurig Viooltje. In opene en bebouwde zandgronden. Mei—Juli.

α. vulgaris, gewoon. De stengel liggende, bladen langwerpig, de onderste hart-eivormig, de bloemkroon groot, driekleurig. Bij Rosmalen, aan de Pettelaar.

δ. arvensis, akker Viooltje. De stengel opgericht, bloemkroon klein, tweekleurig. Ter zelfder plaatse. Mei, Juni.

Ord. **Resedaceae**. DC.

Resedaächtigen.

Reseda L.

R. lutea L. gele Reseda. Op kalkhoudende gronden aan ruigten, dijken, wegen, muren enz. Te Maren langs de Waal. Mei—Juli.

R. luteola L. Wouw Reseda. Op de wallen te Heusden en 's Bosch, de cingelkade en het fort Crevecoeur. Mei—Juli.

Ord. **Droseraceae** DC.

Zonnedaauwachtigen.

Drosera L. Zonnedaauw.

D. rotundifolia L. rondbladige zonnedaauw of Vliegenvangertje. Op de Vughtsche, Helvoirtsche, Buxtelsche en Sonsche heide. Juli—Sept.

D. intermedia Haine. Smalbladige zonnedaauw. Meer algemeen dan de voorgaande, op dezelfde plaatsen. (*Drosera longifolia* Fl.B.S.) Juli—Sept.

D. longifolia Haine. langbladige Zonnedaauw. Den 24 Juli 1867 vond de Heer J. Vrijthoff uit Dordrecht (geen botanicus) in mijne tegenwoordigheid een paar exemplaren op de Helvoirtsche heide.

Parnassia L. Parnaskruid.

P. palustris L. moeras Parnaskruid. In menigte op de Helvoirtsche en Buxtelsche heiden op lage gedeelten. Juli—Sept.

Ord. **Polygaleae**. Juss.

Kruisbloemachtigen.

Polygala L. Kruisbloem.

- P. vulgaris* L. gewone Kruisbloem. In opene vochtige, grazige zand- en heidegronden. Onder Esch en Vught op Heidevelden. (Bij Breda van Hall Fl.B.S. K.v.W). Mei—Juli.
- P. comosa* Schk. kuifdragende Kruisbloem. Langs slooten bij Cromvoirt. Mei, Juni.
- P. depressa* Wender. lage Kruisbloem. Tusschen Putten en Ossendrecht, waar de bodem bij uitstek leemachtig is. 1860.) Mei, Juni.
- P. amara* L. bittere Kruisbloem. Onder Esch en Vught, Juni 1863.

Ord. **Sileneae** DC.

Sileneachtigen.

Gypsophila L. Gaffelsteng.

- G. muralis* L. muur Gaffelsteng. Aan muren, op zandgronden. (Bij Breda K.v.W.) Juli, Aug.

Dianthus L. Anjelier.

- D. Armeria* L. kopvormige Anjelier. In beschaduwde grazige zandgronden. Langs den Pettelaarschen weg, te Oud Heusden. (Te Gassel F.B.S. Bij Boxmeer 1853). Juni—Aug.

Saponaria L. Zeepkruid.

- S. officinalis* L. gewoon Zeepkruid. Op beschaduwde plaatsen in zandige streken. Buiten de Vughtsche poort en op de buitenwallen van het fort Isabel. (Westzijde van de spoorbaan op den nieuwen dijk bij de Baarsen. De Hartitzsch). Juli, Aug.

Silene L. *Silene*.

- S. gallica* L. fransche *Silene*. In zandige bouwlanden.

Bij Helvoirt, op de Vughtsche heide. (Te Nuenen De Bruijn. Eindhoven Dozij. Pr.fl.B. Dongen v. d. Trappe). Juni, Juli.

β. anglica L. engelsche Silene. Ruigbehaard, met eenigzins uitgerande bloembladen, de bloemen bijkans aarvormend regtstandig, de vruchten nedergebogen, gesteeld, overhoeks-geplaatst. DC. (*Silene anglica* Fl.B.S.) Te Helvoirt. (Rosen- daal in bouwlanden Lac. bij Geertruidenberg 1860. Heusdenhout bij Breda 1852).

S. *inflata* Sm. opgeblazene Silene. Op steenige plaatsen, aan ruigten enz. Op de 's Bossche wallen doch niet menigvuldig. Juni, Juli.

S. *noctiflora* L. nacht Silene. Op bouwlanden in kalk- en kleigronden. (Bij Breda K.v.W.) Juni, Juli.

Lychnis L. Koekoeksbloem.

L. *Flos cuculi* L. gewone Koekoeksbloem. In vochtige, vruchtbare graslanden. Zeer algemeen in de weilan- den en op de cingelkade. Juni, Juli.

L. *vespertina* Sibth. avond Koekoeksbloem. (L. *dioica* Fl.B.S.) Aan wegen en dijken op drooge, grazige gronden. Op de wallen. (Bij Breda Fl.B.S.) Mei—Juli.

L. *diurna* Sibth. dag Koekoeksbloem. (L. *sylvestris* Fl.B. S.). Op beschaduwde zandgronden. Zeer algemeen buiten de Vughtsche poort, te Helvoirt enz. Mei—Juli.

Agrostemma L. Bolderik.

A. *Githago* L. gewone Bolderik. In korenvelden op ge- mengde kleigronden. Bij de Pettelaar. (Op de akkers van af de Schelde bij Woensdrecht langs Hoogerheide naar Huibergen v.d.B, v.d.S.L. en S. 1860).

Ord. **Alsineae** DC.

Muurachtigen.

Sagina L. Wimm. Vetmuur.

S. *procumbens* L. liggende Vetmuur. Op bebouwde en onbebouwde plaatsen allerwege. Op de Vughtsche heide, op wegen langs de rivier de Aa. Mei—Aug.

S. *Stricta* Fr. stijve Vetmuur. Op zandige plaatsen aan de Zeekust. (Aan het Scheldestrand bij Bergen-op-Zoom 1860). Mei, Juni.

S. *nodosa* E. Meijer. knoepige Vetmuur. (*Spergula nodosa* Fl.B.S.) In vochtige zandgronden. Bij Orten en Rosmalen. Mei—Aug.

γ. *maritima*. zee Vetmuur. (Duinen bij Terheide 1851).

Spergula L. Spurrie.

S. *arvensis* L. wilde Spurrie. In zandige streken op bebouwde en onbebouwde gronden. Bij Vught. (Eindhoven Pr.fl.B. In hoge zandgronden onmiddelijk aan de polders grenzende van af de Schelde bij Woensdrecht langs Hoogerheide naar Huibergen, v. d.B., v.d.S.L. en S. 1860.)

S. *Morisonii* Bor. Morison's Spurrie. Op vochtige zand- en heidegronden. Bij Vught en Vlijmen. April—Sept.

Lepigonum Wahl. Schubkruid.

L. *rubrum* Wahl. roodbloemig Schubkruid. (*Arenaria rubra* Fl.B.S.) In zandstreken, op bouwlanden, aan wegen enz. Bij Orten en Vlijmen. (Eindhoven Prodr. fl.B.) Juni—Sept.

Arenaria L. Zandkruid.

A. *serpyllifolia* L. thijmbladig Zandkruid. In opene en bebouwde zandige gronden. Op de cingelkade, bij Vught, langs de Heusdensche wallen. Mei—Aug.

Moehringia L.

M. *trinervis* Clairv. driennervige Moehringia. Op beschaduwde gronden. (*Arenaria trinervis* Fl.B.S. Bij Breda K.v.W.) Mei—Juli.

Stellaria L. Stermuur.

S. *nemorum* L. bosch-Stermuur. Op beschaduwde vochtige plaatsen. (Bij Breda K. v. W. Te Heerewaarden v. d. Trappe). Mei—Juli.

- S. *media* Vill. gewone Stermuur. (*Alsine media* Fl.B.S.)
Allerwege in opene en bebouwde gronden. Op de
wallen en elders te 's Bosch. Maart—October.
- S. *Holostea* L. grootbloemige Stermuur. In bosschen en
op beschaduwde plaatsen. (Bij Breda K.v.W.) Mei—
Juli.
- S. *glauca* With. zeegroene Stermuur. Op vochtige be-
schaduwde, grazige plaatsen. Bij Engelen (*S. palus-
tris* Fl.B.S.) Juni—Juli.
- S. *graminea* L. grasachtige Stermuur. Aan wegen, sloot-
kanten, kanten van bouwlanden enz. Te Rosmalen,
langs de grachten van het fort Isabel, aan de Pette-
laar langs drooge slooten. Juni—Aug.
- S. *uliginosa* Murr. moeras Stermuur. Op moerassige
plaatsen. Langs de Dieze; te Rosmalen. Te Heeze
in N. B. Pr.fl.B) (*St. Alsine* Fl.B.S.) Juni—Aug.

Malachium Fr. Watermuur.

- M. *aquaticum* Fr. gewoon Watermuur. Op vochtige plaat-
sen, aan slootkanten enz. Langs de Dieze in menigte.
(*Cerastium aquaticum* Fl.B.S.) Juli, Aug.

Cerastium L. Hoornbloem.

- C. *glomeratum* Thuil. bundelvormige Hoornbloem. Aan
dijken en wegen, in bouwlanden enz. op zandgronden.
Op de wallen te 's Bosch. (*C. vulgatum* Fl.B.S.)
Mei—Juli.
- C. *triviale* Link. gewone Hoornbloem. Op grazige en
beschaduwde plaatsen. Op de wallen; te Rosmalen.
Mei—Sept.
- C. *arvense* L. akker Hoornbloem. In grazige zandgron-
den. Bij 's Bosch. Mei, Juni.

Ord. **Elatineae** Cambess.

Elatineachtigen.

Elatine L.

- E. *Hydropiper* L. achthelmige *Elatine*. In putten langs

den provincialen klinkerweg tusschen Groot-Deuteren en de Hamsche brug, in eene sloot bij het fort Isabel, in eene sloot langs den weg tusschen Groot-Deuteren en Cromvoirt in menigte. (Tusschen Oosterhout en Raamsdonk Lac.) Juli—Nov.

- E. hexandra DC. zeshelmige Elatine. In eene sloot bij het fort Isabel. Juni—Sept. Veel zeldzamer dan de voorgaande. In beide soorten komen de blaadjes naauwlijks boven het zand uit.

Ord. **Lineae DC.**

Vlasachtigen.

Linum L. Vlas.

- L. usitatissimum L. gewoon Vlas. Verwilderd. Langs den weg bij Oud Heusden, aan de Pettelaar. Juni, Juli.
L. catarticum L. purgeer Vlas. Op vochtige grazige plaatsen. Op de Buxtelsche en Vughtsche heide. Juni—Aug.

Radiola Gm. Duizendgraan.

- R. linoïdes Gm. gewoon Duizendgraan. (*R. millegrana* Fl.B.S.). Op vochtige plaatsen in zandige streken. Op de Vughtsche heide. (Eindhoven Pr.fl.B.) Juli, Aug.

Ord. **Malvaceae R. Br.**

Malvaächtigen.

Malva L. Malowe.

- M. alcea L. vijfdeelige Malowe. Op beschaduwde ruige plaatsen, aan heggen enz. (Bij Breda K.v.W.) Juli, Aug.
M. moschata L. welriekende Malowe. Op ruwe, grazige plaatsen, aan heggen enz. (Wallen van Breda, v. d. Bosch Pr.fl.Bat.) Juli, Aug.
M. sylvestris L. groote Malowe. Algemeen vooral langs de wallen, op de Citadel, op den Ortenschen dijk enz., Juni—Aug.

M. vulgaris Fr. gewone Malowe. (*M. rotundifolia* Koch. Fl.B.S.) In opene en bebouwde zandgronden. Te Vught, Rosmalen en elders. Juni—Aug.

M. crispa L. gekrulde Malowe, Dessert bladen. Verwilderd. Enkele exemplaren gevonden op den Orten-schen dijk. Juli, Aug.

Althaea L. Heemst.

A. officinalis L. gewone Heemst. Op moerassige plaatsen naar den zee kant, somtijds aan de oevers der rivieren. Te Maren aan den kant eener sloot. Juni—Sept.

Ord. **Tiliaceae** Juss.

Lindeachtigen.

Tilia L. Linde.

T. grandifolia Ehrh. grootbladige Linde. Allerwege aangeplant. (*T. europaea* Fl.B.S.) Bij Vught. Juni, Juli.

T. parvifolia Ehrh. kleinbladige Linde. (*T. microphylla* Fl.B.S.) Als de vorige. Bij Rosmalen en Son. (Liesbosch bij Breda. Prodr.fl.B.) Juni, Juli.

Ord. **Hypericineae** DC.

Hertshooiachtigen.

Hypericum L. Hertshooi.

H. perforatum L. St. Janskruid. Op drooge, onbebouwde, grazige plaatsen. Op de cingelkade, aan de Pettelaar, te Hintham, op de Heusdensche wallen. Juli, Aug.

H. humifusum L. kruipend Hertshooi. In opene en bebouwde zandgronden. Op de Vughtsche en Buxtelsche heide, bij Rosmalen, te St. Michiels-Gestel. (Eindhoven Fl.B.S.) Juni—Aug.

H. quadrangulum L. vierkant Hertshooi. (*H. dubium* Fl.B.S.) Op vochtige en beschaduwde plaatsen. Op de cingelkade, bij den Dungen, te Herpt (Eindhoven Dozy, Hilvarenbeek Hoffm., Liesbosch en Ulvenhoutsch bosch bij Breda 1852). Juli—Sept.

- H. tetrapterum Fr. viervleugelig Hertshooi. (H. quadrangulare Fl.B.S.). Aan slootkanten enz. op vochtige moerassige plaatsen. (Bij Eindhoven Pr.fl.B. Heusdenhout bij Breda 1852). Juni—Aug.
- H. pulchrum L. sierlijk Hertshooi. In beschaduwde drooge gronden. (Liesbosch bij Breda. K.v.W.; in 1852 wedergevonden De Vries). Juli—Sept.
- H. hirsutum L. ruig Hertshooi. Op beschaduwde drooge gronden. (Bij Gassel Lac., Boxmeer de Bruin Pr.fl.B. te Beugen 1853). Juli, Aug.
- H. Elodes L. moeras Hertshooi. Op moerassige heiden veenstreken. Op de Vuchtsche en Boxtelsche heide in putten. Bij Rosmalen. (Eindhoven Dozy Pr.fl.B. Galdersche heide bij Breda 1852, heide bij Boxmeer en St. Antonis 1853). Juni—Aug.

Ord. **Acerineae** DC.

Ahornen of Eschdoornen.

Acer L. Eschdoorn of Ahorn.

- A. Pseudoplatanus L. gewone Eschdoorn of Ahorn. Sycomore. Menigvuldig aangeplant. Bij Vught. (Bij Breda K.v.W.). Mei, Juni.
- A. Campestre L. kleine Eschdoorn. Met den vorigen en allerwege aangeplant. Bij St. Michiels-Gestel. Mei.

Negundo.

- N. fraxinifolium Nutt. eschbladige Ahorn of Negundo. (Acer Negundo L.) Uit de lage en moerassige streken van het midden der Vereenigde Staten is deze boom oorspronkelijk. Wordt 12 tot 15 meter hoog. De heer Bérail uit St. Michiels-Gestel heeft dezen boom meer algemeen in de provincie verspreid. Komt voor te Vught op Muyserick, op Reeburg, op den dijk bij de kerk en tusschen schaarhout. April.

Ord. **Hypocastaneae DC.**

Kinaboomen.

Aesculus L. Wildekastanje.

- A. *Hippocastanum* L. paarden Kastanje. Allerwege aangeplant. Bij Vught algemeen, afkomstig uit de hooge bergen van de Himalaya en van midden Azie. Mei.

Ord. **Ampelideae Humb. B. K.**

Wijnstokachtigen.

Vitis L. Wijnstok.

- V. *vinifera* L. gewone Wijngaard. Overal aangeplant. Mei—Juli.

Ord. **Geraniaceae DC.**

Ooievaarsbekken.

Geranium L. Ooievaarsbek.

- G. *phaeum* L. donkere Ooievaarsbek. Op beschaduwde plaatsen. Bij Boxtel onder boomen. Mei, Juni.
- G. *pratense* L. beemd Ooievaarsbek. In beschaduwde grasgronden. Bij Vught en Boxtel in het gras. Juni, Juli.
- G. *pusillum* L. kleine Ooievaarsbek. In opene en bebouwde zandgronden. Op de wallen te 's Bosch. (Eindhoven Fl.B.S.). Juni—Aug.
- G. *dissectum* L. slipbladige Ooievaarsbek. Op bouwlanden, aan wegen, slootkanten enz. Langs den weg tusschen Heusden en Heesbeen. Juni—Sept.
- G. *molle* L. zachtharige Ooievaarsbek. Aan wegen en dijken, in bouwlanden enz. allerwege. Op de wallen en de Citadel te 's Bosch. Mei—Sept.
- G. *robertianum* L. stinkende Ooievaarsbek. Op beschaduwde grazige plaatsen. Aan de inundatiesluis bij Heusden, te Nuenen. (Algemeen bij Bergen-op-Zoom 1860). Mei—Aug.

Erodium Her. Reigersbek.

- E. *Cicutarium* Her. gewone Reigersbek. In zandgronden,

vooral op bebouwde en grazige plaatsen. Bij Orten, Hintham, Vught. April—Sept.

Ord. **Balsamineae Rich.**

Balsaminen.

Impatiens L. Springzaad.

- I. *Noli-tangere* L. gewoon Springzaad. Op beschaduwde grazige plaatsen, in heggen enz. In menigte langs slooten regts van den Bernschen dijk; bij de Haarsteeg; eens op Muijserick te Vught gevonden Juni—Aug.

Ord. **Oxalideae DC.**

Klaverzuringen.

Oxalis L. Klaverzuring.

- O. *Acetosella* L. gewone Klaverzuring. Op digt beschaduwde gronden. (In bosschen bij Breda K.v.W.) April, Mei.
- O. *stricta* L. regtstandige Klaverzuring. In bouwlanden en moeshoven. Bij Hintham, Vught en Boxtel. Juli—Sept.

Subclass. **CALYCIFLORAE.**

KELKSTANDIGEN.

Ord. **Rhamneae R.Br.**

Wegedoornen.

Rhamnus L. Wegedoorn.

- R. *catartica* L. zaagbladige Wegedoorn, Rhijnbeziën. In boschrijke streken. (Bij Breda K.v.W.) Mei, Juni.
- R. *Frangula* L. gewone Wegedoorn, Hondboom. Algemeen in boschrijke streken. Bij Vught, Rosmalen en Boxtel tusschen hakhout en langs slooten. (Eindhoven Prodr.fl.B.) Mei, Juni.

Ord. **Papilionaceae L.**

Vlinderbloemigen.

Trib. **Loteae DC.**

Rolklaverachtigen.

Subtrib. **Genisteae Koch.**

Bremachtigen.

Ulex L. Doornstruik.

- U. Europaeus* L. gewone Doornstruik. In dorre zandgronden. Langs slooten te St. Michiels-Gestel, op de Vughtsche heide zeldzaam, bij Helvoirt. Mei—Juli.

Sarothamnus Wimm.

- S. vulgaris* Wimm. gewone Brem. (*Genista scoparia* Fl. B.S.) In dorre beschaduwde zandgronden. Om het fort Isabel, op de Ortensche Schans, aan de Pette-laar, veel bij Vught onder pijnboomen, te Rosmalen en Bortel. Mei—Aug.

Genista L. Brem.

- G. pilosa* L. behaarde Brem. In heidestrecken. Op de Vughtsche en Helvoirtsche heide. (Eindhoven Pr.fl.B. Spaarzaam in heidestrecken bij Bergen-op-Zoom 1860). Juni—Sept.
- G. tinctoria* L. verw-Brem. In zandige boschrijke streken. Links van den provincialen klinkerweg op eene hoogte tusschen Groot-Deuteren en Vlijmen, bij Vught, veel te Nuenen. Juni—Aug.
- G. anglica* L. engelsche Brem. In heide- en veenachtige streken. Op de Vughtsche en Helvoirtsche heide, langs slooten bij Rosmalen. (Eindhoven Pr.fl.B., op de heide van af de Schelde bij Woensdrecht langs Hoogerheide naar Huibergen. V.d.B., v.d S.L. en S. 1860). Mei, Juni.

Subtrib. **Anthyllideae Koch.**

Wondkruiden.

Ononis L. Stalkruid.

- O. spinosa* L. gedoornd Stalkruid, Kattendoorn, heete

Gaal. Aan wegen en dijken en op ruige plaatsen. Langs den Hervenschen dijk, bij Engelen, langs den Bernschen dijk. Juni—Aug.

var. alba. met witte bloemen. Tusschen Engelen en het fort Crèvecoeur.

Subtrib. *Trifolieae* Koch.

Klaverachtigen.

Medicago L. Rupsklaver.

M. falcata L. zeisvormige Rupsklaver. Aan wegen op drooge zandige plaatsen. Op de Ortensche Schans, op de Wallen te Heusden. Juni, Juli.

M. lupulina L. hoppe Rupsklaver. Allerwege in grasgronden en bouwlanden. Op de cingelkade, langs den 's Bosschen dijk, te Vught bij Heesbeen. Mei—Aug.

Melilotus L. Honigklaver.

M. alba Desr. witte Honigklaver. (*M. vulgaris* Fl.B.S.). Aan wegen enz. op ruige plaatsen. Bij Vught op Piazenza. (Te Oosterhout Fl.B.S.) Juni, Juli.

M. arvensis Wallr. gewone Honigklaver. (*M. officinalis* Desr. Koch.) Aan kanten van wegen en akkers enz. Op de cingelkade, langs den weg tusschen Groot-Deuteren en Vlijmen. Juni—Sept.

Trifolium L. Klaver.

T. pratense L. roode Klaver. Allerwege in grasgronden. Bij Vught en Berlicum. Mei—Sept.

T. arvense L. ruige Klaver. In bebouwde en opene zandgronden. Bij Vught, Rosmalen en op de Vughtsche heide. (Laan van 't Kasteel Haanwijk de Hartitzsch). Juli, Aug.

T. striatum L. gestreepte Klaver. In drooge grazige zandgronden. (Gastel Fl.B.S. Aan een binnendijk (Tholenschen dijk) tusschen Halsteren en de Schelde). Juni, Juli.

T. fragiferum L. aardbezie Klaver. In weilanden aan

wegen en dijken. Tusschen Engelen en het fort Crèvecoeur, veel te Herpt en Oud Heusden. Juni—Aug.

T. repens L. witte Klaver. Steenklaver. Allerwege in weilanden, aan wegen, op ruigten enz. Bij Vught, Engelen enz. Mei—Sept.

T. procumbens L. liggende Klaver. In bouwlanden, op grazige plaatsen, aan wegen, dijken, enz. Mei—Aug.

α, **majus** Koch. groote. Met ovale overelkander liggende bloemaren, het vlagje overlangs gestreept, de kelk onbehaard, met zeer ongelijke tanden; de steng opgericht, de takken vlokkig, de blaadjes eirond lancetvormig, eenigzints ingedeukt. v. Hall. (*T. campestris* Fl.B.S.) Bij Vught, Rosmalen, langs den 's Bosschen dijk, te Boxtel.

β. **minus** Koch. kleine. (*T. procumbens* Fl.B.S.) De kelk zachtharig, met bijkans gelijke tanden; de steng genoegzaam nederliggende, de takken behaard of naauwlijks zachtharig, de blaadjes omgekeerd-eirond, ingedeukt. v. Hall. Bij Vught.

Lotus L. Rolklaver.

L. corniculatus L. gewone Rolklaver. In grazige zandgronden. Bij Vught zeldzaam. Mei—Juli.

L. tenuifolius Rehb. dunbladige Rolklaver. Op grazige plaatsen, meest naar den zeekant. (Aan dijken, wegen en bouwlanden van af de Schelde bij Woensdrecht langs Hoogerheide naar Heibergen. V.d.B., v.d.S., L. en S. 1860.) Juni—Aug.

L. uliginosus Schk. moerassige Rolklaver. (*L. cornic. β. uliginosus*. Fl.B.S.). In bosschen, langs slootkanten en in moerassige zandgronden. Te Rosmalen en bij Vught in groote menigte.

Subtrib. Galegeae Koch.

Galegaëchtigen.

Glycyrrhiza L. Zoethout.

G. glabra L. gewoon Zoethout. Hier en daar aange-

plant en verwilderd. (In de omstreken van Zevenbergen, bij de Klundert bij een molen.)

Trib. Hedysareae DC.

Hedysarumachtigen.

Subtrib. Coronilleae DC.

Kroonkruiden.

Ornithopus L. Vogelpootje.

- O. *perpusillus* L. klein Vogelpootje. In opene en bebouwde zandgronden. Op de Vughtsche heide. Bij Piazenza. Mei—Aug.
- O. *compressus* L. samengedrukt Vogelpootje. (Bij Breda N. van Aken. 1876.)

Trib. Vicieae Bronn.

Wikkeachtigen.

Vicia L. Wikke.

- V. *Cracca* L. vogel Wikke. In heggen, kreupelhout, bouwlanden enz. Bij Vught, Rosmalen en Heusden. Juni—Aug.
- V. *sepium* L. hegge Wikke. In heggen op beschaduwde plaatsen. Te Rosmalen tusschen de boekweit. April—Juli.
- V. *sativa* L. voeder Wikke. Aan dijken en wegen, in bouwlanden enz. Bij Vught en Rosmalen. Mei, Juni.
- V. *angustifolia* Roth. smalbladige Wikke, Krok. In opene en bebouwde zandgronden. Juni, Juli.
 - α. *segetalis* Koch. zaai Wikke. Met de blaadjes aan de bovenste bladen lancet-lijnvormig. (Bij Boxmeer 1853).
 - β. *Bobartii* Koch. Bobart's Wikke. Met de blaadjes aan de bovenste bladen lijnvormig. Bij Rosmalen.
- V. *lathyroides* L. lathyrusvormige Wikke. In opene zand- vooral duingronden. Bij Rosmalen. April, Mei.

Ervum L. Linze.

- E. hirsutum L. ruige Linze.** In zandige bebouwde en onbebouwde streken. Op de Ortensche Schans. Juni—Aug.

Lathyrus L. Laterus.

- L. tuberosus L. Aardakers of Aardmuizen.** In klei-grond, in akkers, heggen en kreupelhout. (Op de akkers van af de Schelde bij Woensdrecht langs Hoogerheide naar Heibergen. V.d B., v.d.S.L. en Sur. 1860).
- L. pratensis L. veld Laterus.** In wei- en bouwlanden, aan dijken en wegen, in heggen, struiken enz. Op den 's Bosschen dijk, op de Heusdensche wallen. Juni, Juli.
- L. sylvestris L. bosch Laterus.** Op beschaduwde plaatsen (in bergachtige streken), (bij Breda K.v.W.) Juli, Aug.
- L. latifolius L. breedbladige Laterus.** Als de vorige. (Tusschen kreupelhout ter zijde van het Mastbosch naar den kant van Princenhage bij Breda, in Aug. 1852 nog niet bloeiend.).

Robinia L. Acacia.

- R. Pseudo-Acacia L. gewone Acacia.** Algemeen in de omstreken van 's Bosch verwilderd. Langs de Vughtsche heide aan drooge slooten, op den Pettelaarschen dijk, bij St. Michiels-Gestel, bij Rosmalen, Kapelbosch enz. Te Vught zijn zeer schoone groote exemplaren op Reeburg aangeplant. Juni. Afkomstig uit de Vereenigde Staten.

Ord. Amygdaleae Juss.**Amandelachtigen.****Prunus L. Pruimboom.**

- P. spinosa L. sleedoorn of sleepruim.** In heggen, aan kanten van akkers enz. Aan eene sloot langs den weg van Bern naar Herpt, aan slooten te Rosmalen en op den dijk aldaar. April, Mei.

- P. insititia* L. wilde Pruim. Aangeplant en verwilderd. Bij Herpt, Wijk en op den Rosmaalschen dijk. April, Mei.
- P. domestica* L. gewone Pruim. Aangeplant en verwilderd. In heggen te Herpt. Mei, Juni.
- P. avium* L. vogelkers. In bosschen en heggen hier en daar verwilderd. Tusschen het hakhout te Boxtel en Rosmalen. (Helmond Dozy Pr.fl.B.). Mei.
- P. Padus* L. hondskers. In bosschen. Ter zelfder plaatse als de voorgaande, ook aan de Pettelaar, aan het gewezen klooster Eikendonk onder den Dungen. (Lieshout bij Breda 1852). Mei.
- P. Cerasus* L. Kriek, wilde Kers. Veel tusschen hakhout bij Vught.

Ord. **Rosaceae** Juss.

Roosachtigen.

Trib. **Spiraeaceae** DC.

Spiraeaächtigen.

Spiraea L.

- S. salicifolia* L. willigbladige *Spiraea*. Op beschaduwde vochtige plaatsen. In het bosch van Maurick te Vught. (Heeze Dozy Prodr.fl.B.) Juni, Juli.
- S. Ulmaria* L. moeras *Spiraea*. In moerasachtige graslanden aan slootkanten enz. Langs slooten aan de Pettelaar, op vochtige weiden te Boxtel, aan slootkanten op Klein Reeburg. Juni—Aug.
- β. denudata* Hayne. naakte. De bladen van onder onbehaard. (Ulvenhoutsch bosch, Burgt bij Princenhage 1852).

Trib. **Dryadeae** Koch.

Geum L. Nagelkruid.

- G. urbanum* L. gewoon Nagelkruid. Aan heggen, in kreupelhout enz. Te Vught onder boomen. Juni—Aug.

G. rivale L. knikkend Nagelkruid. Op vochtige beschaduwde plaatsen. (Ulvenhoutsche bosch K.v.W. Lacosta Pr.fl.B.) Mei, Juni.

Rubus L. Braambes.

R. Idaeus L. Framboos. In bosschen, kreupelhout enz. (Bij Eindhoven Dozij Prodr.fl.B.) Mei, Juni.

R. fruticosus L. heesterachtige Braambes. In bosschen, heggen enz. Bij 's Bosch, Heusden en Nuenen.

R. Sprengelii Whe. et N. ab Es. Sprengel's Braambes. In bosschen, heggen enz. (Bij Breda K.v.W.) Juni, Juli.

R. vulgaris Whe. gewone Braambes. In bosschen tus-
schen houtgewas enz.

β. *mollis* Wimm. zachte. Met bladen van onder
wit-grijs langharig, stengel langharig. In eene
sloot bij Vught.

γ. *glandulosus* Wimm. klierachtige. Bij Vught.
Juni, Juli.

R. caesius L. blauw-grijze Braambes. Aan sloot- en
akkerkanten, in heggen, kreupelbosschen enz. Bij
Vught, Rosmalen, Boxtel, Helvoirt.

R. vestitus Weihe. bekleede Braambes. (Bij Breda de Br.)

R. suberectus Anders. regte Braambes. (Te Oosterhout
bij Breda De Br. 1858).

R. fissus Lind. gespletene Braambes. (Zandig bouwland
bij Oosterhout De Br. 1858).

R. geniculatus Kaltenbach. geleede Braambes. (Te Ooster-
hout bij Breda De Br. 1845).

Fragaria L. Aardbezie.

F. vesca L. gewone Aardbezie, bosch Aardbezie. Op
beschaduwde grazige plaatsen, aan heggen, in bos-
schen enz. Te Vught, Boxtel, bij St. Michiels-Gestel
in bosschen.

Comarum L. Vijfblad.

C. palustre L. moeras Vijfblad. Gewone Waterbezie. Op

moerassige plaatsen, aan slootkanten enz. vooral in veenstreken. Op de Vughtsche heide, aan slooten te Boxtel en Rosmalen, in het broek te Helvoirt. (Eindhoven Pr.fl.B.).

Potentilla L. Ganzerik. .

P. anserina L. Zilverschoon. In grazige gronden. Algemeen bij 's Bosch. Mei—Aug.

P. argentea L. zilver-witte Ganzerik. In opene en bebouwde zandgronden. Langs den Vughtschen steenweg, aan de Pettelaar, bij Hintham en veel nabij Vlijmen. Juni, Juli.

P. reptans L. vijf-Vingerkruid. In grazige gronden aan kanten van akkers en slooten enz. Bij Vught en Engelen. Juni—Aug.

P. Tormentilla Sibth. gewone Tormentil. In opene zanden heidegronden. (*Tormentilla erecta* Fl.B.S.) Bij Vlijmen, op de Vughtsche heide, bij Engelen, op Piazenza. Mei—Aug.

Agrimonia L. Leverkruid.

A. Eupatorium L. gewoon Leverkruid. In weilanden, aan dijken en wegen enz. Bij Vught, Rosmalen en veel op de wallen te Heusden. Juni—Aug.

Trib. Roseae DC.

Rozen.

Rosa L. Roos.

R. Pimpinellifolia DC. veeldoornige Roos. In heggen vooral in de duinen. Veel tusschen hakhout verwilderd bij Piazenza onder Vught. Juni, Juli.

R. cinnamomea L. kaneel Roos. In heggen, aan kanten van wegen, akkers, bosschen enz. Op het fort Isabel, bij de herberg het Klooster onder den Dungen, bij Vught en Boxtel. (Tusschen Bergen-op-Zoom en Steenbergen Wtt.) Juli, Aug.

R. canina L. wilde Roos. In heggen, aan kanten van wegen, akkers, bosschen enz. Juni, Juli.

α. *vulgaris* Koch. gewone. Met eironde vruchtbeginsels, even als de bloemsteelen, onbehaard, de steng en de bladsteelen van kromme stekels voorzien, de blaadjes eirond onbehaard. Bij Herpt en Bern aan slooten.

β. *dumetorum* Koch. hegge. Met de bladsteel overal behaard, de blaadjes van onder in de hoofdadere en op de geheele oppervlakte behaard, de bloemsteelen niet borstelig-stijfharig. Bij Vlijmen en Rosmalen.

γ. *collina* Koch. heuvel. De bloemsteelen klierachtig-stijfharig, de bladen onbehaard of behaard, de buis van de kelk onbehaard of klierachtig-stijfharig, de bladsteelen met weinig of veel klieren voorzien en tegelijk behaard. Bij Boxtel aan slooten onder boomen.

R. rubiginosa L. Egelantier Roos. Op gelijke plaatsen als de vorige. Aan slooten bij Boxtel. (Bij Breda K.v.W., St. Antonis bij Boxmeer 1853). Juni—Aug.

R. pomifera Herm. Bottel-Roos. In kreupelbosschen, heggen enz. Te Helvoirt. (Tusschen kreupelhout bij Groot-Zundert 1860). Juni.

Ord. **Sanguisorbeae** Lindl.

Pimpernelachtigen.

Alchemilla L. Leeuwenklaauw.

A. vulgaris L. gewone Leeuwenklaauw. Op grazige beschaduwde plaatsen. In eene weide in het dorp Nuenen. In een weiland op Jagtlust te Helvoirt. (Liesbosch bij Breda, de Vries, bezijden den straatweg van Breda naar 's Bosch, Teteringschen dijk bij Breda 1852). Juni, Juli.

A. arvensis Scop. akker Leeuwenklaauw. In bouwlanden tusschen het koren. (*A. aphanoides* Fl.B.S.) Tusschen

de rogge op de akkers bij het dorp Son in menigte. (Eindhoven Pr.fl.B.) Juni—Aug.

Sanguisorba L. Sorbenkruid.

- S. *officinalis* L. gewoon Sorbenkruid. In weilanden. Op de Vughtsche heide, langs de Zuid-Willemsvaart, aan de Pettelaar, langs slooten tusschen Engelen en het fort Crèvecoeur. (Buiten Breda Kops Fl.B.S., Ulvenhoutsch bosch en Moerdijk, Aug. 1852). Juni—Aug.

Ord. **Pomaceae** Lindl.

Appelachtigen.

Crataegus L. Meidoorn.

- C. *Oxyacantha* L. gewone Meidoorn. In bosschen, heggen enz. (Cr. *oxyacanthoides* Fl.B.S.) Bij Boxtel in heggen, links van den provincialen klinkerweg, op het fort Isabel. Mei, Juni.
- C. *monogyna* Jacq. éénstijlige Meidoorn. In heggen, bosschen enz. (Cr. *Oxyacantha* Fl.B.S.) Bij Boxtel in heggen. Mei, Juni.

Pyrus L. Peer.

- P. *communis* L. wilde Peer. In bosschen, hier en daar in heggen verwilderd. Tusschen heggen te Herpt. April, Mei.
- P. *Malus* L. wilde Appel. In bosschen, heggen enz. Te Rosmalen tusschen het hakhout. Mei, Juni.

Sorbus L. Lijsterbes.

- S. *aucuparia* L. gewone Lijsterbes, Kwalsters. In bosschen. Langs slooten te Elshout en Helvoirt, tusschen het hakhout bij Vught, Rosmalen en Boxtel. Mei, Juni.

Ord. **Onagrariae** Juss.

Wederikachtigen.

Trib. **Onagreae** DC.

Wederikken.

Epilobium L. Basterdwederik.

- E. *angustifolium* L. smalbladige Basterdwederik. Op beschaduwde plaatsen in zandige streken. (*Epilobium*

spicatum Fl.B.S.). Bij Rosmalen langs kreupelhout, tusschen Boxtel en Best. (Buiten Breda Fl.B.S.) Juni, Juli.

- E. hirsutum L. ruige Basterdwederik. Aan slootkanten op moerassige plaatsen enz. Aan slooten langs den Bernschen dijk bij Heusden. Juli, Aug.
- E. parviflorum Schreb. kleinbloemige Basterdwederik. (E. pubescens Fl.B.S.) Aan slootkanten en op vochtige, moerassige plaatsen. Aan slooten tusschen Engelen en het fort Crèvecoeur. (Eindhoven Prodr.fl.B.) Juni, Juli.
- E. montanum L. berg Basterdwederik. Aan heggen en op beschaduwde plaatsen. Aan de Pettelaar en bij Helvoirt. Juni, Juli.
- E. palustre L. moeras Basterdwederik. Aan slooten en op moerassige plaatsen. Aan de inundatiesluis bij Heusden. Juli—Sept.
- E. tetragonum L. vierkante Basterdwederik. Aan slooten tusschen Engelen en het fort Crèvecoeur, te Helvoirt. (Eindhoven v.d.B.) Juni, Juli.

Oenothera L. Onagra.

- O. biennis L. St. Teunis-bloem, of Wederik. In zandige streken op vochtige plaatsen. Op den Hiunnitschen dijk, bij Vught en de Pettelaar. Juli—Sept. Vaderland, Noord-Amerika.

Trib. **Jussieae DC.**

Isnardia L. Isnardia.

- I. palustris L. moeras Isnardia. In langzaam vlietend water in veen- en heidestrecken. (Bij Geldorp De Br. Oisterwijk G. J. Broers, Oosterhoutsche heide Lacosta Pr.fl.Bat., bij Breda K.v.W., veenachtig moeras bij Heusdenhout Aug. 1852.). Juni—Aug.

Trib. **Circaeae DC.**

Circaeën.

Circaea L. Circaea.

- C. lutetiana L. gewone Circaea. In boschrijke streken, aan heggen enz. Bij Son en Breugel. Juni—Aug.

Ord. **Halorageae** R.Br.

Haloragisächtigen.

Myriophyllum L. Duizendblad.

M. verticillatum L. kransdragend Duizendblad. In vijvers, vaarten, slooten enz. In slooten bij de Pettelaar, en in een water langs den nieuwen Rosmaalschen dijk, (bij Breda) Juli, Aug.

„ *pinnatifidum* Koch. vindeelig. De schutblaadjes veel langer dan de bloemen, de vinnen min of meer uit elkander staande. In slooten bij Rosmalen.

M. alterniflorum DC. wisselbloemig Duizendblad. In plassen enz. in heide- en veenstreken. (Bavelsche loop bij Breda 1852. Boxmeer de Br. Pr.fl.B.) In de Zuid-Willemsvaart, in eenen vijver te Nuenen. Juni—Aug.

M. spicatum L. aardragend Duizendblad. In vijvers, vaarten, slooten enz. In een vijver op Reeburg te Vught en in een ven bij het fort Crèvecoeur. Juli, Aug.

Ord. **Hippurideae** Link.

Lidstengachtigen.

Hippuris L. Lidsteng.

H. vulgaris L. gewone Lidsteng. In ondiepe slooten, moerassige weilanden enz. In slooten te Son. Mei—Aug.

Ord. **Callitrichineae** Link.

Haarstengachtigen.

Callitriche L. Haarsteng.

Ter bestemming der hier volgende *Callitriches* heb ik mij van de platen van Reichenbach bediend, en herhaal ik, hetgeen ik gezegd heb, bij gelegenheid der vijfde algemeene bijeenkomst der leden van de „Vereeniging voor de Nederlandsche Flora”, gehouden te Deventer den

30 en 31 Augustus 1850, geplaatst in het Nederlandsch Kruidkundig Archief, 3e deel 1e stuk 1851, pag. 168.

De bestemming alleen naar den bladvorm is ondoenlijk, dewijl verschillende soorten daarin bijna geheel overeenkomen, zooals de *C. stagnalis* scop. var. *major* en de *C. platycarpa* var. *fluviatilis*, de *C. platycarpa* Ktztg. var. *Stagnatilis* en eenige vormen van de *C. hamulata*, vooral de var. α . en β . — De bladen der *Callitrichinae* zijn bij eenige soorten zeer onstandvastig in vorm, zooals bij *C. verna* L. en *C. hamulata* Ktztg.; bij andere daarentegen vrij standvastig, zooals bij *C. stagnalis* Scop. var. *major* en *platycarpa* Ktztg. var. *fluviatilis*, waar alle bladen ovaal en 5-nervig zijn; zoo ook is de *C. autumnalis* L. standvastig in bladvorm; ze zijn alle lijnvormig, aan de basis verbreed en aan den top uitgesneden.

Van *C. verna* L. var. *stellata* Hoppe, komen er bij de breedere (bovenste) bladvormen voor, die aan den top gaafrandig, andere die duidelijk ingesneden zijn, beide vormen soms aan één exemplaar; er bestaan dus overgangen van *C. stellata* Hoppe tot *C. intermedia* Hoffm.

De eivormige bladen der *C. verna* L. zijn alle 3-nervig. De Stamina, welke vooral bij *C. verna* L. tusschen de getropte eivormige drijvende blaadjes voorkomen, zijn neergebogen. Is deze houding voor al de variëteiten standvastig, of alleen aan de var. *Stellata* eigen?

C. verna L. schijnt 2 malen in het jaar te bloeien en vrucht te geven, vroeg in het voorjaar omstreeks April en Mei en laat in het jaar omstreeks December, zoo het aldan zacht weder is.

Het onderzoek der *Callitrichen* moet zich vooral tot de vrucht, de pistilla en de schutblaadjes bepalen. De pistilla moeten aan de volwassene vrucht waargenomen worden; de zeer jonge vruchten leveren geene genoegzame kenmerken op, dewijl het neerbuigen der stampertjes van sommige soorten slechts volkomen bij de meer ontwikkelde vruchtjes plaats heeft.

Tot gemakkelijker onderscheiding dient het volgende:
Bij *C. verna* L. met hare variëteiten staan de stam-

pertjes bij de volwassene vrucht regt op, hetgeen bij de overige geen plaats heeft, de vrucht is gevleugeld of scherp gekield.

Bij *C. stagnalis* Scop. en *platycarpa* Ktzg. zijn de vruchten breeder gevleugeld, de stampertjes neergebogen. Beide onderscheiden zich nog hierdoor, dat de bloempjes der eerste gemeenlijk unisexueel, die der laatste hermaphrodiet zijn.

C. hamulata Kutzing is behalve aan hare haakvormige schutblaadjes, gemakkelijk aan de smalgevleugelde vruchten en neergebogene stampertjes te herkennen; de eenige, waarmede deze eenigzints zoude kunnen verward worden, wat de vrucht betreft, is *C. verna*, doch deze heeft regt opstaande stampertjes.

C. autumnalis is alleen aan de breeder gevleugelde vruchten en de standvastig lijnvormige, met breedere basis voorziene blaadjes genoeg te herkennen.

C. verna L. voorjaars Haarsteng. In slooten enz. April, Mei tot December.

α. *fontana* Scop. fontein. In putten langs de Aa bij 's Bosch en in slooten bij Berlicum.

β. *stellata* Hoppe. stervormig. De bovenste blaadjes eivormig, minder uitgerand. Ter zelfder plaatse en bij Cromvoirt.

C. stagnalis Scop. moeras Haarsteng. Als de voorgaande. (Bavelsche loop bij Breda 1852. Boxmeer 1853). Juni.

α. *minor* s. *vulgaris* Ktzg. klein of gewoon. Op onder water gestaan hebbend bleekveld langs de Dommel bij Son.

β. *major*. s. *rivularis* Ktzg. groot. of oever. Te Son in drooge slooten.

C. platycarpa Ktzg. breed gevleugelde Haarsteng. In slooten enz. Aug.

α. *fluviatilis* Ktzg. rivier-Haarsteng. In slooten bij 's Bosch.

C. hamulata Ktzg. haakdragende Haarsteng. In slooten enz. (Sambeek bij Boxmeer.) Aug.

- α. *lacustris* Ktzig. moeras. In slooten bij Berlicum en Cromvoirt.
- β. *pissinalis* Ktzig. vijver. In slooten bij Berlicum, in plassen op de Buxtelsche heiden.
- γ. *ovalifolia* Ktzig. ovaalbladige. In slooten bij Berlicum.
- ε. *spatulata*. spatelvormige. In slooten bij Berlicum.
- C. *autumnalis* L. najaars Haarsteng. (In de Vliet bij Moerdijk 1861).
- var. *humilior*. C. *brutia* Petagna. lage. In kanalen. In de Zuid-Willemsvaart bij 's Bosch. Groeit in den vorm van dichte boschjes diep in helder water, zeer zeldzaam. Ook vond ik een exemplaar in de kanalen van de zanderij te Loosduinen.

Ord. **Ceratophylleae** Gray.

Hoornbladachtigen.

Ceratophyllum L. Hoornblad.

- C. *demersum* L. gedoорnd Hoornblad. In slooten, vaarten, grachten enz. Op Muysenick te Vught in een vijver, in eene sloot langs den Pettelaarschen weg, in de Zuid-Willemsvaart. Juni, Juli.

Ord. **Lythrarieae** Juss.

Partijkeachtigen.

Lythrum L. Partijke.

- L. *Salicaria* L. gewone Partijke. Aan kanten van slooten en moerassen en in vochtige weilanden. Algemeen langs het water bij 's Bosch. (Buitendijk te Moerdijk). Juli, Aug.

Peplis L. *Peplis*.

- P. *Portula* L. rondbladige *Peplis*. Op moerassige plaatsen in heidestrecken. Op de Vughtsche en Buxtelsche heide, op de Ortensche Schans, bij Vlijmen in drooge slooten en te Rosmalen. (Eindhoven Prodr.fl.Bat.) Juli, Aug.

Ord. **Cucurbitaceae Juss.**

Kalebasachtigen.

Bryonia L. Heggerank.

- B. dioica L. tweehuizige Heggerank. In heggen en tusschen kreupelhout. Te Vught in eene heg om de Pastorij 1864, in hakhout op Muyserick 1874. (Bij Breda K.v.W.) Juni, Juli.

Ord. **Portulacaceae Juss.**

Porcelainachtigen.

Portulaca L. Porselein.

- P. oleracea L. wilde Porselein. Op bebouwde gronden. Te Helvoirt aan slooten langs moestuinen en bij mesthoopen. (Bij Breda K.v.W.) Juni—Sept.

Claytonia Donn. Claytonia.

- C. perfoliata L. engelsche Spinazie, doorboorde Claytonia. Verwilderd. Langs eene heg voor het buiten van Mevrouw de Loecker, in een bloembed en tusschen het gras op Reeburg te Vught.

Montia L. Montia.

- M. minor Gm. kleine Montia. Op vochtige zandgronden. Te Rosmalen, op de Vughtsche heide. April—Juli.

Ord. **Paronychieae Hil.**

Paronychiaächtigen.

Corrigiola L. Riempjes.

- C. littoralis L. gewone Riempjes. Op vochtige overstroome zandgronden, aan oevers van rivieren enz. Op de Vughtsche heide, te Helvoirt, Elshout, bij Piazenza. (Eindhoven Pr.fl.B.). Juli—Sept.

Herniaria L. Duizendgraan.

- H. glabra L. onbehaard Duizendgraan. In drooge zanden heidegronden. Op de Ortensche Schans, langs den Hennitschen dijk, te Elshout, bij Piazenza. Juni—Oct.

Illecebrum L. Hardkelk.

- I. *verticillatum* L. kransdragende Hardkelk. In vochtige zand- en heidegronden. Op de Ortensche Schans, op de Vughtsche en Helvoirtsche heide, bij Piazenza. (Eindhoven Pr.fl.B. Breda Fl.B.S.) Juni—Aug.

Ord. **Scleranthaeae** Link.

Hardbloemachtigen.

Scleranthus L. Hardbloem.

- S. *annuus* L. eenjarige Hardbloem. In bebouwde en opene zandgronden. Bij Vught; op de Vughtsche heide. (Eindhoven Pr.fl.B. In de hooge zandgronden onmiddellijk aan de polders grenzende van af de Schelde bij Woensdrecht langs Hoogerheide naar Huibergen, v.d.B., v.d.S.L. en S. 1860).
- S. *perennis* L. overblijvende Hardbloem. In drooge heide- en zandgronden. Op de Vughtsche heide en elders te Vught, ook bij Piazenza.

Ord. **Crassulaceae** DC.

Vetplanten.

Sedum L. St. Janskruid.

- S. *purpurescens* Koch. St. Janskruid. (S. *Telephium* Fl. B.S.) In boschrijke zandige streken tusschen kreupelhout, aan bouwlanden enz. Op den Pettelaarschen dijk. Te Helvoirt. Juli—Sept.
- S. *album* L. wit St. Janskruid. In drooge zandgronden, op muren, daken enz. Langs de borstwering van de 's Bossche wallen, op een rieten dak te Wijk bij Heusden. (Aan zandige wallen tusschen Beugen en de Maas). Juli—Aug.
- S. *acre* L. muurpeper. In opene en grazige zandgronden, aan wallen, op muren enz. Op den Ortenschen dijk, bij Engelen en Heusden. Juni, Juli.
- S. *Boloniensis* Lois. zeshoekig St. Janskruid. (S. *sexan-*

gulare Fl.B.S.). In dorre zandgronden. Langs den dijk van de Zuid-Willemsvaart, langs den dijk bij de inundatiesluis te Heusden. Juni, Juli.

- S. reflexum L. Trip-madam. In hooge drooge zandgronden, op muren enz. Op de Ortensche Schans, bij Vught, op de heide bij het Kamp. Juli—Aug.

β. glaucum Koch. graauw-groene. Met zeegroene bladen, graauw-groen en bleekblauw. (Aan wegen, ruigten en graslanden bij Boxmeer 1853).

Sempervivum L. Huislook.

- S. tectorum L. gewoon Huislook. Op daken en muren, aangeplant en verwilderd. Op daken van den ouden Bogaard te 's Bosch, op een dak bij het Klooster onder den Dungen. Juli—Aug.

Ord. **Grossularieae** DC.

Kruisbesachtigen.

Ribes L. Bes.

- R. Grossularia L. Kruisbes. (R. uva crispa Fl.B.S.). In heggen en op beschaduwde plaatsen. Mei.

β. pubescens Koch. zachtharige. Het vruchtbeginsel bedekt met korte, zachte, niet klierachtige haren, de bessen eindelijk onbehaard. Aan slooten bij Boxtel.

- R. nigrum L. zwarte Aalbes. In bosschen, aan slooten enz. Aan de Pettelaar tusschen hakhout, aan slooten bij de herberg het Klooster onder den Dungen, te Rosmalen tusschen het hakhout. Mei.

- R. rubrum L. roode Aalbes. In heggen op beschaduwde plaatsen. (Bij Breda K.v.W.) Mei.

Ord. **Saxifrageae** Vent.

Steenbreekachtigen.

Saxifraga L. Steenbreek.

- S. tridactylites L. drievingerige Steenbreek. In drooge

zandgronden, op muren enz. Op de borstwering dicht bij het Cassino. April, Mei.

- S. *granulata* L. boldragende Steenbreek. Op grazige beschaduwde plaatsen. (Bij Eindhoven in sommige weilanden even zoo algemeen als elders de *Ranunculus Ficaria* F. Dozy, Fl.B.S.). Mei, Juni.

Chrysoplenium L. Goudveil.

- C. *oppositifolium* L. paarbladig Goudveil. Op vochtige beschaduwde plaatsen, aan beekjes, aan bosschen enz. (Ulvenhoutsche bosch bij Breda 1852). Mei, Juni.

Ord. **Umbelliferae** Juss.

Schermbloemen.

Subord. **Orthospermae** Koch.

Regtzadigen.

Trib. **Hydrocotyleae** Spr.

Watervanelligen.

Hydrocotyle L. Watervanell.

- H. *vulgaris* L. gewone Watervanell. Op vochtige plaatsen, vooral in heide- en duingronden, aan kanten van vijvers enz. In menigte links van den provincialen klinkerweg nabij Vlijmen, veel op de Vughtsche, Helvoirtsche en Buxtelsche heide. Juni—Aug.

Trib. **Saniculeae** Koch.

Kruisdistelachtigen.

Eryngium L. Kruisdistel.

- E. *campestre* L. akker Kruisdistel. Op drooge gronden, aan dijken, wegen enz. Langs den Hervenschen dijk, tusschen Engelen en het fort Crèvecoeur, op den Wijkschen en Bernschen dijk. Juli, Aug.

Trib. **Ammineae** Koch.

Cicuta L. Waterscheerling.

- C. *virosa* L. gewone Waterscheerling. In moerassen,

aan kanten van slooten, vaarten enz. Aan slooten te Elshout, bij Bern, in de grachten van Heusden, in slooten te Vught. Juli, Aug.

Apium L. Sellerij.

- A. *graveolens* L. gewone Sellerij. In zilte streken aan slootkanten, op moerassige plaatsen. Langs den Heesbeenschen weg tusschen het gras. Juli—Sept.

Helosciadium Koch.

- H. *inundatum* Koch. ondergedoken *Helosciadium*. Aan kanten van slooten, vijvers enz en in moerassige weilanden. In dwarslooten links van den Pettelaarschen weg, in een water aan de Vughtsche heide bij de brug, in de grachten van het fort Isabel, langs den vijver op Reeburg te Vught, 20 Juni 1877. A. de Hartitsch. (Eindhoven Pr.fl.B. onderscheidene plaatsen bij Breda, St. Jansbeek). Juni—Aug.

Aegopodium L. Hanepoot.

- A. *Podagraria* L. gewone Hanepoot, wilde Geer, Flierfinkruid. Op beschaduwde plaatsen, aan heggen enz. Langs slooten te Vlijmen, bij Vught en Vlijmen onder boomen, tusschen hakhout op Reeburg. Juni, Juli.

Carum L. Karwei.

- C. *Carvi* L. gewone Karwei. In weilanden. Bij Empel. Mei, Juni.
- C. *verticillatum* Koch. kransbladige Karwei. In moerassige weilanden. (*Sium verticillatum* Fl.B.S. Bij Leende $\frac{1}{4}$ uur van het dorp naar den kant van Maashees F. Dozy). Juli, Aug.

Pimpinella L. Bevernel.

- P. *magna* L. groote Bevernel. Op beschaduwde grazige plaatsen. Om het fort Crèvecoeur.

γ *dissecta* Koch. ingesnedene. Met de blaadjes hand dubbeldvindeelig. In weiden tusschen Engelen en het fort Crèvecoeur, digt bij het fort. Juni—Aug.

Berula Koch. Water-Eppe.

- B. angustifolia Koch.** smalbladige Water-Eppe. (*Sium angustifolium* Fl.B.S.). In slooten, vijvers, moerassen enz. Zeer algemeen in stilstaande wateren bij 's Bosch. Juni, Juli.

Sium L. Water-Eppe.

- S. latifolium L.** breedbladige Water-Eppe. In slooten, vijvers enz. In slooten buiten de Herptsche Poort, bij Heusden. Juni, Juli.

Trib. Seselineae Koch.

Oenanthe L. Torkruid.

- O. fistulosa L.** pijpachtig Torkruid. Aan kanten van slooten, vijvers, in moerassige weilanden enz. Algemeen langs slooten bij 's Bosch, veel in het broek te Helvoirt. (Bij Moerdijk 1860) Juni—Aug.
- O. peucedanifolia Poll.** varkenskerfbladig Torkruid. In vochtige weilanden. (Te Lith en Lithoijen v. d. Trap-
pen N. Bijdr. p. 19). Juni, Juli.
- O. Phellandrium Lam.** Watervinkel. In slooten, moerassen enz. Algemeen in slooten bij 's Bosch, veel te Rosmalen. Juli, Aug.

Aethusa L. Hondspeterselie.

- A. Cynapium L.** gewone Hondspeterselie. In moeshoven, bouwlanden en op ruige plaatsen. Algemeen langs de wallen, bij Rosmalen en Vught. Juni, Juli.

Silaus Bess.

- S. pratensis Bess.** Weide-Silaus. In vruchtbare grasgronden. Op de cingelkade tusschen de Vughtsche- en St. Janspoort, buiten de Herptsche poort bij Heusden. Juli, Aug.

Trib. Angeliceae Koch.

Engelenkruidachtigen.

Levisticum Koch. Lavas.

- L. officinale Koch.** Lobbestok of Lavas (*Ligusticum Levisticum* Fl.B.S.). Uit de tuinen verwilderd. (Te Nuenen Fl.B.S.). Juli, Aug.

Selinum L.

- S. carvifolia L. karweiachtige Selinum. In vochtige, beschaduwde grasgronden. (In weilanden, bij 't Ulvenhoutsche bosch naar den kant der Bavel'sche heide bij Breda, in Juli nog niet bloeiend 1852).

Angelica L. Engelenkruid.

- A. Silvestris L. wild Engelenkruid of Engelenwortel. Op beschaduwde moerassige plaatsen. Bij Engelen, Vught en Rosmalen. Juli, Aug.

Trib. Peucedaneae DC.

Varkenskervelachtigen.

Peucedanum Rchb. Varkenskervel.

- Peucedanum Chabraei Rchb. Chabraei's Varkenskervel. In vochtige weilanden. (In graslanden bij Boxmeer). Juni, Juli.

Thysselinum Hoffm. Melkeppe.

- T. palustre Hoffm. moeras Melkeppe. Aan vijvers, slooten, enz. Langs slooten te Elshout, bij Bortel. (Eindhoven Dozy Pr.fl.Bat. Bij 's Bosch De Hartitzsch). Juli, Aug.

Anethum L. Dille.

- A. graveolens L. sterkkriekende Dille. Verwilderd. (Pastinaca Anethum Fl.B.S.). In de akkers te Princenhage J. A. B. Kuiper van Wäschpenning). Juli, Aug.

Pastinaca L. Pinksternakel.

- P. sativa L. witte Wortel. In opene en bebouwde gronden, weilanden, aan kanten van akkers, enz. Op de 's Bossche wallen, op de cingelkade, op de wallen van het fort Crèvecoeur, bij de gemeente Empel. Juli, Aug.

Heracleum L. Beerenklauw.

- H. Sphondylium L. Varkenskool, Beerenklauw. In grasgronden. Op de wallen, langs de Zuid-Willemsvaart; een erg onkruid in de weilanden. Juli, Aug.

Trib. **Daucineae Koch.**

Wortelachtigen.

Daucus L. Peen of Wortel.

- D. *Carota* L. wilde Peen of Wortel. Op grazige plaatsen aan wegen en dijken. Tusschen Engelen en het fort Crèvecoeur. Juni—Aug.

var. *rubella*. Ter zelfder plaatse.

Subord. **Campylospermae Koch.**

Kromzadigen.

Trib. **Caucalineae Koch.**

Doornzaadachtigen.

Torilis Adans. Doornzaad.

- T. *Anthriscus* Gm. hegge Doornzaad. Aan heggen, op ruige plaatsen enz. Bij Rosmalen, tusschen de Petelaar en den Dungen, bij Vught en Heusden. Juni, Juli.
- T. *helvetica* Gm. zwitsersch Doornzaad. Aan dijken. (In groote menigte aan den dijk tusschen de Roodevaart en Zevenbergen en aan den dijk bij Woensdrecht.). Juni, Juli.
- T. *nodosa* Gärt. knoopig Doornzaad. Aan dijken enz., naar den zeekant. (Aan dijken, wegen en bouwlanden van af de Schelde bij Woensdrecht langs Hoogerheide naar Huibergen 1860. V.d.B. v.d.S.L. en S.). Juni, Juli.

Trib. **Scandicineae Koch.**

Naaldekervelachtigen.

Scandix L. Naaldekervel.

- S. *Pecten Veneris* L. Naaldekervel, Kranebek. In bouwlanden. Tusschen het koren bij Nuenen en Son. Mei, Juni.

Anthriscus Hoffm. Stekelzaad.

- A. *sylvestris* Hoffm. wilde Kervel, Pijpkruid. Op voch-

tige, grazige plaatsen, aan heggen, in kreupelbosschen enz. Op de wallen en bij Hintham. (Algemeen bij Bergen-op-Zoom 1860). Mei, Juni.

- A. vulgaris Pers. gewoon Pijpkruid of kervelachtig Stelzelzaad. In opene zandgronden, op ruige plaatsen enz. Op de wallen bij het Huis van verzekering. Mei, Juni.

Chaerophyllum L. Kervel.

- C. temulum L. wilde Kervel. (Myrrhis temula Fl.B.S.). Aan heggen, onder kreupelhout. Bij Rosmalen, aan de Pettelaar, te Nuenen langs de akkers. Juni, Juli

Trib. **Smyrneae Koch.**

Schorsvruchten.

Conium L. Scheerling.

- C. maculatum L. dolle Kervel, gevlekte Scheerling. Aan dijken, wegen, puinhoopen enz. Op de cingelkade links buiten de Vughtsche poort, bij de herberg het Klooster onder den Dungen, te Herpt en veel te Groot-Deuteren. Juli, Aug.

Ord. **Araliaceae Juss.**

Araliaächtigen.

Hedera L. Klimop.

- H. Helix L. gewone Klimop. Aan oude muren, aan oude boomstammen in bosschen, over den grond kruipend enz. Op eenen ouden muur langs de Dieze bij de Manége, op Knotwilgen, Eiken- en Esschenboomen te Helvoirt, vooral een paar buitengewoon groote en dikke exempl. om boomen geslingerd bij Zwijnsbergen en op Beukenboomen te Haren. Sept., Oct.

Ord. **Corneae DC.**

Kornoeljes.

Cornus L. Kornoelje.

- C. sanguinea L. roode of wilde Kornoelje. In heggen, bosschen enz. Tusschen heggen te Herpt en bij Vught. Juni.

Ord. **Caprifoliaceae** Juss.

Kamperfoelieachtigen.

Adoxa L. Muskuskruid.

- A. *Moschatellina* L. Muskuskruid. Op vochtige beschaduwde plaatsen. (Bij Helmond Dozy Prodr.fl.B.). April, Mei.

Sambucus L. Vlier.

- S. *niger* L. gewone Vlier. In bosschen, heggen enz. Langs de wallen, op het fort Crèvecoeur, bij Vught. Juni, Juli.

Viburnum L. Balroos.

- V. *Opulus* L. wilde Balroos, Sneeuwbal. In boschrijke streken. Aan de Pettelaar, te Rosmalen, te Cromvoirt. Mei, Juni.

Lonicera L. Kamperfoelie.

- L. *Periclymenum* L. wilde Kamperfoelie. In bosschen, aan slootkanten enz. Aan de Pettelaar, bij Rosmalen, bij Helvoirt tusschen het hakhout. Mei, Juni.

Ord. **Stellatae** L.

Stervormigen.

Sherardia L.

- S. *arvensis* L. akker Sherardia. In bouwlanden. Bij Rosmalen. (Eindhoven Dozy Pr.fl.B.). Mei, Juni.

Galium. L. Walstroo.

- G. *Cruciata* Scop. kruisbladig Walstroo. (*G. cruciatum* L. Fl.B.S.). Op grazige plaatsen langs wegen, heggen enz. Te Lithoijen aan de kanten der slooten. Mei, Juni.

- G. *Aparine* L. Kleefkruid. In bouwlanden en moeshoven, tusschen kreupelhout, aan heggen enz. Langs de Zuid-Willemsvaart, bij Vught, Rosmalen en Heusden. Juni—Aug.

- G. *uliginosum* L. klevrig Walstroo. Op moerassige

plaatsen, vooral in duin- en heidestrecken. In het gras tusschen het hakhout bij Boxtel. (In slooten bij Bergen-op-Zoom, Etten en Rozendaal Fl.B.S.). Juni—Aug.

G. palustre L. moeras Walstroo. In slooten enz. Langs slooten bij Vught en de Pettelaar. Juni, Juli.

G. verum L. echt Walstroo. In drooge zandgronden. Op de Vughtsche heide. Juni, Juli.

β. ochroleucum Fries. witachtig-okergeel. De bloeiwijze wijdtrossig, de bloemen witachtig-okergeel. Ter zelfder plaatse.

G. sylvaticum L. bosch Walstroo. In bosschen. (In de bosschen en tusschen kreupelhout bij Boxmeer 1853).

G. Mollugo L. zacht Walstroo. Op grazige plaatsen, aan dijken en wegen, in kreupelbosschen enz. Op de 's Bossche wallen, langs de Zuid-Willemsvaart, te Rosmalen. Juni—Aug.

G. saxatile L. steenminnend Walstroo. In heide- en duingronden. Tusschen oude muren bij 's Bosch, op de Vughtsche heide. (Mastbosch bij Breda 1852). Juli—Sept.

Ord. **Valerianeae DC.**

Valerianen.

Valeriana L. Valeriaan.

V. officinalis L. gewone Valeriaan. Aan slootkanten op moerassige plaatsen enz. Algemeen aan slooten vooral buiten de Hinthamer poort, langs eene sloot op Muijsen te Vught, te Nuenen. Juni—Aug.

V. dioica L. tweehuizige Valeriaan. In vochtige plaatsen in grasgronden. Bij Son en langs slooten te Helvoirt achter Jagtlust, zeldzaam. April—Juni.

V. sambucifolia Mik. vlierbladige Valeriaan. Aan waterkanten en op begroeide moerassige plaatsen. (Bavelsche loop bij Udenhout en aan slootkanten bij Burgst, 17 Juli 1852.).

Valerianella Poll. Veldsla.

- V. olitoria* Poll. gewone Veldsla. In bouwlanden en moeshoven, aan dijken en wegen enz. Op de wallen te 's Bosch. April, Mei.
- V. dentata* Poll. getande Veldsla. In bouwlanden. (In bouwlanden bij Boxmeer). Juni—Aug.
- α . *leiocarpa* Koch. Met onbehaarde vruchten. (Eindhoven Dozy).
- β . *lasiocarpa* Koch. Met kortharige vruchten. De vruchten overal kortharig, de haartjes openstaande, de punt omgebogen. (In bouwlanden bij Boxmeer 1853.).
- V. Auricula* DC. geoorde Veldsla DC. In bouwlanden. (Bij Eindhoven Dozy, in bouwlanden bij Boxmeer 1853). Juli, Aug.

Ord. **Dipsaceae** Juss.

Kaarden.

Dipsacus L. Kaardebol.

- D. sylvestris* Mill. wilde Kaardebol. In drooge kleigronden, aan dijken enz. Langs den hoogen Maasdijk bij de Haarsteeg, op den Bernschen dijk bij Heusden en veel langs den Empelschen dijk. Juli—Sept.

Knautia Coult.

- K. arvensis* Coult. akker Knautia. Aan zandige bouwlanden, aan dijken, wegen enz. (Bij Breda en Bergen-op-Zoom K.v.W. Fl.B.S.). Juli, Aug.

Succisa M. et K.

- S. pratensis* Moench. moeras Succisa, moeras Schurftkruid. In bosschen, vochtige weilanden enz. (*Scabiosa succisa* Fl.B.S.). Op de Vughtsche heide. (Heeze Pr. fl.B.). Aug., Sept.

Ord. **Compositae Adans.**

Zamengestelden.

Subord. **Corymbiferae Vaill.**

Buisbloemigen.

Trib. **Eupatoriaceae Less.**

Leverkruidachtigen.

Eupatorium L. Leverkruid.

- E. cannabinum* L. Boeltjes-Koninginne of Leverkruid.
Aan slootkanten, op begroeide moerassige plaatsen
enz. Aan slooten bij Vught, bij de Pettelaar en
Boxtel. Juli, Aug.

Tussilago L. Hoefblad.

- T. Farfara* L. klein Hoefblad. In kleigronden op vocht-
tige plaatsen. Op de cingelkade tusschen de Vughtsche
en St. Janspoort. Maart, April.

Petasites Gärtn.

- P. officinalis* Moench. groot Hoefblad. Aan slootkanten,
op moerassige plaatsen enz. (Bij Breda K.v.W.). April.

Trib. **Asteroïdeae Less.**

Asterachtigen.

Aster L. Aster.

- A. puniceus* Ait. roode Aster. Op vochtige plaatsen.
(Bij Breda K.v.W.) Aug.
- A. brumalis* N. ab Es. winter Aster. Aan de oevers van
rivieren. Verwilderd. Aan de Pettelaar bij een bouw-
vallig huis. Oct., Nov.
- A. Novi Belgii* L. nieuw-hollandsche Aster. Op vocht-
tige beschaduwde plaatsen. Aan slooten bij Middel-
rode, veel tusschen Elzen hakbout bij Berlicum, langs
eene sloot bij de Schietplaats te Hintham.

Bellis L. Madeliefje.

- B. *perennis* L. gewoon Madeliefje. Allerwege op grazige plaatsen. Veel op de wallen te 's Bosch. Maart tot November.

Erigeron L. Fijnstraal.

- E. *canadensis* L. canadache Fijnstraal. In bebouwde en opene zandgronden. Op de wallen en aan de Petelaar. Juli, Aug.
- E. *acris* L. scherpe Fijnstraal. Aan dijken, wegen, kanten van bouwlanden, op muren enz. (Bij Breda K. v.W.). Juni—Aug.

Solidago L. Guldenroede.

- S. *Virga aurea* L. gewone Guldenroede. Op ruige plaatsen in boschachtige streken. Langs drooge slooten te Esch, bij Boxtel en Helvoirt. Aug., Sept.

Inula L. Alant.

- I. *Britanica* L. britsche Alant. In vochtige grasgronden. Op de Vughtsche beide, bij Groot-Deuteren, bij Vlijmen, op den Ortenschen dijk, en op den Nieuwendijk tusschen Empel en Rosmalen. (Maas bij Boxmeer 1853). Juli—Sept.

Pulicaria Gärt. Alant.

- P. *vulgaris* Gärt. kleinbloemige Alant. (Inula Pulicaria Fl.B.S.). Op vochtige, grazige plaatsen in zandige streken. Bij Groot-Deuteren, op den nieuwen dijk tusschen Empel en Rosmalen. Aug., Sept.
- P. *dysenterica* Gärt. doorloop Alant. Aan wegen, slootkanten en op vochtige plaatsen. (Inula dysenterica Fl.B.S.). Bij Vlijmen en Heusden. Juli, Aug.

Trib, Senecionideae Less.**Kruiswortelachtigen.****Bidens L. Tandzaad.**

- B. *tripartita* L. driedeelig Tandzaad. Aan slootkanten

en op moerassige plaatsen. Op de cingelkade, in de Vliertpolder en bij Hintham. Juni—Aug.

- B. cernua L. knikkend Tandzaad. Op gelijke plaatsen als de vorige. Op de Vliertpolder en langs den provincialen klinkerweg. Juli—Sept.

Filago L. Suec. Roerkruid.

- F. germanica L. (F. canescens Jord.) (afwijkende soort). kopvormend Roerkruid. (*Gnaphalium Germanicum* Fl. B.S.). Aan dijken, wegen en in bouwlanden. Op zandheuveld bij Rosmalen. (Eindhoven Pr.fl.B.). Juli, Augustus.

- F. arvensis L. akker Roerkruid. (*Gnaph. arvense* Fl.B.S.). (Bij Breda K.v.W.). Juli, Aug.

- F. minima Fries. berg Roerkruid. (*Gn. montanum et minimum* Fl.B.S.). In opene en bebouwde zandgronden. Te St. Michiels-Gestel, op de Vughtsche heide. (Eindhoven Pr.fl.B. In de hooge zandgronden onmiddelijk aan de polders grenzende van af de Schelde bij Woensdrecht, langs Hoogerheide naar Huibergen. v.d.B. v d S.L. en S. 1860).

- F. apiculata G. E. Sm. doornachtig Roerkruid. In opene en bebouwde zandgronden. Te Rosmalen.

Gnaphalium L. Roerkruid.

- G. sylvaticum L. bosch Roerkruid. Op beschaduwde plaatsen, in zand- en heidegronden. Bij Vught, de Pettelaar en Boxtel. (Oirschot Pr.fl.B. Mastbosch bij Breda 1852). Juli—Sept.

- G. uliginosum L. moeras Roerkruid. Op vochtige van tijd tot tijd overstroomde plaatsen. Algemeen, vooral langs den Hervenschen dijk en den provincialen klinkerweg. Juli, Aug.

- G. luteo album L. geelwit Roerkruid. In vochtige zandgronden, aan wegen, slootkanten enz. Langs den Hervenschen dijk, bij Berlicum en te Hintham. Aug., Sept.

- G.** *dioicum* L. tweehuizig Roerkruid. In drooge zand- en heidegronden. Op de Vughtsche heide. Mei, Juni.

Artemisia L. Alsem.

- A.** *Absinthium* L. gewone Alsem. Aan dijken en in ruige steenachtige gronden. Te Vlijmen langs eene sloot, in weilanden bij Vught. Juni—Aug.
- A.** *vulgaris* L. gewone Bijvoet. Aan wegen, aan heggen, tusschen kreupelhout enz. Bij Vught, Vlijmen en de Pettelaar. Juli, Aug.

Tanacetum L. Reinwaren.

- T.** *vulgare* L. wild Wormkruid, gewone Reinwaren. Aan dijken en wegen. Op de citadel, de cingelkade, langs de Dieze, veel te Helvoirt. Juli, Aug.

Achillea L. Duizendblad.

- A.** *Ptarmica* L. smalbladig Duizendblad. Aan kanten van rivieren, op moerassige plaatsen. Algemeen langs de slooten buiten alle poorten van 's Bosch, ook te Helvoirt. Juli—Sept.
- A.** *Millefolium* L. Hazegerwe of gewoon Duizendblad. In grasgronden, aan wegen, dijken enz. Op de wallen tusschen het gras, ook veel te Vught. Juni—Oct.

Anthemis L. Kamille.

- A.** *tinctoria* L. gele Kamille. Op zonnige plaatsen in drooge zandgronden, op muren enz. Te Maren in eene straat ten oosten der kerk. Juli, Aug.
- A.** *Cotula* L. stinkende Kamille. In bebouwde en onbebouwde gronden, aan ruigten enz. (Bij Breda K.v.W.) Juni, Juli.
- A.** *arvensis* L. akker Kamille. Op zandige bouwlanden. Op de cingelkade, tusschen het koren te Nuenen en Geldrop. Juni—Sept.

Matricaria L. Kamille.

- M.** *Chamomilla* L. gewone Kamille. In bouwlanden, aan ruigten, wegen enz. Op den 's Bosschen dijk, tusschen de rogge te Rosmalen en Nuenen. Juni—Sept.

Chrysanthemum L. Ganzebloem.

- C. *Leucanthemum* L. witte Ganzebloem. In weilanden, aan wegen, dijken enz. Langs den dijk van de Zuid-Willemsvaart, veel in de weilanden te Vught. Mei—Juli.
- C. *Parthenium* Pers. Mater, bræedbladige Vuurwortel. (*Pyrethrum Parthenium* Fl.B.S.). In en bij moeshoven, aan aard- en puinhoopen enz. Beneden aan de wallen bij de kastorensmolen te 's Bosch en bij de ruïne van het Oudheusdensch kasteel. Juni, Juli.
- C. *inodorum* L. reukelooze Ganzebloem. (*Pyrethrum inodorum* Fl.B.S.). Aan wegen, slootkanten, kanten van akkers enz. Te Rosmalen; bij de overblijfsels van het Oudheusdensch kasteel. (Langs dijken en wegen en bouwlanden van af de Schelde bij Woensdrecht langs Hoogerheide naar Huibergen v.d.B. v.d.S.L. en S. 1860.) Juli, Aug.
- C. *segetum* L. gele Ganzebloem. In zandige bouwlanden enz. Op de cingelkade, den Ortenschen dijk, bij Vught. Juni—Sept.

Senecio L. Kruiskruid.

- S. *vulgaris* L. gewone Kruiswortel. Op bebouwde en onbebouwde plaatsen. Overal zeer algemeen bij 's Bosch. Juni—Dec.
- S. *viscosus* L. kleverig Kruiskruid. Op bebouwde, ruige plaatsen in zandige streken. (Te Ulvenhout 1852.).
- S. *sylvaticus* L. bosch Kruiskruid. Op beschaduwde plaatsen, aan wallen, heggen enz in zandige streken. Te Helvoirt en St. Michiels-Gestel. Juli, Aug.
- S. *crucifolius* L. raketbladig Kruiskruid L. (*S. tenuifolius*. Fl.B.S.). In kreupelbosschen, aan beplante dijken en wegen. (Bij Breda K.v.W.) Juli—Sept.
- S. *Jacobaea* L. Jacobs-Kruiskruid. In grazige gronden. Op deu Ortenschen dijk, aan de Pettelaar. Juli, Aug.

- S. aquaticus** Huds. water Kruiskruid. Aan waterkanten, in moerassige graslanden enz. Aan de Pettelaar, bij Vught, langs den Ortenschen dijk.
- S. Fuchsii** Koch. Fuch's Kruiskruid. (*S. ovatus* Fl.B.S.). Op vochtige plaatsen in bosschen. (In de bosschen en tusschen kreupelhout bij Boxmeer 1853.). Juli—Sept.
- S. sarracenicus** L. sarraceensch Kruiskruid. Aan de oevers van rivieren en plassen. (Moerdijk Pr.fl.B.). Juli, Aug.
- S. paludosus** L. moeras Kruiskruid. Op gelijke plaatsen als de vorige. In menigte langs de Dieze, te Maren in de Vellemeer. (Buitendijk te Moerdijk 1860.). Juni—Aug.

Subord. **Cynarocephalae** Less.

Hondskoppigen.

Trib. **Cynareae** Less.

Artichokachtigen.

Subtrib. **Carduineae** Koch.

Distelachtigen.

Cirsium Tourn. Vederdistel.

- C. lanceolatum** Scop. Speerdistel. Aan wegen en dijken, op ruige plaatsen enz. Bij St. Michiels-Gestel, te Vlijmen, bij Heusden in menigte aan wegen. Juli—Sept.
- C. palustre** Scop. moeras Vederdistel. In vochtige, moerassige graslanden, langs slooten enz. Bij Boxtel tusschen het hakhout, bij Helvoirt langs slooten. (Breda Kops. Fl.B.S.). Juli, Aug.
- C. oleraceum** Scop. moes Vederdistel. Op vochtige grazige plaatsen. (Bij Breda K.v.W.). Aug., Sept.
- C. anglicum** Lam. engelsche Vederdistel. In moerassige veenstreken, in weilanden enz. (*Cirsium heteroph.* Fl.B.S.). Veel op de Vughtsche en op de Helvoirtsche heide. (Heusdenhout bij Breda 1852, te Boxmeer, St. Antonis 1853.). Mei—Aug.

- C. arvense Scop akker Vederdistel. Langs dijken en wegen, in bebouwde gronden enz. Op den Hervenschen dijk, veel op den hoogen weg naar het kamp. Juni—Aug.

Silybum Gaertn. Distel.

- S. Marianum Gaertn. gezegende Distel. (Carduus marianus Fl.B.S.). (Bij Breda K.v.W.) Juli, Aug.

Carduus L. Distel.

- C. crispus L. gekrulde Distel. Aan wegen en dijken, op muren en steenachtige plaatsen. Op de wallen, langs de Zuid-Willemsvaart. Juni—Aug.
- C. nutans L. knikkende Distel. Aan dijken en wegen in zandige streken. Bij de Pettelaar, langs de Zuid-Willemsvaart, op den Bernschen dijk, te Helvoirt. Juli, Aug.

Onopordon L. Wegdistel.

- O. Acanthium L. witte Wegdistel. Aan wegen, dijken en op ruige plaatsen. (Bij Breda K.v.W.) Juli, Aug.

Lappa Tourn. Klit.

- L. major Gärt. groote Klit. Aan wegen, ruigten enz. (Aretium lappa Fl.B.S.). Langs den Empelschen dijk, te Empel en te Oudheusden. Juli—Sept.
- L. minor DC. kleine Klit. Op gelijke plaatsen. Op het St. Janskerkhof te 's Bosch, op het Burgtplein te Heusden, langs de Dieze in den tuin van het Casino, op den Empelschen dijk. (Aan wegen bij Boxmeer 1853). Juli, Aug.
- L. tomentosa Lam. viltige Klit. Op gelijke plaatsen als de beide vorige. (Aretium tomentosum Fl.B.S.). Bij Rosmalen en Heusden. Juli, Aug.

Subtrib. **Carlineae** Cass.

Driedistels.

Carlina L. Driedistel.

- C. vulgaris L. gewone Driedistel. Aan dijken en wegen,

in onbebouwde zandgronden. Op den hoogen weg tusschen het fort Isabel en het Kamp, bij St. Michiels-Gestel. Juli, Aug.

Subtrib. **Centaureae Less.**

Centaureachtigen.

Centaurea L. Centaurie.

- C. **Jacea L.** drooge Centaurie. Knoopkruid. Aan wegen en dijken, in drooge weilanden enz. Te Lith op de uiterwaarden en op den dijk. Juni—Aug.

γ. **lacera Koch.** gescheurde. Van het inwindsel zijn de onderste blaadjes meest met een aanhangsel van franjes voorzien, de volgende onregelmatig met gescheurde franjes, de bovenste slechts alleen zonder franjes. Te Rosmalen.

- C. **nigra L.** zwarte Centaurie, of Wammestknoopen. Aan wegen, op begroeide, grazige plaatsen in drooge gronden. Langs de Zuid-Willemsvaart. Aug., Sept.

- C. **Cyanus L.** Korenbloem. Tusschen het koren in zandige streken. Te Hintham, Rosmalen en bij Vught. Juni, Juli.

- C. **Calcitrapa L.** Sterredistel. Aan dijken en wegen. (Bij Breda K.v.W.). Juli—Sept.

Subord. et Trib. **Cichoraceae Juss.**

Cichoreiachtigen.

Subtrib. **Lapsaneae Less.**

Akkerkoolachtigen.

Lapsana L. Akkerkool.

- L. **communis L.** Akkerkool of basterd-Hazenlatuw. In bebouwde en onbebouwde gronden, tusschen kreupelhout, in heggen enz. Te Vught en te Heusden. Juni, Juli.

Arnoseris. Gärt.

- A. **pusilla Gärt.** kleine Arnoseris, kleine Akkerkool. (**Lapsana minima Fl.B.S.**). In zandige bouwlanden.

Tusschen het koren te Rosmalen in menigte. Te Son, Brengel en Nuenen (Eindhoven Pr.fl.B.). Juni—Aug.

Subtrib. *Cichorieae* C. H. Schultz.

Cichoreien.

Cichorium L. Cichorei.

- C. *Intybus* L. gewone Cichorei of Suikerrij. Aan dijken en wegen in drooge gronden. Langs de Dieze, veel op den Hoogen Maasdijk tusschen Aalburg en Heusden. Juli, Aug.

Subtrib. *Leontodonteae* C. H. Schultz.

Paardebloemachtigen.

Thrincia Roth. *Thrincia*.

- T. *hirta* Roth. ruwharige *Thrincia*. Aan wegen enz. in zandige streken. Bij Vught en Rosmalen. Juli—Sept.

Leontodon L. Leeuwentand.

- L. *autumnale* L. herfst Leeuwentand, Hondsbloem (*Apargium autumnalis* Fl.B.S.). Aan dijken en wegen, in weilanden en op grazige plaatsen. Bij Vught en Vlijmen. Juli—Oct.
- L. *hispidum* L. stekelharige Leeuwentand. (*Apargia hispida* Fl.B.S.). Aan wegen en aan grazige plaatsen. (L. *hastilis* *a. vulgaris* Koch). Bij Vught en Rosmalen. Van Juni tot het najaar.

Subtrib. *Scorzonereae* C. H. Schultz.

Scorzonerachtigen.

Tragopogon L. Boksbaard.

- T. *porrifolius* L. preibladige Boksbaard. Aan wegen en kanten van bouwlanden. Op de wallen van 's Bosch. (Bergen-op-Zoom Dozy Pr.fl.B. Breda Kops. Fl.B.S.). Juni, Juli.
- T. *minor* Fries. kleine Boksbaard. Aan dijken en wegen. Op de wallen te 's Bosch. Juni—Aug.

- T. pratensis* L. beemd-Boksbaard. Aan wegen, op grazige plaatsen, in weilanden. Op het Burgtplein te Heusden. Juni, Juli.

Subtrib. **Hypochoerideae Less.**

Biggekruidachtigen.

Hypochoeris L. Biggekruid.

- H. glabra* L. onbehaard Biggekruid. Tusschen het koren in zandgronden. Bij Vught. (Eindhoven Pr.fl.B.). Juni, Juli.
- H. radicata* L. langwortelig Biggekruid. Aan dijken en wegen, in graslanden enz. Te Vught. Juni—Aug.

Subtrib. **Chondrilleae Koch.**

Knikbloemachtigen.

Taraxacum Juss. Paardebloem.

- T. officinale* Wigg. gewone Paardebloem, Kaarsjes, Mol-sla. (Leontodon *Taraxacum* Fl.B.S.). In bebouwde en onbebouwde, opene en grazige gronden. Op de wallen te 's Bosch, en algemeen in weilanden. (Bij Woensdrecht 1860). Mei—October.

var. *scapo furcato*. Met een gevorkte bloemsteel. Op de wallen te Heusden, zeldzaam.

Subtrib. **Lactuceae Koch.**

Latuwachtigen.

Lactuca L. Latuw.

- L. muralis* Fresenius. muur-Sla of Latuw. (*Chondrilla muralis* Fl.B.S.). Aan muren, in beschaduwde zandgronden aan heggen. Langs slooten te Rosmalen, op knotwilgen langs den Empelschen dijk. (Eindhoven Pr.fl.B.). Juni—Sept.

Sonchus L. Melkdistel.

- S. oleraceus* L. moes-Melkdistel. In bebouwde gronden. Te Vught en op het St. Janskerkhof te 's Bosch.

- S. asper* Vill. ruwe Melkdistel. Op gelijke plaatsen als de vorige. Langs den Vughtschen straatweg.
- S. arvensis* L. akker Melkdistel. In bouw- en weilanden. Op de borstwering bij het Huis van verzekering en op andere plaatsen van den 's Bosschen wal, te Helvoirt. (Bij den Moerdijk 1860). Juli—Sept.
- S. palustris* L. moeras Melkdistel. In rietvelden, aan waterkanten enz. (Bij Breda K.v.W.). Juli, Aug.

Subtrib. *Crepideae* Koch.

Streepzaadachtigen.

Crepis L. Streepzaad.

- C. biennis* L. tweejarig Streepzaad. In bouw- en weilanden, tusschen kreupelhout enz. (Bij Breda K.v.W.). Juni, Juli.
- C. tectorum* L. daken Streepzaad. In drooge zandgronden, op muren enz. Op de akkers bij Vught en Orten. Juli, Aug.
- C. virens* Vill. groen Streepzaad. Aan dijken, ~~heggen~~, heggen enz. Op de wallen te 's Bosch. Juni—Oct.
β. diffusa DC. uitgespreide. De stengel teeder, uitgespreid, de hoofdjcs kleiner dan in den grondvorm. Bij Groot-Deuteren.
- C. paludosa* Mönch. moeras Streepzaad. (*Hieracium paludosum* Fl.B.S.). Op beschaduwde moerassige plaatsen, aan waterkanten enz. (Bij Eindhoven Dozy, Ulvenhoutsch bosch 1852). Juni, Juli.

Hieracium L. Havikskruid.

- H. pilosella* L. langharig Havikskruid. Tusschen het gras te Helvoirt en te Vught.
- H. auricula* L. Muizenoor. In drooge begroeide zand- en heidegronden. (Tusschen Ossendrecht en Putten, waar de bodem bij uitstek leemhoudend is 1860). Juni, Juli.

H. vulgatum Fries. gewoon Havikskruid. In boschrijke streken op beschaduwde plaatsen; op muren. Juni—Sept.

β. nemorosum Fries. bosch. De stengel met weinig bladen; bladen langwerpig, getand, met weinig of wel langzamerhand verdwijnende wortelbladen; de omwindsels eenvoudig en hier en daar behaard, iets klierachtig. (*H. sylvaticum* Fl.B.S.). In bosschen bij Vught en Helvoirt.

H. tridentatum Fries. drietandig Havikskruid. In bosschen en op beschaduwde plaatsen. (Bij Eindhoven Dozy Pr.fl.B., Hulst Wils en v.d.B.). Juli, Aug.

H. rigidum Hartm. stijf Havikskruid. In drooge gronden tusschen lakhout. (Bij Eindhoven Dozy.). Juli—Sept.

H. umbellatum L. kroonbloemig Havikskruid. Op drooge zonnige plaatsen in heidestreken, op beschaduwde plaatsen, in bosschen enz. Bij het Kamp op de Vughtsche heide. Aug.—Oct.

H. virescens Sond. groenachtig Havikskruid. In bosschen en op beschaduwde plaatsen. Bij de Pettelaar. Aug., Sept.

Ord. **Ambrosiaceae** Link.

Ambrosiaächtigen.

Xanthium L. Stekelnoot.

X. strumarium L. gewone Stekelnoot. Aan ruigten, vuilnishooen enz. Te Klein-Deuteren, zeer veel te Groot-Deuteren, buiten de Vughtsche poort en te Maren. Juli—Oct.

Ord. **Lobeliaceae** Juss.

Lobeliaächtigen.

Lobelia L.

L. Dortmanna L. water Lobelia. In poelen, vennen enz. in heidestreken. In groote menigte in vennen, plas-

sen en vijvers onder Boxtel, in vennen op de heide tusschen Son en Best, veel in het Henksven bij Helvoirt. (Bij Eindhoven, Oirschot en Aerle Dozy, Oosterhoutsche heide en Heusdenhout bij Breda Lac., Galdersche heide bij Breda 1852.). Juli, Aug.

Ord. **Campanulaceae** Juss.

Klokjesachtigen.

Jacione L.

- J. montana* L. zand *Jacione*. In drooge heide- en zandgronden, in de duinen. Te Rosmalen, op de Vughtsche heide en onder Boxtel. Juni, Juli.
var. *hirsuta*. langharige. Op de Vughtsche heide.

Phyteuma L. Raponsje.

- P. nigrum* Schmidt. zwart Raponsje. In bosschen. (In het Ulvenhoutsche bosch bij het Ginneke. K.v.W., v.d. Trappe). Mei, Juni.
P. spicatum L. aardragend Raponsje. In bosschen. (In bosschen bij Breda K.v.W.). Mei, Juni.

Campanula L. Klokje.

- C. rotundifolia* L. rondbladig Klokje. Op grazige wegen en plaatsen, boschkanten enz. Bij Helvoirt, tusschen Engelen en het fort Crèvecoeur, langs drooge slooten te St. Michiels-Gestel. Juni—Sept.
C. rapunculoides L. éénzijdig Klokje. Aan heggen, in bouwlanden enz. Op de Heusdensche wallen in menigte tusschen de oude en nieuwe haven. Juli—Sept.
C. Trachelium L. ruwharig Klokje. In bosschen en tusschen kreupelhout. (Bij Eindhoven Dozy, in bosschen en tusschen kreupelhout bij Boxmeer 1853.). Juli, Aug.
C. patula L. wijdbloemig Klokje. Op grazige beschaduwde plaatsen, aan boschkanten enz. (Bij Breda v. Hall, Fl.B.S.). Mei—Oct.

- R. *Rapunculus* L. raapwortelig Klokje. In grazige zandgronden. In een bosch bij Boxtel, langs de Heusdensch grachten, bij Nuenen. (Eindhoven P.Fl.B.). Juni—Aug.

Specularia Heister. Kantvrucht.

- S. *Speculum* DC. grootbloemige Kantvrucht. (*Prismatocarpus Speculum* Fl.B.S.). Tusschen het koren in zandgronden. Tusschen het koren te Rosmalen. Juni, Juli.

Ord. **Vaccinieae** DC.

Boschbesachtigen.

Vaccinium L. Boschbes.

- V. *Myrtillus* L. blauwe Boschbezie. In bosschen in de hoogere streken. Bij Boxtel, op den Hondenberg bij Oisterwijk, in Pijnbosschen bij Princenhage. (Helmond P.Fl.B.). Mei—Juli.
- V. *Oxycoccus* L. veen Boschbezie. In veengronden. (*Oxycoccus palustris* Fl.B.S.). Op de heide bij Son, in lage heiden onder Boxtel en Helvoirt. Mei—Aug.

Ord. **Ericaceae** Desv.

Heideachtigen.

Andromeda L.

- A. *polifolia* L. witbladige Andromeda. In veengronden. Langs een ven onder Boxtel. Mei—Juli.

Calluna Salisb. struik-Heide.

- C. *vulgaris* Salisb. bezem-Heide, struik-Heide. Op heivelden, in de duinen. Bij Helvoirt, op de Vughtsche, Buxtelsche, Sonsche en Nuenensche heiden (weinig op de Rozendaalsche heide. 1860.).

Erica R. dop-Heide.

- E. *Tetralix* L. gewone dop-Heide. Op vochtige plaatsen in heidestrecken, in duinvalleien. Ter zelfder

plaatse als de voorgaande. (Eindhoven, veel op de Rozendaalsche heide 1860.). Mei—Sept.

Var. *floribus albis*. Met witte bloemen. Op de heide bij Nuenen zeldzaam. Juni.

- E. *cinerea* L. aschgrauwe Heide. Op zonnige plaatsen op heidevelden. (Eens gevonden op de Oirschotsche heide. Staring.). Juli, Aug.

Ord. **Pyrolaceae** L.

Wintergroenachtigen.

Pyrola L. Wintergroen.

- P. *rotundifolia* L. rondbladig Wintergroen. Op vochtige plaatsen in bosschen en begroeide zandgronden. Zeldzaam voorkomende op den kant eener sloot, van het Huis ten Halve naar de Vughtsche heide, aan slooten aan den heikant. Juli—Oct.

- P. *minor*. L. klein Wintergroen. In bosschen. In groote menigte in een bosch bij Piazenza onder Vught, gevonden door Freule Pauline Martini van Geffen. (In bosschen bij het Ginneken en Princenhage.) Juni, Juli.

Subclass. **COROLLIFLORAE.**

KROONBLOEMIGEN.

Ord. **Aquifoliaceae** DC.

Hulstachtigen.

Ilex L. Hulst.

- I. *Aquifolium* L. gewone Hulst. In bosschen in de hoogere streken, in heggen enz., in de nabijheid van woningen. Op de Buxtelsche heide. Mei, Juni.

Ord. **Oleaceae** Lindl.

Olijfachtigen.

Ligustrum L. Liguster.

- L. *Vulgare* L. gewone Liguster. In kreupelbosschen,

heggen enz. Op het fort Crèvecoeur, bij Rosmalen, bij het dorp Wijk, tusschen heggen te St. Michiels-Gestel. Juni, Juli.

Fraxinus L. Esch.

- F. *excelsior* L. gewone Esch. In bosschen, aangeplant aan wegen enz. In bosschen te Rosmalen en Boxtel, soms tusschen het hakhout.

Ord. **Apocyneae** R. Br.

Apocynumachtigen.

Vinca L. Maagdepalm.

- V. *minor* L. gewone Maagdepalm. Op grazige beschaduwde plaatsen, aan heggen, slootkanten enz. Onder een bosch te Helvoirt. (Bij Breda v. Hall. Fl.B.S.). April, Mei.

Ord. **Gentianeae** Juss.

Gentiaanachtigen.

Trib. **Menyantheae** Koch.

Waterklavers.

Menyanthes L. Drieblad.

- M. *trifoliata* L. water Drieblad, Waterklaver. Op moerassige plaatsen, aan waterkanten vooral in veengronden. In het 's Bossche veld, langs slooten bij de Pettelaar, bij de Vughtsche heide, bij het fort Isabel, buiten de Hinthamerpoort. Mei.

Limnanthemum Gm. Watergentiaan.

- L. *Nymphoides* Link. gewone Watergentiaan. (*Villarsia Nymphaeoïdes* Fl.B.S.). In slooten, grachten, vaarten enz. Algemeen in slooten ook in den vijver op Muyserich en op Reeburg te Vught. (In slooten en watergangen bij Bergen-op-Zoom). Juli, Aug.

Trib. **Gentianeae verae Koch.**

Ware Gentiaanachtigen.

Gentiana L. Gentiaan.

- G. *Pneumonanthe* L. klokjes-Gentiaan. Op vochtige plaatsen in heide- en veenstreken. In menigte op de Vughtsche, Helvoirtsche en Buxtelsche heide. (Eindhoven P.fl.B.). Aug., Sept.

Cicendia Adans.

- C. *filiformis* Reich. draadvormige Gentianelle. (*Exacum filiforme* Fl.B.S.). Op vochtige plaatsen in heidegronden. Veel op de Vughtsche heide. (Eindhoven Pr.fl.B.). Aug., Sept.

Erythraea L. Duizendguldenkruid.

- E. *Centaurium pers.* groot Duizendguldenkruid. In vochtige grazige zandgronden. Veel te Helvoirt. (Eindhoven, Ulvenhoutsch bosch bij Breda.). Juli—Aug.
- E. *pulchella* Fries. schoon Duizendguldenkruid. In vochtige grazige zandgronden. Op den 's Bosschen dijk, zoogenaamd Engelschen dijk langs de Dieze. Juli—October.

Ord. **Convolvulaceae Juss.**

Windeachtigen.

Trib. **Genuinae Link.***Convolvulus* L. Winde.

- C. *sepium* L. haag-Winde. In kreupelbosschen en heggen. Om Wilgentakken geslingerd buiten de Vughtsche poort. Juni—Aug.
- C. *arvensis* L. akkerWinde. In bouwlanden aan ruigten enz. Langs den grond kruipende buiten dezelfde poort. Juni, Juli.

Trib. **Cuscutineae Link.**

Warkruiden.

Cuscuta L. Warkruid.

- C. *europaea* L. europeesch Warkruid. Woekerend op

Urtica, *Humulus*, *Galium Mollugo*, *Equisetum arvense*, *Tanacetum*, *Craetagus* enz. Langs den dijk bij Tivoli onder Rosmalen, woekerend op *Artemisia vulgaris*. Juli—Sept.

- C. *Epithymum* L. Thym-Warkruid. Op heivelden, woekerend op *Calluna*, *Sarothammus*, *Genista pilosa*. Op de Vughtsche, Helvoirtsche en Sonsche heiden om *Calluna* geslingerd. (Eindhoven v.d.B. Bij Breda, Terheijde, Bavelche heide, St. Antonis.). Juli—Sept.
- C. *Epilinum* Whe. vlas-Warkruid. Woekerend op *Linum usitatissimum*. (Bij Eindhoven, Lieshout Wtt., Helmond F. Dozy, v.d.B., bij Breda, K.v.W.). Juli, Aug.

Ord. **Boragineae** Desv.

Ruwbladigen.

Trib. **Cynoglosseae** Koch.

Hondstongen.

Cynoglossum L. Hondstong.

- C. *officinale* L. gewone Hondstong. Aan dijken, op bebouwde gronden enz., in de duinen. (Te Alem langs den dijk aan de oostzijde van het veer.). Mei—Juli.

Trib. **Anchuseae** Koch.

Ossetongachtigen.

Borago L. Bernagie.

- B. *officinalis* L. gewone Bernagie. In hoven op bouwlanden, aan wegen enz. verwilderd. Bij Helvoirt. (Te Lith en te Eng). Juni—Sept.

Lycopsis L. Kromhals.

- L. *arvensis* L. akker-Kromhals. Op bouwlanden, aan wegen enz., vooral op zandgronden. Tusschen en langs de korenvelden bij Os en Rosmalen, op de Ortensche Schans. Mei—Aug.

Symphytum L. Smeerwortel.

- S. *officinale* L. gewone Smeerwortel, Vetwortel. Aan waterkanten, op vochtige plaatsen, in weilanden enz.

Algemeen bij 's Bosch, vooral langs de Zuid-Willemsvaart. Mei—Aug.

Trib. **Lithospermeae Koch.**

Parelzaadachtigen.

Lithospermum L. Parelzaad.

L. officinale L. gewoon Parelzaad. In boschgrond, hier en daar in bouw- en weilanden en aan dijken. Op de wallen, vooral bij de Hinthamerpoort. Juni—Sept.

Myosotis L. Vergeet-mij-niet.

M. palustris With. moeras-Vergeet-mij-niet. Aan waterkanten, vochtige weiden. (*M. Scorpioïdes*. Fl.B.S.). Mei—Sept.

α. vulgaris. gewoon. Opklimmend of plotseling nederdalend, de stengel en de takken onderaan met zich uitspreidende haartjes, de vruchtdragende kelken bijna even groot als de steeltjes of wel niet meer dan tweemaal kleiner. Langs den vijver op Reeburg en Muysenick te Vught, bij Vlijmen, te Empel. (Boxmeer 1860.).

M. strigulosa Rehb. ruwharige Vergeet-mij-niet. Op plaatsen als de vorige. Bij 's Bosch. Mei—Sept.

M. caespitosa Schultz. zodenvormende Vergeet-mij-niet. Op plaatsen als de vorige. Langs den provincialen klinkerweg, in drooge slooten aan de Pettelaar en bij Orten. (bij Breda, Boxmeer). Juni, Juli.

β. gracilis. slanke. Tenderder. (bij Boxmeer).

γ. laxa. slappe. Kleiner, draadvormig; soms met weinig bloemen. (Boxmeer.).

M. intermedia Link. middelste Vergeet-mij-niet. Op akkers, grazige en beschaduwde plaatsen, langs dijken, wegen en tuinen enz. Aan de Pettelaar, op het fort Isabel en bij Heusden. Mei—Sept.

M. versicolor Pers. wisselkleurige Vergeet-mij-niet. Op

bouwlanden, beschaduwde en opene, grazige plaatsen, aan slootkanten enz. Bij het dorp Nuenen, op het fort Isabel. Mei—Juli.

- M. hispida Schltd. ruige Vergeet-mij-niet. Aan dijken, wallen, bouwlanden enz. Op het fort Isabel. April—Juli.

Ord. Solaneae Juss.

Nachtschadigen.

Solanum L. Nachtschade.

- S. nigrum L. zwarte Nachtschade. Aan wegen op bebouwde gronden enz. Algemeen bij 's Bosch. Juli—October.

♂. luteum DC. gele. Bladen onbehaard, vruchten (rijp) geel. 25 October 1875 met S. nigrum tusschen suikerbieten op Muyserick te Vught.

- S. Dulcamara L. Bitterzoet, Elffrank, Elfrank. Op vochtige plaatsen, aan waterkanten, tusschen struikgewas enz. Op Knotwilgen te Vught en Helvoirt, langs den Pettelaarschen en 's Bosschen dijk, bij Heusden, te Elshout, (Moerdijk 1860). Juni—Aug.

Nicandra Adans. Nicander.

- N. physaloïdes Gärt. gewone Nicander. Verwilderd. Langs eenen muur te Vught. Waarschijnlijk uit de naastbijzijnde tuinen ontvlugt.

Hyoscyamus L. Bilzenkruid.

- H. niger L. zwart Bilzenkruid. Op puin- en mesthoopen, aan wegen enz. Te Hintham in het veld, te Lithoyen. (Eindhoven, Bergen-op-Zoom). Juli, Aug.

γ. pallidus. bleeke. Met bleeke eenkleurige bloemen. Op den hoogen Maasdijk bij de Haarsteeg, op den Maasdijk bij Wijk en Heusden.

Datura L. Doornappel.

- D. Stramonium L. Dolappel, Doornappel. Aan wegen, op puinhoopen, in bouwlanden enz. Langs den zand-

weg te Vught 1866, in menigte op de akkers te Vlijmen, aan de Pettelaar. Juli—Sept.

Ord. **Verbasceae Bartl.**

Toortsachtigen.

Verbascum L. Toorts.

- V. *Schraderi* Meijer. kleinbloemige Toorts. (V. *Thapsus* Fl.B.S.). Op onbebouwde, hooge zandgronden, aan dijken. Te St. Michiels-Gestel, te Boxtel. Juli, Aug.
- V. *thapsiforme* Schrad. grootbloemige Toorts. Op plaatsen als de voorgaande, in bosschen. Juli. Aug.

β . *cuspidatum*. fijn gespitste. Lager, de stengel dunner; de trossen met min of meer verwijderde bundels. (V. *cuspidatum* Schrad. Fl B.S.). Bij Boxtel en St. Michiels-Gestel. (Eindhoven, Rozendaal, St. Jansbeek.).

- V. *nigrum* L. zwarte Toorts. In heuvelachtige hooge streken, in bosschen, aan wegen enz. (Bij Eindhoven Dozy, Hilvarenbeek Hoffm. te Rozendaal). Juli, Aug.

Scrophularia L. Helmkruid.

- S. *nodosa* L. knoopig Helmkruid. Op vochtige beschaduwde plaatsen, aan waterkanten, tusschen hakhout, in bosschen. Op den dijk van de Zuid-Willemsvaart, aan de Pettelaar, bij den Dungen. (Helmond, Breda). Juni—Sept.

- S. *Balbisii* Hornem. Balbis's Helmkruid. Op moerassige vochtige plaatsen, aan waterkanten. Aan slooten tusschen de Pettelaar en het klooster, aan slooten langs den Bernschen dijk. Juni, Juli.

Ord. **Antirrhineae Juss.**

Leeuwenbekachtigen.

Gratiola L. Genadekruid.

- G. *officinalis* L. Genadekruid. In vochtige weilanden, op heidegronden, aan waterkanten enz. Langs de

gracht van de batterij links van den Helvoirtſchen weg te Vught, 6 Aug. 1877, te Heusden langs de Oude Haven en langs slooten aan de Maaszijde van den Bernſchen dijk. (Ooyen N.Br. v.d.Tr.). Juni—Aug.

Antirrhinum L. Kalfssnuit.

- A. *Orentium* L. Kalfssnuit. In bouwlanden op ruwe plaatsen. Langs den Vughtſchen ſteenweg en veel tusschen het koren bij Nuenen. (Eindhoven Dozy). Juli—Sept.

Linaria Tourn. Leeuwenbek.

- L. *Cymbalaria* Mill. muur-Leeuwenbek. Op oude muren. Algemeen op oude muren te 's Bosch. Op een oud torentje op Reeburg te Vught. Mei—Sept.
- L. *minor* Desfont. kleine Leeuwenbek. In zandige bouwlanden, in hoven. In korenlanden te Rosmalen. (Sleeuwijk, Boxmeer, op de akkers van af de Schelde bij Woensdrecht langs Hoogerheide naar Huibergen 1860). Juli—Sept.
- L. *vulgaris* Mill. vlas-Leeuwenbek. Op zandgronden, langs akkers, aan dijken, wegen enz. Algemeen bij 's Bosch, vooral bij Hintham.

Veronica L. Eereprijs.

- V. *scutellata* L. schilddragende Eereprijs. Op vochtige plaatsen, in duinpannen, veenen, aan waterkanten. Op de Vughtſche heide, langs slooten bij Rosmalen en Vught. (Eindhoven, Heusdenhout bij Breda, St. Jansbeek.).

α. *cor. alba*. Met witte bloemen. (Te St. Jansbeek.)

- V. *Anagallis* L. water-Eereprijs. In slooten, moerassen, aan waterkanten enz. Langs een ven bij het fort Crèvecoeur, in het oude Maasje bij Heusden, aan slooten bij het dorp Bern. Mei—Sept.

γ. *minor* R.S. kleine. Tengerder, met kleinere bladen. In de weide en aan slooten bij Empel.

- V. *Beccabunga* L. ovaalbladige Eereprijs of Beekpunge.
Op vochtige plaatsen, in stilstaand water. In moeshoven en aan slooten derzelver te 's Bosch. Mei—Augustus.
- γ . repens. kruipende. In Heusden langs den Demer bij het Lommerbosch.
- V. *Chamaedrys* L. Gamander Eereprijs. Op grasgronden, langs wegen, aan boschkanten. Tusschen het gras bij Boxtel, op de Heusdensche wallen. April—Juni.
- V. *montana* L. bosch Eereprijs. In bosschen. (Te Oosterhout Lac.). Mei, Juni.
- V. *officinalis* L. geneeskrachtige Eereprijs. Op opene en beschaduwde plaatsen, in zand- duin- en heidegronden. Tusschen het gras onder opgaande boomen te Nuenen, onder houtgewas bij Helvoirt. (Bij Breda Fl.B.S.). Mei—Aug.
- V. *latifolia* L. breedbladige Eereprijs. (V. *Teucrium* L. Fl.B.S.). Op zonnige hooge grasgronden, heuvels, dijken enz. Mei, Juni.
- β . *minor* Schrad. kleine. De bladen aan den voet eivormig en meerendeels langwerpig. Te Lith bij den kerkwal.
- V. *longifolia* L. langbladige Eereprijs. Juni—Aug.
- α . vulgaris. gewone. De bladen aan den voet diep hartvormig. Op vochtige plaatsen aan slootkanten, aan oevers, tusschen struikgewas enz.
- a. foliis oppositis. Met tegenovergestelde bladen. Aan de Pettelaar, bij Boxtel aan slooten, bij Vught, te Son. (Breugel Dozy).
- b. foliis ternis. De bladen drie aan drie. Bij 's Bosch, aan de Pettelaar. (Helmont Wtt.).
- β . *maritima*. zee Eereprijs. De bladen aan den voet rondachtig of bijna wigvormig.
- a. foliis oppositis. Met tegenovergestelde bladen. Aan slooten bij Boxtel. ('s Bosch de Beyer).

b. foliis ternis. Met bladen drie aan drie.
Bij 's Bosch. (Helmond Wtt.).

γ. media. middelste. De bladen aan den voet
wigvormig. Bij 's Bosch.

- V. *serpyllifolia* L. thijmbladige Eereprijs. (V. Serp. et
var. *β.* Fl.B.S.). In wei- en bouwlanden, op veen-
gronden, aan waterkanten. Bij 's Bosch in den Vliert-
polder tusschen Herven en Hintham, in het gras bij
Boxtel en Nuenen. Mei—Sept.
- V. *arvensis* L. akker Eereprijs. Op bouwlanden, onbe-
bouwde gronden, oude muren, enz. Op de wallen te
's Bosch. (Op de akkers van af de Schelde bij Woens-
drecht langs Hoogerheide naar Huibergen 1860).
April—Sept.
- V. *verna* L. voorjaars Eereprijs. Op bebouwde en onbe-
bouwde zandgronden. (Bij Breda K.v.W.). April—Mei.
- V. *triphyllus* L. driebladige Eereprijs. In bouwlan-
den. Langs slooten bij Tilburg, veel op de bouw-
landen te Rosmalen. (Helmond Prodr.Fl.B.). April, Mei.
- V. *agrestis* L. veld Eereprijs, blauwe Murik of Ganzemuur.
Op bouw- en moeslanden. Op de 's Bossche wallen,
te Vught. Maart—Sept.
- V. *hederifolia* L. klimopbladige Eereprijs. In bouw- en
moeslanden, aan wegen, tusschen gras enz. Aan de
Pettelaar. Maart—Mei.

Limosella L. Slijkgroen.

- L. *aquatica* L. water-Slijkgroen. Aan kanten van poe-
len, slooten, op vochtige plaatsen langs rivieroevers
enz. Aan slooten langs den Ortenschen dijk, langs
den provincialen klinkerweg tusschen Vlijmen en Groot-
Deuten, langs den Bernschen dijk, bij Heusden.
Juli—Sept.

Ord. **Rhinantaceae Koch.**

Rinkelbloemen.

Melampyrum L. Dolik.

- M. *pratense* L. Zwartkoorn, Dolik. In bosschen en op

beschaduwde plaatsen, in bouwlanden, op veenachtige heidegronden enz. (*M. vulgatum* Fl.B.S.). Bij Rosmalen en Helvoirt. (Eindhoven Dozy, Ulvenhoutsche bosch). Juni—Aug.

Pedicularis L. Kartelblad.

P. sylvatica L. bosch Kartelblad. Op vochtige plaatsen, in duin- heide- wei- en broeklanden. Op de Vughtsche en Sonsche heiden. (Eindhoven Dozy, Hilvarenbeek Hoffm. Breda Fl.B.S. Boxmeer, Peel bij Oploo en St. Antonie). Aug., Sept.

P. palustris L. moeras Kartelblad, IJzerharde. In vee- nen, moerassige heiden, vochtige duinpannen, wei- en hooilanden, aan waterkanten. Op den Vliertpolder tusschen Herven en Hintham. (Eindhoven Dozy Pr.Fl. B.). Juni—Aug.

Rhinanthus L. Ratelen.

R. minor Ehrh. kleine Ratelen. In wei- en hooilanden, aan wegen enz. Veel in weilanden langs den Dom- mel, bij Son en Breugel. Mei—Juli.

R. major Ehrh. groote Ratelen. Raat. Op plaatsen als de vorige. In weilanden bij Nuenen en Son. (Ulvenhoutsch bosch, Boxmeer). Mei—Aug.

β. angustifolius. smalbladige. Met bladen de helft smaller lijn-lancetvormig. In weilanden bij 's Bosch. (Ulvenhoutsch bosch, Boxmeer.).

Euphrasia L. Oogentroost.

E. officinalis L. gewone Oogentroost. Op heide- duin- en grasgronden, op akkers. Juni—Sept.

γ. nemorosa Koch. bosch. De stengel teruggebogen- zachtharig; de bladen en de kelken min of meer onbehaard; de bloemkroon met eene ci- troenkleurige vlek aan den voet der middelste insnijding, bont, de pas ontluikte wit met violette nerven eerst lilaächtig, daarna rosée purper- achtig. De bloemkroon is soms grooter of

kleiner. (E. officin. γ . alpina Fl.B.S.). Om het fort Isabel en bij den Dungen. (Bavelsche heide, St. Antonis.).

- c. tenella. teeder. Zeer slank, 5—10 centim. bijna enkelvoudig, met stomp getande bladen. (E. officin. β . minima Fl.B.S.). Op de heide tusschen Geldorp en Nuenen. (Op dorre heidevelden bij Breda Fl.B.S.).

E. Odontites L. roode Oogentroost. Op bouwlanden, aan wegen, dijken, aan waterkanten tusschen riet enz. Bij Groot-Deuteren en te Elshout. (Eindhoven).

- b. breve-bracteata. met korte schutblaadjes. Alle schutblaadjes bijna gelijk aan de bloemen of iets korter. (E. Odontitis Fl.B.S.). Bij 's Bosch, op de buitenwallen van het fort Isabel.

Ord. **Labiatae Juss.**

Lipbloemigen.

Trib. **Menthoideae Benth.**

Muntachtigen.

Mentha L. Munt.

M. rotundifolia L. rondbladige Munt. Aan slootkanten, op vochtige plaatsen. Langs den hoogen Maasdijk tusschen Heusden en Aalburg. Juli—Sept.

M. sylvestris L. bosch- of wilde Munt. Aan rivier-oevers, in grienden, aan slootkanten enz. Juli—Sept.

- " *vulgaris* Koch. gewone. Met viltige bladen, vlak of min of meer gegolfd.

- A. *Foliis subrugosis*. Met de bladen rimpelachtig. Bij Boxtel.

M. aquatica L. water-Munt. (*M. aq. et. var. γ . elliptica* Fl.B.S.). Aan waterkanten, in slooten, op vochtige plaatsen enz. Algemeen langs slooten vooral bij Boxtel en Vught.

M. sativa L. zaai Munt. Aan waterkanten, op vochtige plaatsen. Juli—Sept.

- β. hirsuta.* langharige. Met de haren ook van den kelk en de bloemsteeltjes horizontaal openstaande. Langs slooten bij Boxtel.

M. arvensis L. akker-Munt. Aan waterkanten op akkers enz. (Ulvenhoutsch bosch, Boxmeer).

- " *vulgaris.* gewone. Min of meer langharig. (*M. arvensis* et var. *β.* Fl.B.S.). Langs den Orthen dijk, op een aardappelveld bij Oud-Heusden. Juli, Aug.

- β. glabriuscula.* Min of meer kaalharig. Op de Vughtsche heide.

Pulegium Mill. Poley-Munt.

P. vulgare. gewone Poley-Munt. (*Mentha Pulegium* Fl.B.S.) Aan waterkanten, op vochtige plaatsen. Op de Vughtsche heide, langs den provincialen klinkerweg bij Groot-Deuten en Vlijmen, op den Bernschen dijk. Juli—Sept.

Lycopus L. Kromhals.

L. arvensis L. akker Kromhals. Op vochtige plaatsen, aan oevers. Bij Rosmalen, Vlijmen en aan de Pette-laar. Juli, Aug.

Trib. **Monardeae Benth.**

Monardeeën.

Salvia L. Salie.

S. pratensis L. veld Salie. Op grasgronden, aan dijken, wegen enz. Te Alem op de uiterwaarden. Mei—Juli.

Trib. **Satureineae Benth.**

Boonkruidachtigen.

Thymus L. Thijm.

T. Serpyllum L. wilde Thijm. Op heide, duin- en zandgronden, tusschen gras aan dijken, wegen enz. Juni—Sept.

- " *Chamaedrys.* De stengel en takken van denzelfden vorm opklimmend en gestrekt, aan 2 (4) kanten behaard; de bladen eivormig (of smaller ovaal, langzamerhand aan den steel

zich versmallende). Op de Vughtsche heide; bij Rosmalen en op de Helvoirtsche heide.

- β . *angustifolius*. smalbladige. De takken ongelijkvormig, de onvruchtbare verlengd voortlopende (van daar de naam *Serpyllum*) de vruchtdragende zamengedrongen in reeksen kort opgerigt. Op de Vughtsche heide. (Heide bij Heusdenhout, Boxmeer).

Calamintha Mönch. Thijm.

- C. *Acinos* Clairv. getande Thijm. Op bebouwde en onbebouwde plaatsen, in zand- en duingronden. (*Thymus Acinos* Fl.B.S.). (Bij Boxmeer De Bruin. Grave Abel. Pr.Fl.B.). Juni—Sept.

Trib. **Nepeteae** Benth.

Kattekruidachtigen.

Glechoma L. Hondsdraf.

- G. *hederacea* L. kruipende Hondsdraf. Op grasgronden, aan wegen, heggen en muren, op vochtige plaatsen. Op de wallen te 's Bosch. April—Juni.

Trib. **Stachydeae** Benth.

Andoornachtigen.

Lamium L. Doovenetel.

- L. *amplexicaule* L. stengomvattende Doovenetel. In bouwlanden, moeshoven enz. Bij Vlijmen, Vught en Hint-ham. Maart—October.
- L. *purpureum* L. paarsche of stinkende Doovenetel. In bouwlanden, moeshoven, aan wegen, tusschen kreu-pelhout enz. Langs de wallen. Maart—October.
- L. *album* L. witte Doovenetel. Aan wegen, tusschen kreupelhout, op ruwe plaatsen. Ter zelfder plaatse als de voorgaande. Mei—Juli.

Galeobdolon Huds. Hondsnitel.

- G. *luteum* Huds. gele Hondsnitel. Bij Rosmalen, Nue-

nen en Son. (Oirschot en Eindhoven De Bruin Pr.fl.B.).
Mei—Juli.

Galeopsis L. Hennepnetel.

G. *Ladanum* L. smalbladige Hennepnetel. In bosschen,
op bouwlanden enz. (Bij Breda K.v.W.). Juli, Aug.

G. *ochroleuca* Lam. lichtgele Hennepnetel. Op bebouwde
en onbebouwde zandgronden, in duinen, aan wegen.
Tusschen de rogge bij Geldorp en bij Heusden. (Bij
Breda Fl.B.S. Bij Eindhoven Dozy). Juli—Sept.

β. *Labio corollae inferiore purpureo.* v. Hall. Met
de onderlip der bloemkroon purperkleurig. (Bij
Breda, Teteringen, Ginneke, Oploo bij Breda).

G. *Tetrahit.* L. gewone Hennepnetel. Op bouwlanden,
op boschgrond, aan heggen, wegen, op ruwe plaat-
sen. Langs de Zuid-Willemsvaart, bij Heusden en
bij Rosmalen. (Bij Breda, Boxmeer, St. Jansbeek).
Juli—Sept.

G. *versicolor* Curt. wisselkleurig Hennepnetel. Op bouw-
landen, aan wegen, langs hakhout, op ruwe plaatsen.
Te Oudheusden. (Bij Terheide boven Breda Fl.B.S.).
Juli—Sept.

Stachys L. Andoorn.

S. *sylvatica* L. bosch Andoorn. Op beschaduwde en
vochtige plaatsen, aan slootkanten. Bij Vught. Juli,
Augustus.

S. *palustris* L. moeras Andoorn. In vochtige plaatsen,
in bouwlanden, in bosch, aan waterkanten. Alge-
meen aan het water bij 's Bosch.

γ. *petiolata.* gesteeld. Met de onderste bladen
gesteeld, de bovenste ongesteeld langwerpige-
lancetvormig, aan den voet hartvormig, met
spitsachtigen top, zachtharig, de steng opge-
richt en, even als de bladsteel, vlokkig-be-
haard. (S. *palustris* var. *ambigua* Fl.B.S.).
Bij 's Bosch.

- S. arvensis* L. akker Andoorn. Op bouwlanden, in moeshoven. Bij Rosmalen tusschen de boekweit, in menigte op aardappellanden bij Boxtel. (Bij Eindhoven Dozy, Bij Breda, St. Jansbeek). Juni—Sept.

Ballota L. *Ballota*.

- B. foetida* Lam. stinkende *Ballota*. Aan wegen, op puin, op ruwe plaatsen, tusschen hakhout enz. Op het einde der wallen achter den Kastorensmolen, tusschen pallissaden te 's Bosch, te Oudheusden en Herpt langs heggen. Juni—Sept.

Leonurus L. Hertsgespan.

- L. Cardiac*a L. Hertsgespan. Op ruwe steenachtige plaatsen, aan wegen. (Bij Breda K.v.W.).

Trib. **Scutellarineae Benth.**

Glidkruidachtigen.

Scutellaria L. *Glidkruid*.

- S. galericulata* L. gewoon *Glidkruid*. Op vochtige plaatsen, aan waterkanten. Aan slooten bij Vlijmen, Rosmalen, de Pettelaar en langs de cingelkade.
- S. minor* L. klein *Glidkruid*. Op vochtige plaatsen in heigronden, op veenachtige grasgronden. Op de Boxtelsche heide. (Bij Aarle Dozy, Valkenswaard, 't Meersveldhoven en Waarle, bij Eindhoven v. Hall. De Bruin en Dozy. Etten Lacoste, op onderscheidene plaatsen bij Rosendaal, Groot-Zundert, Putten en Bergen-op-Zoom, bij Oploo.). Juli, Aug.

Prunella L. *Brunelle*.

- P. vulgaris* L. gewone *Brunelle*. In wei- en bouwlanden, aan wegen, dijken enz. Op de Vughtsche heide, op de wallen te 's Bosch, bij Vlijmen, te Rosmalen, Boxtel en Nuenen. (Ulvenhoutsch bosch). Juni—Aug.
- a. *corolla alba*. Met eene witte bloemkroon. Vughtsche heide langs eene sloot.
- b. *corolla rosea*. Met eene rozeroode bloemkroon. (Ulvenhoutsche bosch).

Trib. **Ajugoideae Benth.**

Zenegroenachtigen.

Ajuga L. Zenegroen.

- A. reptans L. kruipend Zenegroen. Op grasgronden, op vochtige plaatsen, in duinpannen enz. Bij Boxtel. Mei, Juni.

Teucrium L. Gamander.

- T. Scorodonia L. wilde Salie. In duin- en zandgronden, op ruwe boschrijke plaatsen. Langs slooten bij Boxtel, tusschen het hakhout te Rosmalen. (Breda, Oploo-Boxmeer, Mastbosch bij Breda. Algemeen bij Bergen-op-Zoom 1860). Mei—Sept.

Ord. **Verbenaceae Juss.**

IJzerhardachtigen.

Verbena L. IJzerhard.

- V. officinalis L. gewoon IJzerhard. Op dijken, aan wegen, op ruwe plaatsen. Bij het fort Crèvecoeur, langs den hoogen Maasdijk tusschen Heusden en Aalburg. Juni, Juli.

Ord. **Lentibularieae Rich.**

Lentibulariaächtigen.

Utricularia L. Blaaskruid.

- U. vulgaris L. gewoon Blaaskruid. In slooten en stilstaande wateren. In eene sloot op de Vughtsche heide, in slooten te Elshout en bij Rosmalen. (Bij Breda Fl.B.S.). Juni—Sept.
- U. intermedia Hayne. verwant Blaaskruid. In veenplas- sen. (In veenslooten in het Mastbosch bij Breda aan den kant van de Galdersche heide 1852, Peel bij Oploo). Juni, Juli.
- U. Bremii Heer? In de grachten van het fort Isabel, in kuilen op de Sonsche heide. (In veenslooten in het Mastbosch bij Breda aan den kant van de Galdersche heide met de vorige). Juni, Juli.

Ord. **Primulaceae Vent.**

Sleutelbloemigen.

Lysimachia L. Wederik.

- L. thyrsoflora* L. trosdragende Wederik. Aan waterkanten tusschen riet, in slooten, vijvers, moerassen, veenplassen. In menigte op de Vughtsche heide, in waterplassen op de Buxtelsche heide en het Bossche veld. Mei—Aug.
- L. vulgaris* L. gewone Wederik, gele Veenwortel, groote gele Wederik. Op vochtige beschaduwde plaatsen, aan waterkanten, in grienden. Aan slooten en tusschen het hakhout te Rosmalen, Vught, Buxtel en Helvoirt. (Boxmeer en Breda). Juni—Sept.
- L. Nummularia* L. Penningkruid. Aan slootkanten, op vochtige beschaduwde plaatsen, in veenen. Langs slooten te Rosmalen, Vught, Helvoirt. Mei—Juli.
- L. nemorum* L. bosch-Wederik. Op lage vochtige plaatsen in bosschen. (Bij Breda K.v.W.). Juli—Sept.

Anagallis L. Basterdmuur.

- A. arvensis* L. akker Basterdmuur. In bouw- en moeslanden, in duinvlakten enz. In bouwlanden bij Heusden en Rosmalen.
- A. tenella* L. tengere Basterdmuur. In duinvlakten, op moerassige heiden, langs poelen. Langs het Goorven en andere vennen in de nabijheid van den Hondenberg bij Oisterwijk. (Langs een poel in de heide bezijden het Ulvenhoutsche bosch bij Breda Lacoste, rietveen bij Oisterwijk G. Broers, Bergen-op-Zoom Wtt.,⁵ bij Valkenswaard v.Hall, bij Breda K.v.W.). Juli, Aug.

Centunculus L. Dwergbloem.

- C. minimus* L. ongesteelde Dwergbloem. Op heidevelten, op vochtige zandgronden enz. Op de Vughtsche heide. Juni—Aug.

Primula L. Sleutelbloem.

P. acaulis Jacq. stengellooze Sleutelbloem. In bosschen, op duingrond, Maart—Juni.

β. caulescens. gesteelde (Ulvenhoutsche bosch bij Breda? Lacoste Pr.fl.Bat.).

P. elatior Jacq. hoogstengelige Sleutelbloem. In grasgrond in bosschen. (Bij St. Oedenrode Dozy, Ulvenhoutsch bosch bij Breda v.d.Tr. Lacoste). Maart—Juni.

P. officinalis Jacq. voorjaars Sleutelbloem. Op uiterwaarden, in weilanden enz. (Pr. veris Fl.B.S.). In den boomgaard tusschen het gras op Reeburg. (In een weiland bij Boxtel 1855. Angeline de Hartitzsch.) April, Mei.

Hottonia L. Waterviolier.

H. palustris L. Waterviolier. In slooten en poelen, langzaam vlietende wateren, op moerassige gronden. In slooten bij Vught, Rosmalen en langs den Pette-laarschen weg. Mei, Juni.

Samolus L. Waterpunge.

S. Valerandi L. Waterpunge. Aan slootkanten, in veenen, op moerassige en vochtige plaatsen. (Bij Breda K.v.W.). Juni—Aug.

Ord. **Plumbagineae** Juss.

Plumbagoachtigen.

Statice L. Strandkruid.

Statice —? L. Hoffm. (Op schorren en slikken gevonden bij eene botanische wandeling van af de Schelde bij Woensdrecht langs Hoogerheide naar Huibergen v.d.B. v.d.S.L. en S. 1860).

Ord. **Plantagineae** Juss.

Weegbreeachtigen.

Littorella L. Strandeling.

L. lacustris L. moeras Oeverkruid, Strandeling. Op

vochtige heide- duin- zand- en veengronden, aan plassen, meeren enz. In menigte links van den provincialen klinkerweg bij Vlijmen, in slooten bij Boxtel. (bij Boxmeer 1853, in menigte aan moerassige plaatsen op de heide tusschen Dongen en Tilburg). Juni—Aug.

Plantago L. Weegbree.

P. major L. groote Weegbree. Op bebouwde plaatsen, tusschen gras aan wegen, dijken en weilanden. Juli—October.

β. minor. klein. Met de bladen eirond driennervig, de aar 3-6 bloemig. (var *β.* et minima Fl.B.S.). Op de Vughtsche heide, bij Boxtel. (Te Nuenen De Bruin. Boxtel en Best v.Hall.).

P. media L. ruige Weegbree. Op plaatsen als de voorgaande vooral in zandige streken. In menigte om het fort Crèvecoeur, op de citadel te 's Bosch. Mei—Sept.

P. lanceolata L. lancetbladige Weegbree, Hondscribben. Op plaatsen als de voorgaande. Algemeen, vooral op den Hervenschen dijk. April—Sept.

P. maritima L. zee-Weegbree. Op ziltige gronden, aan den zeekant. (Op de schorren en slikken van af de Schelde bij Woensdrecht langs Hoogerheide naar Huibergen 1860). Juni—Oct.

P. Coronopus L. Vindeelige Weegbree. Aan zeedijken, in duinen, op heidevelden enz. Op de Vughtsche heide, langs den provincialen klinkerweg bij Vlijmen, langs den Hervenschen dijk. (Eindhoven Dozy, Bergen-op-Zoom Fl.B.S. Heusdenhout, Mastbosch bij Breda, Boxmeer). Juni—Aug.

Subclass. **MONOCHLAMYDEAE.**
EENMANTELIGEN.

Ord. **Amaranthaceae Juss.**

Kattestaartachtigen.

Amaranthus L. Kattestaart.

A. Blitum L. aardragende Kattestaart. In moeshoven

en bouwlanden, aan wegen enz. Te 's Bosch op het einde van de Hofstadsteeg onder het lindenlaantje, bij Vught en te Helvoirt. Juli, Aug.

- A. *retroflexus* L. teruggebogene Kattestaart. Op bebouwde plaatsen. Vroeger uit Amerika ingevoerd en nu verwilderd. (Bij Geldorp de Br. Fl.B.S.). Juli, Aug.

Ord. **Chenopodeae Vent.**

Melden.

Trib. **Chenopodieae C. A. M.**

Ganzevoetachtigen.

Chenopodium L. Ganzevoet.

- C. *hybridum* L. bastaard Ganzevoet. Op bebouwde en ruige plaatsen, aan vuilnis- en mesthoopen. Buiten de Hinthamer- en Vughtsche poort. Juli—Sept.

- C. *murale* L. muur Ganzevoet. Op muren, aan ruigten, heggen enz. Op de 's Bossche wallen, buiten de Hinthamer- en Vlijmensche poort. Aug., Sept.

- C. *album* L. witte Ganzevoet of wilde Mel. In bouwlanden en moeshoven, aan ruigten, vuilnis- en mesthoopen. Juli, Aug.

α. *spicatum* Koch. aarvormige. De bladen ruitvormig eirond, uitgebeten, van achteren gaaf, de bovenste langwerpig gaafrandig, de zaden glad. De bloemtrossen rechtstandig getakt, genoegzaam zonder bladen. (C. *album* Fl.B.S.). Algemeen en veel bij Vlijmen.

β. *cymigerum* Koch. groene. Met ruitvormige getand-gegolfde bladen, de bovenste gaafrandig lancetvormig, getakte, een weinig bebladerde trossen. (C. *album* γ. *viridis* Fl.B.S.). Langs den Petelaarschen weg, bij Vlijmen, te Helvoirt, te Oudheusden. (Eindhoven Pr.fl B).

- C. *Vulvaria* L. stinkende Ganzevoet. Langs muren, aan asch- en vuilnishoopen enz. (Bij Breda K.v.W.). Juli, Augustus.

Blitum L. Ganzevoet.

- B. Bonus Henrikus C. A. M. algoede Ganzevoet (*Chenopodium* B. Henr. Fl.B.S.). In moeshoven, aan wegen, ruigten en vuilnishooopen. Bij Heusden. Juni—Augustus.
- B. virgatum L. roedevormende Sapkelk. Op onbebouwde en ruige plaatsen, aan waterkanten, aan mesthooopen. (In de omstreken van Breda K.v.W.). Juni—Aug.
- B. rubrum Reich. roode Sapkelk of Ganzevoet. Aan wegen, waterkanten, ruigten, vuilnis- en mesthooopen enz. Bij mesthooopen te Herven en te Herpt. Op een pleintje tusschen de Schapenbrug en het Oudheusdensch e eind te Heusden. Juli, Aug.
- B. glaucum Koch. zeegroene Sapkelk of Ganzevoet. In vochtige zandgronden, aan wegen enz. (*Chenopodium glaucum* Fl.B.S.). Te Wijk, te Heusden op een pleintje tusschen de Schapenbrug en het Oudheusdensch e eind. Juli, Aug.

Trib. **Atriplicieae C.A.M.**

Meldeachtigen.

Halimus Wallr. Zee-Melde.

- H. portulacoïdes Wallr. porceleinachtige zee-Melde. In kleigronden, binnen 't bereik van den vloed, aan de zeekust. (Op schorren en slikken tusschen Woensdrecht en Huibergen, Van den Bosch, Van der Sande Lacoste en Suringar 1860). Aug, Sept.

Atriplex L. Melde.

- A. hortensis L. tuin-Melde. In moeshoven aangebouwd en verwilderd. Bij Helvoirt.
- A. patula L. wijdgetakte Melde. In bouwlanden en moeshoven, aan ruigten. (*A. angustifolium* Fl.B.S.). Bij Engelen, Vught, Orten en Vlijmen. Juli—Sept.
- A. latifolia Walh. spiesvormige Melde. Aan wegen en waterkanten, in bouwlanden en moeshoven, op ruige

plaatsen naar den zeekant. Buiten de Hinthamer poort, op den 's Bosschen dijk en te Orten. Juli—Sept.

- β. *microcarpa* Koch. met kleine vruchtjes. Met bolle bloemdekken nauwlijks grooter dan het zaad. Bij Vlijmen, op den 's Bosschen dijk, buiten de Vughtsche poort, bij Heusden en Engelen.

Ord. **Polygoneae** Juss.

Veelknoopigen.

Rumex L. Zuring.

- R. *Hydrolapathum* Huds. water-Zuring. In en aan slooten of vaarten, moerassen, in vochtige weilanden. Op de cingelkade en in verscheidene wateren en poelen om 's Bosch. Juli, Aug.
- R. *crispus* L. gekrulde Zuring. Op bebouwde en onbebouwde plaatsen, in weilanden, aan kanten van slooten en langs de wegen. Bij Heusden, in de nabijheid van Haanwijk onder St. Michiels-Gestel. Juni, Juli.
- R. *obtusifolius* L. stompbladige Zuring. Op grazige plaatsen, onder kreupelhout, in bosschen enz. Langs slooten bij Vught en Boxtel. Juni, Juli.
- R. *conglomeratus* Murr. getropte Zuring. Aan kanten van slooten, grachten en op andere vochtige plaatsen. Op de cingelkade en langs den hoogen Maasdijk bij Heusden. Juni, Juli.
- R. *maritimus* L. zee-Zuring. Op moerassige plaatsen. Langs wegen bij Vught, Vlijmen en op de Ortensche schans. Juli, Aug.
- R. *Acetosa* L. wilde of gewone Zuring. Op grazige plaatsen, in weiden, in bosschen. In weilanden te Vught en Helvoirt en op de borstwering der 's Bossche wallen. Mei, Juni.

- R. *Acetocella* L. Zuurzaad, Zurkel of Surpel. Op bebouwde en onbebouwde zandgronden en tusschen het gras. Op de Vughtsche heide en in weilanden. Mei—Juli.

Polygonum L. Duizendknoop.

- P. *Bistorta* L. Slangen- of Adderwortel. Op schaduwachtige vochtige plaatsen in weiden. (Bij Eindhoven Dozy, Mierlo, Someren De Bruin). Juni, Juli.

- P. *amphibium* L. Veenwortel of Papenkwaad. In en aan slooten, grachten, vijvers. Algemeen vooral in de Zuid-Willemsvaart, in de vijvers op Reeburg te Vught. Juni—Sept.

γ. terrestre. Wal. land. Met een opgerichten stengel, de bladen lang lancetvormig, gespitst, aan den voet hartvormig kort gesteeld, de steel generfd. In menigte buiten de Vughtsche poort, ook op de cingelkade.

- P. *nodosum* Pers. knoopige Duizendknoop. Op vochtige plaatsen, inzonderheid op veengrond. Juli—Oct.

β. vulgatum. Met dunnere, eerst schrale aren, de bloemen met onbepaalde kleur, de zaden dubbel kleiner.

a. genuinum. De stengel knoopvormig verdikt, met uitgespreide takken, de scheden slap verscheurd, de bladen breed, kort toegespitst, de aren vingersgewijze zamengevoegd uiteenlopend. Buiten de Hinthamer poort.

- P. *Persicaria* L. persikbladige Duizendknoop, Rits. In bouw- en moesland, aan kanten van slooten, aan mesthoopen. Juli—Nov.

Subsp. 2. P. *persicaria* biforme Whlb. tweevormige. De bladen kort gesteeld, toegespitst; de jonge aren spiesachtig zamengevoegd, de vruchtdragende gesteeld langwerpig cylindervormig, min of meer opgericht of hoepelvormig.

mig gebogen; alle schutblaadjes gewimperd, de vruchtdragende bloemdekken generfd; de zaden driekantig zamengedrukt. Algemeen, vooral buiten de Vughtsche poort.

- P. *Hydropiper* L. Waterpeper. Op vochtige plaatsen, aan en in slooten en grachten. Langs de cingelkade, de Dieze en op de Vughtsche heide. Juli—Oct.
- P. *minus* Huds. kleine Duizendknoop. Op moerassige en vochtige plaatsen. Op de Vughtsche heide, langs slooten te Vught en Helvoirt. Juli—Oct.
- e. *minimum* Braun. zeer kleine. Over den grond gestrekt, de bladen klein en zeer smal. (Op vochtige zandgronden bij Nuenen De Bruyn).
- P. *aviculare* L. Varkensgras. Op bebouwde en onbebouwde plaatsen. Algemeen vooral op het exercitieplein te 's Bosch. Juni—Sept.
- P. *Convolvulus* L. Zwaluwentong. Op bebouwde gronden en in heggen. Bij Orten en op de cingelkade. Juli—Oct.
- P. *dumetorum* L. hegge Duizendknoop. In heggen en kreupelhout. Buiten de Hinthamerpoort. (Bij Eindhoven De Bruyn.). Juli, Aug.
- P. *Fagopyrum* L. Boekweit L. Aangebouwd en hier en daar verwilderd. Bij 's Bosch. Juli—Aug.
- P. *tataricum* L. wilde Boekweit, fransche Boekweit. Op akkers onder aardappelen en boekweit. Op de cingelkade, tusschen de boekweit bij Boxtel. (Bij Eindhoven Dozy, Geldorp De Bruyn.). Juli, Aug.

Ord. **Aristolochieae** Juss.

Pijpbloemigen.

Asarum L. Mansoor.

- A. *europaeum* L. europeesche Mansoor. In bosschen bij voorkeur onder hazelstruiken. (In bosschen bij Breda K.v.W.). Maart, April.

Ord. **Euphorbiaceae Juss.**

Wolfsmelkachtigen.

Euphorbia L. Wolfsmelk.

- E. helioscopia* L. Wrattenkruid. In moeshoven en bouwlanden. Te Vught, Vlijmen en Hintham. Juni, Juli.
- E. palustris* L. groote of moeras-Wolfsmelk. Aan waterkanten, in rietvelden, enz. Veel langs slooten tusschen Vught en de Pettelaar, aan de Pettelaar. Mei, Juni.
- E. Gerardiana* Jacq. spitsbladige Wolfsmelk. Aan dijken en wegen langs de rivieren. Tusschen het dorp Engelen en het fort Crèvecoeur. Juni—Aug.
- E. Cyparissias* L. cypresbladige Wolfsmelk. In bebouwde en opene zandgronden, aan wegen enz. Mei—Juli.
- β. Esuloïdes* DC. lancetvormig. De bladen een weinig breeder en meer verwijderd, lancetvormig, de stralen van den bloemscherm nader bijeen geplaatst. Op de wallen te 's Bosch.
- E. Esula* L. stompbladige Wolfsmelk. Aan dijken en in velden langs de rivieren. Langs den 's Bosschen dijk bij den boom, bij sluis 1 aan de Zuid-Willemsvaart. Mei—Juli.
- E. Peplus* L. Kroontjeskruid, tuin-Wolfsmelk. In moeshoven, in bouwlanden, aan heggen. Te Hintham, Helvoirt, veel op de Heusdensche wallen. Juli, Aug.
- E. exigua* L. kleine Wolfsmelk. In bebouwde kleigronden. (Op de akkers van af de Schelde bij Woensdrecht langs Hoogerheide naar Huibergen 1860). Juni, Juli.

Mercurialis L. Bingelkruid.

- M. annua* L. éénjarig Bingelkruid. Aan heggen, aan ruigten, in moeshoven, op akkers enz. Langs de 's Bossche wallen, veel te Oudheusden en Herpt (Oirschot Pr.fl.B.). Juli—Oct.

Ord. **Urticeae Juss.**

Netelachtigen.

Urtica L. Netel.

- U. urens* L. kleine Brandnetel. Aan ruigten, heggen, wegen enz. in moeshoven. Algemeen bij 's Bosch. Juni—Aug.
- U. dioica* L. groote Brandnetel. Aan heggen en slootkanten, op beschaduwde plaatsen. Algemeen bij 's Bosch. Juli—Sept.

Parietaria L. Glaskruid.

- P. erecta* M. et K. groot Glaskruid. (*P. officinalis* Fl. B.S.). Aan puinhoopen en bouwvallen. (Bij Breda K.v.W.). Juni—Aug.
- P. diffusa* M. et K. klein Glaskruid. Aan oude muren, soms aan daarbij staande boomstammen. Veel op de oude stadsmuren en muren langs de Dieze, ook bij de Vughtsche kerk. Juni—Aug.

Humulus L. Hop.

- H. Lupulus* L. gewone Hop. In bosschen en heggen. Veel tusschen wilgenhout langs de Zuid-Willemsvaart, bij Vught, Empel. Juli, Aug.

Ord. **Ulmaceae Mirb.**

Olmen.

Ulmus L. Olm.

- U. campestris* L. gewone IJp of Olm. Veelal aangeplant. Op de wallen, aan de Pettelaar; vele schoone exemplaren te Vught op Reeburg, als ook op den dijk bij Maurick. Maart.
- U. suberosa* Ehrh. kurk IJp. Langs den Maasdijk tusschen Heusden en Wijk.

Ord. **Juglandeae DC.**

Okkernootachtigen.

Juglans L. Okkernoot.

- J. *Regia* L. gewone Okkernoot. Aangeplant, komt hier en daar verwilderd voor, zooals op klein Reeburg te Vught.

Ord. **Cupuliferae Rich.**

Napjesdragenden.

Fagus L. Beuk.

- F. *sylvatica* L. gewone Beuk. In oude bosschen, bovendien aangeplant op buitenplaatsen enz. Bij Helvoirt, Vught en Boxtel. Behalve den gewonen Beuk vindt men op buitens bij Vught den zwarten Beuk in schoone, groote exemplaren. Mei.

Castanea Tourn. Kastanje.

- C. *vulgaris* Lam. tamme Kastanje. Aangeplant en hier en daar verwilderd. Tusschen het hakhout te Vught. Eenige groote exemplaren op Rozenoord te Vught. Juni, Juli.

Quercus L. Eik.

- Q. *sessiliflora* Sm. ongesteelde of winter Eik. In bosschen enz. In de omstreken van Vught, als kreupelhout en langs wegen. Mei.
- Q. *pedunculata* Ehrh. gesteelde of zomer Eik. In bosschen en aan wegen enz. Te Rosmalen, Helvoirt en langs verscheidene wegen aangeplant, ook veel als hakhout gebruikt; deze soort is meer algemeen dan de voorgaande. Vele schoone exemplaren vindt men in het bosch bij het kasteel Maurick; de grootste waarschijnlijk van de geheele provincie staat langs den dijk bij Blijdijk, heeft een omvang van 4.5 meter op 1.30 van den grond. April, Mei.

Corylus L. Hazelaar.

- C. Avelana L.* gewone Hazenoot, Hazelaar. In bosschen en kreupelhout, in heggen enz. veelal aangeplant. Bij Boxtel, Rosmalen, St. Michiels-Gestel. Maart.

Carpinus L. Haagbeuk.

- C. Betulus L.* Haagbeuk. In bosschen en heggen. In heggen te Vlijmen, Vught en Boxtel. April, Mei.

Ord. **Salicineae Rich.**

Wilgachtigen.

Salix L. Wilg.

- S. pentandra L.* vijfhelmige of Laurier-Wilg. Aan waterkanten en op begroeide moerassige plaatsen. Buiten de Vughtsche poort. Mei, Juni.
- S. fragilis L.* broze Wilg. Aan waterkanten, in bosschen enz. Bij Rosmalen. April, Mei.
- S. alba L.* witte of schiet-Wilg. Allerwege aangeplant aan waterkanten, wegen, tuinen enz. Algemeen buiten alle poorten, veelal onder den vorm van knotwilgen. April, Mei.
- γ. vitellina*, gele Wilg. Boomachtig, met gezaagde eirond-lancetvormige spitse bladen, van boven onbehaard, de zaagtandjes kraakbeenachtig. v.Hall. Bij Rosmalen, aan eene sloot te Vught.
- S. amygdalina L.* amandelbladige Wilg. Aan waterkanten, op moerassige plaatsen in bosschen. Buiten de Vughtsche poort. (buitendijks te Moerdijk 1860).
- S. purpurea L.* bittere, fijne, éénhelmige of purperkleurige Wilg. Aan waterkanten veelal aangeplant. (Bij Boxmeer 1853, buitendijks te Moerdijk 1860). April, Mei.
- S. acutifolia Wild.* kaspische Wilg. Door den heer van Seters te Vught aangeplant.
- S. Babylonica L.* treur-Wilg. Op buitenplaatsen, langs

waterkanten aangeplant. Op Reeburg en Muysierick te Vught. April, Mei.

- S. *viminialis* L. kat- of bind-Wilg. Aan waterkanten en in laag gelegene bosschen, aangeplant. Buiten de Vughtsche poort en aan eene sloot te Vught. Maart—Mei.
- S. *stipularis* Sm. langbladige Wilg. Op gelijke plaatsen met en onder de vorigen, aangeplant. (Bij Boxmeer 1853). April, Mei.
- S. *Caprea* L. ruige of water-Wilg. In bosschen. (Bij Breda K.v.W.). April, Mei.
- S. *aurita* L. geoorde Wilg. Aan waterkanten, in moerassige zand- en heidegronden. Op de Vughtsche heide, op de cingelkade en bij den Dungen. April, Mei.
- S. *repens* L. kruipende Wilg. In lage, moerassige zand- en heidegronden. April, Mei.
 - α. *vulgaris* Koch. gewone. Op de Vughtsche heide.
 - γ. *argentea* Sm. zand-Wilg. Grooter, meer opgericht, de bladen aan de bovenzijde eenigzins vlokkig, aan de onderzijde viltig. (S. *repens* β. *arenaria* Fl.B.S.). Op de Vughtsche heide langs slooten, en bij Son.

Populus L. Populier.

- P. *canescens* Sm. Abeel, grauwe Populier. In boschrijke streken, aan wegen enz. aangeplant. Aan de Pettelaar, te Orten, op den Wijkschen dijk en veel te Nuenen. Maart, April.
- P. *pyramidalis* Roz. italiaansche Populier, Steilkop. Aan wegen en op buitenplaatsen enz. aangeplant. Bij Heusden, onder Empel, op Reeburg te Vught. Maart, April.
- P. *monilifera* Ait. kanadasche Populier. Aan wegen en dijken aangeplant. Algemeen in de provincie aangeplant. April, Mei.

Ord. **Betulineae Rich.**

Berkachtigen.

Betula L. Berk.

- B. alba L. gewone Berk, Witboom. In boschrijke streken, op heidevelden enz. Algemeen te Rosmalen, Vught, Boxtel, Nuenen, Son. April, Mei.
- B. pubescens Ehrh. zachtharige Berk. Met den vorigen op meer vochtige plaatsen. Bij Rosmalen en Boxtel, April, Mei.

Alnus Tourn. Elzeboom.

- A. glutinosa Gaertn. gewone Elzeboom. Aan waterkanten, in kreupelbosschen op moerassige plaatsen, aan slooten enz. Algemeen als hakhout aangeplant; eenige groote exemplaren bevinden zich op Reeburg te Vught. Febr., Maart.

Ord. **Myricaceae Rich.**

Gagelachtigen.

Myrica L. Gagel.

- M. gale L. gewone Gagel. Aan waterkanten en op moerassige plaatsen, vooral in veenachtige heidestrekken. Op de Vughtsche en Helvoirtsche heide, in lage streken te Rosmalen en te Oisterwijk. April, Mei.

Ord. **Coniferae Juss. *)**

Kegeldragende of Naaldboomen.

Subord. **Cupressineae.**

Cypresachtigen.

Trib. **Juniperineae.**

Jeneverboomen.

Kegels met dakvormig ingevoegde schubben, die aan

*) De hier volgende Coniferae zijn door mij op Reeburg te Vught in 1876, 77 en 78 aangeplant. De Schrijver.

elkander verbonden zijn. Zaden zonder vleugels. Afwisselende, tegenoverstaande of drievoudige bladen.

Juniperus L. Jeneverboom. Jeneverstruik.

Juniperus communis L. gewone Jeneverboom. In zanden heidegronden. Te Vught. (Oirschot). April, Mei. Uitgenomen Afrika en tropisch-Amerika, groeit de Jeneverboom of een zijner vormen overal; blijft gewoonlijk een struik, wordt zelden een boom.

J. *Sabina* L. Zevenboom. Op heidegronden. Bij Enschoot op eene heide. Deze struik is later opgenomen en geplant in den tuin van het burger gasthuis te 's Bosch. (Oirschot Pr.A.B.). Men vindt hem op de lage alpenstreken van Europa, in Tyrol, Valais, Lombardije etc. Men vindt hem ook in Griekenland, in den Taurus, den Caucasus, ook op vele plaatsen in Noord-Amerika.

J. *drupacea* Lab. steenvruchtachtige Jeneverboom. Een klein boompje, zelden 12 meter overschrijdende, met eene regelmatig pyramidale kruin. Komt voor op den berg Cassio, in het oostelijk Syrië, en op meerdere plaatsen van den Taurus. In 1856 naar Europa gebracht.

J. *communis Suecica* Loud. krakovische Jeneverboom. Een recht opstaande struik, die aan de basis verwijd is.

J. *communis stricta* Carr. pyramidale Jeneverboom. Deze variëteit ontmoet men meermalen met den gewonen Jeneverboom, waarvan zij zich door hare houding onderscheidt.

J. *chinensis* L. chineesche Jeneverboom. Deze Jeneverboom is tweehuizig. Komt voor in China en Japan. Ingevoerd in 1804.

J. *chinensis aurea* Young. goudgele chineesche Jeneverboom. Gewonnen in de Milford nursery, Godalming in Engeland.

J. *virginiana* L. virginische Jeneverboom. Eenige zeer groote exemplaren vindt men op het buiten van den

heer Rijkevorsel te Vught. Een groote boom, die dikwijls tweehuizig is, zeer veranderlijk in vorm, algemeen uitzicht en omvang. Bewoont Noord-Amerika, van af de golf van Mexico tot 50° breedte, de Bahama eilanden, de Barbades, zelfs Jamaïca, waar hij echter zeldzaam voorkomt. Ingevoerd in 1664.

- J. *virginiana elegans* Lee. bevallige virginische Jeneverboom. Gewonnen door Lee te Hammersmith, Londen.
- J. *virginiana glauca* Hort. grauwigroene virginische Jeneverboom. Deze variëteit is eene van de schoonste en zeer krachtig.
- J. *virginiana plumosa argentea* van Nes. zilver-vederachtige virginische Jeneverboom. Gewonnen te Boskoop door Kl. van Nes en Z.
- J. *japonica variegata* Carr. bonte japansche Jeneverboom. Een forsche zeer pyramidale plant.
- J. *tripartita* Hort. driedeelige Jeneverboom. Een schoone pyramidale variëteit met levendig groene bladen.

Trib. **Thuioptidae.**

Thujaächtigen.

Kegels met dakvormig ingevoegde schubben. Bladen tegenovergesteld, zelden drievoudig.

Biota Don. Oostersche Levensboom of *Biota*.

Kegels met lederachtige schubben, *twee-eivormige* zaden, *zonder* vleugels, bladen schubvormig. Alle afkomstig uit centraal-Azië, China en Japan.

Biota orientalis Endl. oostersche Levensboom. Een kleine boom van 8—10 meter hoog, vormende eene gedrongene pyramide. Komt voor in verschillende deelen van noordelijk Azië. Zeer menigvuldig in China en Japan. Men zegt, dat hij oorspronkelijk van de eilanden Nippon en Sikok afkomstig is. Naar Europa overgebracht omstreeks 1752.

- B. *orientalis aurea* Gord. Bolvormige oostersche Levensboom. Is eene kleine variëteit, wordt zelden hooger dan 1 meter, en vormt een ronden struik.
- B. *orientalis delicatissima* Gaujard. liefelijke oostersche Levensboom. Door zaaijing verkregen door Gaujard te Gent, uit de B. *Orient. elegant*. Met gelijkmatig grijs-witte bladen.
- B. *orientalis elegantissima* Gord. goudgele oostersche Levensboom. Deze kleine variëteit is door zaad verkregen door Rollisson, en vormt eene smalle, gedrongene, kegelvormige pyramide.
- B. *orientalis pendula* Carr. treur-draadvormige oostersche Levensboom. Een struik van 2—6 meter, met eene ronde kruin. Deze variëteit schijnt het eerst omstreeks 1818 waargenomen te zijn bij den generaal Rumigny te Laval in Frankrijk.

Thuia Lin. Westersche Levensboom of Thuja.

Kegels met *lederachtige* schubben, *twee zamengedrukte*, met *twee vleugels* voorziene zaden. Bladen schubvormig. Alle oorspronkelijk uit Noord-Amerika.

Thuia plicata Don. Warean's Levensboom. Een boom van middelmatige grootte. Komt voor in het noord-westen van Noord-Amerika. Ingevoerd in 1796.

T. *Menziesii* Dougl. Lob's Levensboom. Een ranke boom, bereikende 20 meter en hooger, is zeer krachtig. Bewoont Californië, waar hij ontdekt werd door Douglas. In 1858 door zaden ingevoerd onder den naam van *Thuia Lobbii*, onder welken naam hij het meest voorkomt.

T. *occidentalis* Linn. Noord-Amerikaansche Levensboom. Een struik of boom, vormende eene smalle pyramide, die zeer gedrongen is. Leeft oorspronkelijk in Canada, Virginia, Carolina, Nieuw-Brunswijk enz. Ingevoerd in 1566.

T. *occidentalis aurea*. goudgele Noord-Amerikaansche Levensboom.

- T. *occidentalis* Vervaeneana Hort. Vervaen's Levensboom. Houding en uiterlijk aan den voorafgaanden gelijk, doch geel mat. Verkregen uit zaad door Vervaene, boomkweeker te Gent.
- T. *gigantea* Nuttall. reuzen Levensboom. Een zeer groote boom, bereikende 40 meter, soms nog hooger, op 6 meter omvang. Komt op verschillende plaatsen van Noord-Amerika voor, vooral in Californië. Ingevoerd in 1854.
- T. *gigantea* Nuttall *gracilis*. ranke reuzen Levensboom.

Thuiopsis Sieb. et Z.

- Kegels met *houtachtige* schubben. *Vijf* samengedrukte met 2 vleugels voorziene zaden. Bladen *schubvormig*.
- Thuiopsis *laete-virens* Lindl. blijgroene Thujopsis. Be-
koorlijke en zeer sierlijke plant. Oorspronkelijk uit China, vanwaar zij in 1861 ingevoerd is.
- T. *dolobrata* S. et Z. breedbladige Thujopsis. Een schoone boom die 20—30 meter hoog wordt, op 1 à 1.50 meter middellijn. Bewoont verschillende plaatsen van Japan, voornamelijk het eiland Nippon, de vochtige valleien van de bergketen Hakone. Door Sieboldt in 1853 te Leijden ingevoerd.
- T. *dolobrata* Barroni. Barron's breedbladige Thujopsis. Uit zaad verkregen door W. Barron Borrowast, Engeland.
- T. *dolobrata* *robusta*. forsche breedbladige Thujopsis. Uit zaad verkregen door Crips en Son. Tunbridge Wells in Engeland.
- T. *dolobrata* *variegata* Fort. bonte breedbladige Thujopsis. Ingevoerd door den heer Fortune in 1861 uit de tuinen te Jedo.

Trib. **Cupressineae** *verae*.

Ware Cypressen.

- Kegels met *schildvormige* schubben. *Geveugelde* zaden. Tegenovergestelde bladen.

Chamaecyparis Spach. Cypres.

Kegels met tweezadige schubben. Bladen schubvormig.

Chamaecyparis Sphaeroidea variegata End. bonte thujaachtige Cypres. Slechts 2—6 meter hoog wordende.

C. sphaeroidea Andelyensis Carr. Andelijsche thujaachtige Cypres. Deze variëteit werd uit zaad van de *Chamaecyperis sphaeroidea* verkregen door Chauchois, boomkweeker te Andelys (Eure) in Frankrijk.

C. sphaeroidea aurea. goudgele thujaachtige Cypres.

C. Boursierii Decaisne. Lawson's Cypres. Is een groote boom, 25—30 meter hoog op 60 centim. doorsnede. Bewoont de vochtige valleien in het noorden van Californië. Ingevoerd omstreeks 1856.

C. Boursierii argentea Carr. zilverachtige Lawson's Cypres. Een krachtige zeer schoone variëteit. Het zilverachtige vermindert, naarmate de boom ouder wordt.

C. Boursierii argentea variegata. zilverbonte Lawson's Cypres.

C. Boursierii aurea Carr. gele Lawson's Cypres. Deze variëteit is veel teerder dan de type.

C. Boursierii aurea lutea. geelblijvende Lawson's Cypres.

C. Boursierii albo-nivea Hort. sneeuw witte Lawson's Cypres.

C. Boursierii filiformis A. Fillot. draadvormige Lawson's Cypres. In het najaar van 1877 eerst in den handel gebracht; hij onderscheidt zich door de bijzonder donkere groene kleur. Wordt slechts een klein boompje.

C. Boursierii erecta viridis. groene pyramidaal Lawson's Cypres. Buitengewoon schoon. Uit zaad verkregen in de boomkweekerij van C. G. Overijnder firma Corns. Ottolander en Zoon, te Boskoop.

C. Boursierii erecta viridis Waterer & Godfrey. Van Engelsche afkomst.

C. Boursierii stricta alba Hort. witte pyramidaal Lawson's Cypres.

- C. *Boursierii monumentalis* De Vos. monumentaal Lawson's Cypres. Uit zaad verkregen door C. de Vos te Hazerswoude.
- C. *Nutkaensis* Spach. Noord-Amerikaansche Cypres. Een boom die 30 meter en meer hoog wordt. Inheemsch in het noord-westen van Amerika, omstreeks de Nutka-baai, in de omstreken van het observatorium Inlet, op het eiland Sitcha. In 1851 naar Europa ingevoerd.
- C. *Nutkaensis nana*. dwerg- Noord-Amerikaansche Cypres.
- C. *Nutkaensis pendula*. treur- Noord-Amerikaansche Cypres.
- C. *Nutkaensis argentea variegata*. zilver-bonte Noord-Amerikaansche Cypres.
- C. *obtusa* Sieb. et Zuc. zon-Cypres. Een boom die wel 20—30 meter hoog wordt op 1.50 meter middellijn. Inheemsch in Japan op de bergen van het eiland Nippon, waar hij uitgestrekte bosschen vormt. Hij werd in 1862 naar Europa overgebracht.
- C. *obtusa aurea gracilis* Hort. goudgele ranke zon-Cypres.
- C. *obtusa lycopodioides* Carr. wolfsklauwachtige zon-Cypres. Een dwergplant nog al krachtig. Door den heer Fortune van 1861 tot 1863 uit Japan naar Europa gebracht. Eene toevallig verkregene monstruositeit.
- C. *obtusa filicoïdes*. varenachtige zon-Cypres.
- C. *pisifera* Sieb. et Zuc. Sawara Cypres. Een boom die kleiner en schraalder is dan de *Chamaecyparis obtusa*; komt met deze vergezeld voor in vele provinciën van het eiland Nippon. In 1862 ingevoerd.
- C. *pisifera aurea* Carr. goudgele Sawara-Cypres. Deze variëteit behoudt ook des winters hare schoone goudgele kleur.
- C. *pisifera plumosa flavescens* Hort. geelachtige veder-Sawara-Cypres.
- C. *pisifera filifera* Veitch. draadvormende Cypres.

Retinospora Carr. Japansche Cypres.

Kegels met *tweezadige* schubben. *Naaldvormige* bladen.

Retinospora leptoclada Zucc. ex Gord. fijntakkige Japansche Cypres. Bewoont Japan, vanwaar hij in 1861 door Veith in Europa gebracht werd.

R. *juniperoides* Carr. Jeneverstruikachtige Japansche Cypres. Een struik die zeer dicht ineen groeit, vormende een breede, korte, ineengedrongene kolom, aan den top stomp rond. Uit Japan ingevoerd omstreeks 1852.

R. *plumosa* Veitch. vederachtige Japansche Cypres. Uit Japan naar Europa gebracht.

R. *plumosa aurea* Hort. goudgele vederachtige Japansche Cypres.

R. *plumosa argentea variegata*. zilverbonte vederachtige Japansche Cypres.

Cupressus Tourn. Ware Cypres.

Kegels met *veelzadige* schubben.

Cupressus fastigiata contorta Carr. Bregeon's Cypres. Deze variëteit is zeer merkwaardig en zeer onderscheiden, zij vormt eene zamengedrongene en blauwachtige pyramide.

C. *Lusitanica* Lindleyi Carr. Lindley's Cypres. Wordt 12—15 meter hoog; bewoont Mexico tusschen Anganguco en Tlalpuxahua.

C. *Knightiana* Hort. bevallige Cypres. Een krachtige boom, die men zegt, wel 30 meter en meer hoogte kan bereiken op 80 à 90 centim. diameter. Hoort op de bergen van Mexico te huis. Ingevoerd in 1840.

C. *funbris* Endl. treur-Cypres. Een boom van 12—20 meter hoog, in zijne jeugd eene conische pyramide vormende, slank en puntig en later eene samengedrongene breede en ronde pyramide. Bewoont het noorden van China, waar hij menigvuldig gebruikt wordt, om de grafsteden te versieren. In 1848 door

Fortune in Europa gebracht, volgens Loudon reeds in 1808.

- C. *funebria* variegata. bonte treur-Cypres.
 C. *Lambartiana* Carr. groot kegeldragende Cypres. Een krachtige boom, die 25 meter hoog wordt op 80 centim. tot 1 meter middellijn. Bewoont de bergen van Californië, in de omstreken van Monterey, waar hij door Lambert in 1838 ontdekt werd en waarvan deze in 1839 zaden overstuurde.

Trib. **Taxodineae.**

Taxisachtige Cypressen.

Kegels met schildvormige of dakvormig ingevoegde schubben. Afwisselende bladen.

Taxodium Richard. Tax-Cypres.

Kegels met *vrije* schubben, die dakvormig *tusschengevoegd* en *tweezadig* zijn. Zaden *zonder* vleugels.

Taxodium distichum Rich. gevederde Tax-Cypres. Een schoon, groot exemplaar bevindt zich op Sophiaburg, verscheidene op Kouwenburg, en een op Rozenoord te Vught. Een groote boom die soms 30 meter hoog wordt op 3 tot 5 meter in omvang. Behoort te huis in het noorden van Noord-Amerika, in Florida, Georgia, Caroline, Maryland enz. Zeer algemeen in den vochtigen grond van Louisiana en langs de moeras-sige inhammen der groote beken, gewoonlijk Cypres-moerassen geheeten. In 1640 in Europa gebracht.

Glyptostrobis Endl.

De kegeltjes met *vrije schubben*, dakpanvormig ingevoegd, *tweezadig*. De zaden aan den voet *met eenen vleugel* voorzien.

Glyptostrobis heterophyllus Endl. verschilbladige Tax-Cypres. Een struik die bij ons niet hoger dan drie

meter wordt. Bewoont China in de provinciën Chan-Tong en Kiangnan. Is veel geplant langs de rivieren van Canton. In 1815 werd hij bij Noisette te Parijs gekweekt.

Cryptomeria Don. Japansche Cedar.

Kegels met de schubben *gehecht* aan het schutblaadje, 4 tot 5 zaden. Zaden met *twee* vleugels.

Cryptomeria japonica Don. Japansche Cedar. Een paar exemplaren bevinden zich op Sophiaburg. Is een groote boom van meer dan 40 meter hoog op 1 tot 2 meter middellijn; behoort in het zuiden van Japan te huis, waar hij uitgestrekte bosschen vormt, tusschen de 200 en 400 meter boven de zee. Hij komt ook op verschillende plaatsen in China voor, vooral op het eiland Tshonsan. In 1842 ingevoerd.

C. *japonica* pungens Carr. stekende Japansche Cedar.

C. *japonica* Lobbii Hort. Lobb's Japansche Cedar. Deze variëteit verheft zich minder hoog dan de type, doch is meer ineengedrongen. Zij werd, verzekert men, in den botanischen tuin op Java gekweekt, vanwaar de heer Lobb ze omstreeks 1847 medebracht.

C. *japonica* araucarioides Hort. araucariaächtige Japansche Cedar. Een schoone boom, die meermalen wordt aangetroffen onder de zaailingen.

C. *japonica* plumosa. gevederde Japansche Cedar.

C. *japonica* variegata Hort. geel-bonte Japansche Cedar.

C. *japonica* alba-spica. witgetopte Japansche Cedar.

C. *japonica* arg. variegata. zilverbonte Japansche Cedar.

C. *japonica* compacta. gedrongene Japansche Cedar.

C. *japonica* spiralis falcata S. et Z. spiraal-sikkelvormige Japansche Cedar. Door Sieboldt en Zaccarini uit Japan ingevoerd.

C. *japonica* spiralis falcata robusta. forsche spiraal-sikkelvormige Japansche Cedar.

C. elegans I.G.Veitch. bevallige Japansche Ceder. Een schoone sierlijke boom. Uit Japan omstreeks 1863 overgebracht.

Subord. *Sequoieae*.

Reuzenboomachtigen.

Schubben puntig, veelzadig.

Arthrotaxis Don.

Helmknopjes tweehokkig. De schubben der kegels ovaal, onverdeeld, zonder schutblaadjes. Bladen dik vleezig, ovaal, dakvormig aangegroeid. Zaden 3—5 onder elke schub.

Arthrotaxis selaginoïdes Don. *Arthrotaxis* met dakvormige bladen. Een ranke pyramidale heester; wordt volgens Archer tot 15 meter hoog en vormt een kegelvormigen boom. Is inheemsch in Tasmanië bij de Meander watervallen. Naar Europa overgebracht in 1847. (?)

Sequoia Endl.

Helmknopjes tweehokkig, schubben der kegels wigvormig, samengedrukt, dik, afgeknot. Schutblaadjes puntig, in hun volle lengte zamengegroeid met de schub. Bladen plat, lijnvormig, tweerijig, soms dakvormig. Twee, zelden 3 zaadlobben.

Sequoia sempervirens Endl. taxisbladige Reuzenboom. Deze boom wordt 60 tot 80 meter hoog en soms nog hooger op 3 tot 6 meter middellijn. Bewoont verschillende streken van Californië. In Europa gebracht in 1840.

S. sempervirens albo-spica. witpuntige taxisbladige Reuzenboom.

S. sempervirens adpressa Carr. witgetopte taxisbladige Reuzeboom. Deze duidelijk te onderscheiden variëteit is verkregen door A. Leroy, boomkweker te Angers.

Wellingtonia Lindley.

Tweehokkige helmknopjes. Bladen verspreid, sabelvor-

mig (nooit plat noch tweerijig) vleezig, stijf, een weinig ter zijde afgeplat, naaldvormig, uitlopend aan den top in eene groote stompe punt. 3 tot 6 zaadlobben, meest 4.

Wellingtonia gigantea Lindl. cypresbladige Reuzenboom. Eenige niet fraaie exemplaren vindt men op Kraaistein bij Vught. Een reusachtige boom van meer dan 100 meter hoogte op 10 meter middellijn. Bewoont verschillende streken van Californië, voornamelijk de hooge gedeelten van de Sierra-Nevada, naar de bron van San-Antonio, omtrent 1500 meter boven de zee. Naar Europa overgebracht in 1833.

Wellingtonia gigantea pendula Ed. P. treur-cypresbladige Reuzenboom. Deze variëteit heeft eene ranke houding en de takken zijn bevallig naar den grond gebogen.

Wellingtonia gigantea pendula alba, spica. witgetopte treur-cypresbladige Reuzeboom. In Engeland uit zaad verkregen.

Wellingtonia gigantea aurea compacta Carr. gele cypresbladige Reuzenboom. De houding en het voorkomen gelijk aan de type. Deze variëteit is eene uitwerking van het dimorphisme, dat zich voorgedaan heeft bij den heer Guibert, te Passy-Paris, op eene *Wellingtonia*, die eenmaal op eene zekere grootte gekomen, hier en daar takken vertoonde met de teekenen van den hier vermelde.

Cunninghamia R. Br.

Driehokkige helmknopjes. Bladen bijna tweerijig, uitgespreid, sikkelvormig, lang toegespitst, scherp. De schubben der kegels dun, droog, getand, toegespitst, zonder schutblaadjes. Drie zaden onder elke schub.

Cunninghamia sinensis R.Br. lancetvormige *Cunninghamia*. Een boom, die omtrent 15 meter hoog wordt, en op het uiterlijk veel heeft van de *Araucaria Brasiliensis*. Wordt gevonden in de zuidelijke provinciën van China, waar hij in 1702 ontdekt werd door Jacob Cunningham; in Japan wordt hij aangekweekt. In 1804 ingevoerd.

Trib. **Sciadopiteae.**

Parasol-Pijnboomen.

Ongesteelde veelzadige schubben.

Sciadopitys S. et Z. Parasol-Pijn.

Tweehokkige helmknopjes. Bladen plat, lederachtig, lijnvormig, stomp, lang, afwisselend, zeer dicht bijeen geplaatst, bijna kransvormig aan den top der takken. Schubben der kegels voorzien van een schutblaadje, dat met de onderste helft zamengegroeid is. Zeven zaden onder elke schub.

Sciadopitys verticillata Carr. parasol-Pijn. Een groote boom die wel 40 meter hoog wordt op één meter middellijn. Bewoont verschillende streken van het eiland Nippon, op den berg Koja-San in de provincie van Kii, voornamelijk in de omstreken van Jokohjama, zelden op Sikok; wordt hier en daar om de tempels gekweekt. Ingevoerd in 1861.

Subord. **Abietineae.**

Denneboomen.

Verspreide schubben. De zaden aan de schub vastgegroeid. De helmknopjes tweehokkig.

Trib. **Sapineae.**

Denneachtigen.

De schubben van den kegel *dun*, lederachtig, zonder aanwas. Bladen afwisselend, alleenstaande, plat of bijna vierkantig, naaldvormig, blijvend of zelden afvallend, zonder scheeden, zelden in bundels vereenigd door belemmering in den groei der takjes en, in dit enkele geval, hebbende aan den voet der bundels eenige korte schubjes.

Tsuga Carr.

Bladen *plat*, alleenstaande, bijna tweerijig, *stomp*. Kegels *hangende* met *vastblijvende* schubben. De schutblaadjes *ingesloten*.

Tsuga canadensis Carr. Kanada-Spar. Een boom die meer dan 25 tot 30 meter hoog wordt. Bewoont de koude streken van Noord-Amerika, het Rotsgebergte, van af de Hudsonbaai tot het noordelijke Carolina; men vindt hem ook te Sitcha. Door Pieter Collinson in 1736 ingevoerd.

T. Mertensiana Carr. taxisbladige Kanada-Spar. Een groote boom, die wel 35 tot 50 meter hoog wordt, zeer veel op den vorigen gelijkende, waarvan hij waarschijnlijk maar een plaatselijke vorm is. Groeit in den Oregon, waar hij zeer algemeen schijnt te zijn; verder in het noorden van Californië, in Engelsch Columbië en op het Van Couver eiland. In Europa omstreeks 1859 ingevoerd.

Pseudotsuga Carr.

Bladen plat, alleenstaande, bijna tweerijig, *scherp*. Kegels *hangende*, met *vastblijvende* schubben. De schutblaadjes *lang-uitstekende*.

Pseudotsuga Douglasii Carr. Douglas' Spar. Een zeer groote boom, wordt soms meer dan 50 meter hoog, op 1 tot 3 meter diameter, vormende als hij goed groeit eene gedrongene pyramide. Leeft in het noordwesten van Californië, de valleien van het Rotsgebergte, aan de oevers van de Columbia rivier tot aan hare inmonding, waar hij uitgestrekte bosschen vormt. Volgens Hartweg vindt men deze soort ook in Mexico. In Europa overgebracht in 1826.

P. Douglasii Stairii Methoen. Stair's Douglas'-Spar. Eene witpuntige variëteit.

Abies Link. Den.

Bladen *plat*, alleenstaande, bijna tweerijig. De kegels *recht opstaande*, met *afvallende* schubben aan den vleugel der zaden *aangehecht*.

Abies pectinata De Candolle. gewone of zilver-Den. Komt in de omstreken van Vught op verschillende plaatsen aangeplant voor. Een pyramidale, slanke boom, die soms meer dan 30 meter hoog wordt. Groeit op

A.

A.

A.

A.

A.

A.

A.

bijna alle midden-Europeesche bergen, de Alpen, de Apenijnen, de Pyreneën, enkele streken van het Forez gebergte en van de Loire enz. Zeer algemeen in de Vosges, alsook in het Schwartzwald, waar hij zeer hoogstammige boomen vormt; betrekkelijk schaars in Transsylvanië.

- A. *nobilis* Lindley. edel-Den. (Niet te verwarren met de Duitse Höhe Edeltanne, die onze Zilver-Den is). Een groote en schoone boom, welke soms meer dan 60 meter hoogte bereikt, op omtrent 1.50 meter middellijn. Leeft op de noordwestkust van Amerika in de omstreken van de Columbia rivier en op verschillende bergen van het noorden van Californië, op 2500 meter boven de zee, waar Jeffrey exemplaren gezien heeft, die tot 60 meter hoog waren. Ingevoerd in Europa in 1831.
- A. *nobilis glauca* Hort. grauwigroene edel-Den.
- A. *nobilis robusta* Veitch. forsche edel-Den.
- A. *Nordmanniana* Spach. circassische Den. Een groote en schoone boom, wordt soms meer dan 30 meter hoog op 1 meter diameter. Komt voor in de Ad-scharischen bergketen, de nabij gelegene bronnen van de Cyri en Nataneki, op 2000 meter hoogte, op de heuvels bij Achalguiche, in de nabijheid van Aschur, waar hij met de *Picea orientalis* uitgestrekte bosschen vormt. Ingevoerd in 1848.
- A. *Nordmanniana refracta* Carr. zilver-witte circassische Den.
- A. *amabilis* Forbes. liefelijke Den. Een zeer schoone boom, bereikt soms meer dan 50 meter hoogte op 1.50 meter middellijn; heeft veel overeenkomst wat het uiterlijk betreft met den voorgaanden, hij wordt in het noordwesten van Noord Amerika aangetroffen. In 1831 ingevoerd.
- A. *grandis* Lindl. groote Den. Een krachtige zeer schoone boom, wordt soms meer dan 50 tot 60 meter hoog op 1 à 2 meter diameter. Men vindt dezen boom

in het noorden van Californië en Engelsch Columbia. Hij zoekt de lage en vochtige plaatsen op; men vindt hem nooit op de bergen. Ingevoerd in 1831.

- A. concolor Lindl. gelijkkleurige Den. Heeft overeenkomst met den vorigen. Is uit Californië hier ingevoerd.
- A. concolor violacea Roezl. violetachtige gelijkkleurige Den. De zaden zijn voor het eerst door Roezl uit Amerika ingevoerd.
- A. Pinsapo Boiss. grenadasche Den. Eenige schoone exemplaren staan op Kraaijestein bij Vught, een te Oisterwijk in den tuin van F. Holleman. Een boom die bij uitstek veel-takkig is, wordt 20 tot 25 meter hoog; behoort te huis in de berg-Alpenstreken van Grenada, waar hij uitgestrekte bosschen vormt, in de Sierra-Beneja, in de provincie Ronda, waar hij tot op 2000 meter hoogte boven de zee groeit; men vindt hem ook op verschillende punten van Algerië, zoo niet als type dan toch als variëteit. In 1839 ingevoerd.
- A. Veitchii Carr. Veitch's Den. Een zeer groote boom; wordt soms meer dan 40 meter hoog. Woont in Japan op den berg Fusi-Yama, op eene hoogte van omtrent 2000 meter. Na 1867 ingevoerd.

Picea Link. Spar.

Bladen blijvende, naaldvormig, zamengedrukt, *bijna vierkantig*, verspreid, stijf. Kegels *hangende* met *vastblijvende* schubben aan de vleugels der zaden *niet* aangehecht.

Picea excelsa Link. gewone of fijne Spar. Komt in de omstreken van Vught veel aangeplant en soms verwilderd voor. Een groote boom, kan soms 30 tot 40 meter hoog worden, vormende eene conische pyramide. Komt voor op de Alpen van Midden-Europa, algemeen in Zwitserland en Tyrol tusschen 1300 en 2000 meter boven de zee, soms nog hooger, op de Stilsferjoch, maar dan dwergachtig, zelden in het noorden der Pyreneeën, veelvuldig in de lagere ge-

deelten der Carpathen tot op 1500 meter hoogte, overvloedig in de vlakten van Germanië en Scandinavië tot op 67° breedte; hij schijnt te ontbreken in Spanje, in het westen van Frankrijk, in de streek van de Middellandsche zee, de Apenijnen, Griekenland en den Caucasus.

- P. *Menziesii* Carr. Menzie's Spar. Een boom, die 12 tot 15 meter hoog wordt. Bewoont het westen van Noord-Amerika en het noordelijk gedeelte van Californië. In 1831 ingevoerd.
- P. *nigra* Link. zwarte Spar. Een boom, die 25 meter hoog wordt, doch hier te lande zelden hooger dan 8 meter. Groeit in Noord-Amerika op eene groote uitgestrektheid.
- P. *nigra* Doumetii Carr. M^m Aglaé Adanson's Spar. Vormt eene zeer samengedrongene pyramide. Deze variëteit is van eene buitengewone schoonheid; de moederplant, gezet door Mme Aglaé Adanson op het kasteel Balène, bij Moulins, behoort thans aan den heer Doumet. Deze boom had in 1867 niet minder dan 9 meter hoogte, en een uiterlijk waarvan men zich nauwelijks een denkbeeld kan vormen.
- P. *orientalis* Carr. Trebizondische Spar. Een boom van middelmatige grootte, zelden 15 meter overtreffende. Groeit op de bergen van Imeritië in Boven-Mingrelië en tusschen de bergen Adschariens en Guriel in Azie. Men vindt er ook in de omstreken van Trebizonde. In 1837 ingevoerd.
- P. *acicularis* Maximowicz. naaldvormige Spar.
- P. *Morinda* Link. weenende Spar. Een zeer schoone boom, die meer dan 35 meter hoog kan worden. Bewoont verschillende streken van het westelijk gedeelte van de Himalaya, op 2160 tot 3300 meter hoogte. Ingevoerd in 1818.
- P. *polita* Carr. tijgerstaart Spar. Groeit in Japan, in de bergketens die Deva naar Matsu doorsnijden; in

de noordwestelijke provinciën van het eiland Nippon en in Korea. Ingevoerd in 1862.

- P. Engelmanni Carr. Engelman's Spar. Volgens Henkel en Hochstetter verkrijgt deze boom eene hoogte van 20 tot 30 meter op 50 à 80 centim. middellijn. Groeit op het Rotsgebergte tot op 3000 meter hoogte. Ingevoerd in 1833.

Larix Link. Lorkenboom.

De bladen afvallend, bundelvormig of verspreid, zacht. Kegels met *blijvende* schubben.

Larix europaea Dec. gewone Lorkenboom. Eenige mooie exemplaren staan op Jagtlust te Helvoirt, veel aangeplant op het buiten van den heer Markgraff te Vught. Honderde schoone exemplaren vindt men tusschen Eindhoven en Best. Een groote boom die meer dan 30 meter hoog wordt, op 1.20 meter middellijn, vormende indien hij alleen staat eene kegelvormige gestrekte pyramide. Groeit op de Alpen van midden-Europa, die van Zwitserland, van Wallis, de Carpathen, waar hij met Picca vermengd groeit, de Zweedsche bergen, die van Rusland aan deze zijde van den Oural, de gipsbergen dicht bij de Pinegam, een vloed, waarop de boomen in den vorm van vlot, naar Argangel worden vervoerd.

- L. rossica Sabine. Daburische Lorkenboom. Groeit in Siberië, Daourië, Kamschatka. Omstreeks 1827 ingevoerd.

Pseudolarix Gord.

Bladen afvallend, bundelvormig of verspreid, zacht. Kegels met *afvallende* schubben.

Pseudolarix Kaempferi Gordon. chineesche goud-Lorkenboom. Een boom van middelmatige grootte, veel overeenkomst hebbende met de Larix, waarvan hij alleen door de natuur en den vorm der kegels onderscheiden is. Groeit in de midden-provinciën van

het noorden van China en mogelijk ook in Japan.
In 1856 ingevoerd.

Cedrus Link Ceder.

Bladen blijvende, bundelvormig of verspreid, naaldvormig, stijf en zeer stekelachtig. Kegels met *afvallende* schubben.

Cedrus Deodara Loudon. indische treur-Ceder. Een zeer schoone boom, bereikt eene hoogte van 50 meter op 2 meter middellijn. Komt op verschillende plaatsen in de Himalaya voor, zooals op de Alpen van Nepaul en van Tibet, waar hij tot 4000 meter hoog gevonden wordt. Naar Europa overgebracht in 1822.

C. *Deodara alba spica*. witgetopte indische treur-Ceder.

C. *Deodara robusta* Hort. forsche indische treur-Ceder.

C. *Deodara glauca*. zilverachtige indische treur-Ceder.

C. *Libani* Barrelier. Ceder van den Libanon. De takken van dezen boom staan verspreid, zijn dik, lang en bijna horizontaal geschikt. Een schoon exemplaar bevindt zich op Sionsburg te Vught. Komt op verschillende plaatsen van Syrië en van Klein-Azië voor, vooral op den Libanon en den Taurus. Volgens sommige schrijvers vindt men hem ook in Algiers, hetzij alleen of meest in gezelschap met de *Cedrus Atlantica*, die evenwel waarschijnlijk één vorm is. In 1683 ingevoerd.

C. *Atlantica* Manetti. Ceder van den Atlas. Een boom, die 40 meter hoogte kan bereiken op 1.50 middellijn. Groeit in Algiers op den berg Atlas; op den pic van Tongour, te Bathna; op de bergen Babor en Tababor enz. In 1842 ingevoerd.

Trib. **Pineae.**

Pijnboomen.

Schubben van den kegel gewoonlijk aan den top *verdikt* en *verbreed* in een *uitwas*, zelden verdund en ont-

bloot van dit uitwas. Bladen elsvormig, lang draadvormig, altoos *vereenigd* in eene *gemeenschappelijke scheede*, gevormd door droge of vliesachtige schubjes. De kegels worden in het 2e jaar rijp.

Subtrib. Cembra.

Cember.

Bladen vijfvoudig; scheeden afvallende. Kegels ongesteeld, rechtopstaande, eivormig, stomp, zich in den herfst openende. Ongeveugelde zaden.

Pinus Cembra Linn. Cember Pijn. Een boom die 20 tot 25 meter hoog wordt, vormende eene samengedrongene pyramide. Komt voor op de Alpen van Provence en de Dauphiné, op die van Styrië, van Oostenrijk; hij bewoont ook de lage valleien der Carpathen, Transsylvanië, de bergketen van Oural, geheel het noordelijk en Alpen-Siberië, de bergen van Altaï enz.

Subtrib. Strobis.

Bladen vijfvoudig. *Afvallende* scheeden. Kegels gesteeld, *hangende*, spilvormig, zich in den herfst openende. Geveugelde zaden.

Pinus excelsa Wallich. verhevene Pijn. Is een groote en overschoone boom, kunuende meer den 40 meter hoog worden. Bewoont de zuid-westelijke bergketen van de Himalaya, de Boutan; verschillende deelen van Nepaul; dikwijls tot op 3500 meter boven de zee, waar hij vermengd met de *Pinus longifolia* en de *Picea Morinda* de meeste der bosschen vormt. Is een toekomstige boom voor onze boschkultuur, uithoofde van zijn snellen groei, zijn uitmuntend hout en omdat hij niet door insecten wordt aangedaan. Ingevoerd in 1823.

P. *Strobis* Lin. Weijmouth Pijn. Wordt veel in de omstreken van 's Bosch aangeplant gevonden. Een boom, die wel 30 meter hoog en 1.50 meter dik kan worden.

Is oorspronkelijk uit de Vereenigde-Staten aan deze zijde van de Mississippi, bij het meer St. Jean tot den berg Alleghany; zeer menigvuldig in den vetten grond langs de beken. Ingevoerd in 1705.

Subtrib. **Taeda.**

Bladen drievoudig, zelden en bij uitzondering tweevoudig. Scheeden blijvende, meest *schubachtig*, weinig ontwikkeld en spoedig bijna geheel verdwenen. Zaden gevleugeld.

Pinus Sabiniana Douglas. Sabiniaansche Pijn. Een schoone en groote boom, 30 tot 40 meter hoogte kunnende bereiken op 1.40 meter middellijn. Komt in het noordwesten van Amerika voor, in de lage Alpenketen van het nieuwe Albion tot 40° noorder breedte, waar hij tot de eeuwige sneeuw zich verheft, maar alsdan slechts een ingeschrompelde struik is. In 1823 naar Europa overgebracht.

P. *Jeffreyi* Balfour. Jeffrey's Pijn. Een zeer schoone boom, meer dan 40 meter hoog, op 1 tot 1.50 meter middellijn. Inlandsch in het noorden van Californië, de vallei van Shasta, vooral in schrale en zandige gronden. Is in 1854 naar Europa overgebracht.

P. *insignis* Douglas. monterey'sche Pijn. Een boom van 25 tot 30 meter hoog. Oorspronkelijk van verschillende plaatsen van Californië, vooral in de omstreken van Monterey. Naar Europa gebracht in 1833.

P. *insignis macrocarpa* Hartw. groot-kegeldragende monterey'sche Pijn. Een boom, die 25 tot 30 meter hoogte kan bereiken. Groeit gezamenlijk met den voorgaanden. Ingevoerd in 1846.

P. *ponderosa* Douglas. zware Pijn. Een boom van 25 tot 30 meter hoogte, op 1.40 middellijn. Groeit op verschillende plaatsen van Noord-Amerika, inzonderheid in den omtrek der rivier Spokane-Flathead; op het

Rotsgebergte, ook op vele plaatsen van Californië.
In 1826 ingevoerd.

- P. Benthamiana Hartweg. santa-cruzsche Pijn. Een groote boom, 50 tot 60 meter hoog, op 2.50 middel-lijn. Bewoont verschillende plaatsen in Californië, vooral in de bergen van Santa-Cruz, waar hij in massa groeit, hetzij alleen of in gezelschap met de P. Lambertiana. Zijn harsachtig hout is zeer geacht. Naar Europa gebracht in 1849.

Subtrib. Pinaster.

Bladen tweevoudig. Scheeden blijvende, min of meer ontwikkeld. Zaden gevleugeld. De kegels openen zich meest het derde jaar.

Pinus Pinaster Solander. zee-Pijn. Men vindt dezen pijnboom in de bosschen van Pinus Sylvestris hier en daar verspreid en verwilderd in deze provincie. Hij wordt soms 15 tot 25 meter hoog. Komt voor in alle aan zee gelegene streken van Europa, maar tegenwoordig, tengevolge van den uitvoer van zaad, vindt men hem in bijna alle deelen van de wereld, zoodat men hem aantreft in Indië, China, Japan enz. In de laatste jaren heeft men er ontdekt op verschillende plaatsen van Algerië, inzonderheid in het bosch Ebouurg.

P. Pinaster Hamiltonii Lindl. Hamilton's zee-Pijn.

P. Sylvestris Lin. wilde Pijn. Veel aangeplant in deze provincie tot bosschen en verwilderd op de heiden en heidekanten. Kan 25 meter hoog worden. Komt in geheel midden- en noord-Europa voor, waar hij tot 70° noorder breedte aangetroffen wordt en in het noorden van Azië tot op 63°.

P. Austriaca Höss. zwarte oostenrijksche Pijn. Een boom van 20 tot 25 meter hoog. Wordt dikwijls aangetroffen in de kalkbergen van Corinthië, Styrië en neder-Oostenrijk; in Moravië, Gallicië, Banaat en Transsylvanië.

Subord. **Araucarieae Jussieu.**

De zaden zamengegroeid met de schub.

Colymbea. Salisbury.

Bij de ontkieming staan de zaadlobben onder.

Colymbea imbricata Carr. Chilische *Araucaria*. Aangeplant op Sionsburg te Vught. Een boom, die 40 à 50 meter hoog kan worden. Wordt aangetroffen in zuidelijk Chili, waar hij zeer veel voorkomt. Hij vormt bosschen in de araucarische Andes, waar zijne zaden een gedeelte van het voedsel uitmaken der inboorlingen, die men Araucanos of Araucaniërs noemt, een stam, die zekere streken van Chili bewoont, waar deze soort overvloedig groeit. In 1795 naar Europa overgebracht.

Subord. **Podocarpeae Heritier.****Genus. Saxe-Gothaea.**

Zaden alleen aan de basis van de schub vastgehecht, met dubbele bekleeding, het uitwendige zeer kort, in den vorm van een ontvangbed, niets als het onderste van het zaad omvattende. Bladen plat, lijnvormig uitgespreid.

Saxe-Gothaea conspicua Lindley. Schub-Taxis. Een boom van middelmatige grootte, gelijkende op een Taxis. Wordt in de Andes van Patagonië aangetroffen. In 1848 naar Europa overgebracht.

Subord. **Taxineae.****Cephalotaxus Sieb. et Zuc.**

Helmknopjes 3-hokkig. Zaden steenvruchtachtig, langwerpig eivormig. Vereenigd eiwit. Bladen lijnvormig.

Cephalotaxus pedunculata fastigiata Carr. koreaansche Hoofd-Taxis. Naar men zegt inheemsch op Corea en Japan.

- C. *Fortunei* Hooker. Fortune's Hoofd-Taxis. Een boom van 20 meter hoog. Wordt aangetroffen in het noorden van China, vooral in de provincie Oang-Sin, waar hij door Fortune werd ontdekt. Men vindt hem ook in Japan. Is in 1848 in Europa overgebracht.
- C *Fortunei robusta* Hort. forsche Fortune's Hoofd-Taxis. Is regelmatigiger dan de voorgaande. De bladen zijn breeder en langer. Eene zeer schoone variëteit, die minder door de zon wordt aangedaan, en grooter wordt.
- C. *drupacea* S. et Z. steenvruchtachtige Hoofd-Taxis. Een struik van 4 tot 10 meter hoog. Bewoont Japan en China. Oorspronkelijk en aangekweekt in de omstreken van Nagasaki, waar hij zich tot op 700 meter boven de zee verspreidt. Ingevoerd in 1848.

Toreya Arnott. Stink-Taxis.

Helmknopjes 4-hokkig. Zaden steenvruchtachtig, een weinig eivormig, vergezeld aan de basis van een soort van bekertje door dikke schubben gevormd, die dakvormig ingevoegd zijn. Eiwit slijmig. Bladen lijnvormig.

Torrea myristica Hooker fils. Muskaat stink-Taxis. Een boompje van 8 tot 15 meter hoogte. Wordt in Californië aangetroffen op de bergen van de Sierra Nevada. In 1851 ingevoerd.

Taxus Tournefort.

Helmknopjes 8-hokkig. Zaden nootachtig, bijna rond, geplaatst in het midden van een vleeschachtig beker-vormig bekleedsel.

Taxus baccata L. gewone Taxis. Wordt soms als sierplant, doch meest voor heggen gebruikt. Een boom die 12 tot 20 meter hoogte kan bereiken. Woont bijna in geheel Europa; in verschillende streken van Azië, China, Japan, Californië, Canada enz. hetzij als type of als vorm, die weinig afwijken.

- T. *baccata aurea* Carr. goudgele Taxis.
- T. *baccata Devastonii* Carr. treur Taxis. Een struik van 3 tot 8 meter. Men zegt, dat hij in het noorden van China en ook op sommige bergen van Japan voorkomt.
- T. *baccata Devastonii elegantissima*. bevallige treur Taxis. Door zaad van de vorige verkregen.
- T. *baccata fastigiata* Loud. kolom Taxis. Volgens Loudon zoude deze variëteit verkregen zijn in 1780, maar tot nog toe zijn geene mannelijke exemplaren waargenomen.
- T. *baccata fastigiata aurea variegata*. geel-bonte kolom-Taxis.

Class.

MONOCOTYLEDONEAE. **EENZAADLOBBIGEN.**

Ord. **Hydrocharideae DC.**

Duitbladachtigen.

Stratiodes L. Ruiterkruid.

- S. *Aloides* L. Scheeren of Ruiterkruid. In slooten, grachten enz. Zeer veel in poelen en stilstaande wateren bij 's Bosch, Vught en Heusden. (In slooten en watergangen bij Bergen-op-Zoom). Juni—Aug.

Hydrocharis L. Kikkerkruid.

- H. *Morsus ranae* L. Duitblad, Kikkerkruid. In slooten, vaarten, grachten enz. In slooten bij Vught, Orten en bij Heusden. Juni—Aug.

Elodea Rich. Waterpest.

- E. *canadensis* Rich. Waterpest. In slooten, grachten, poelen, vijvers enz. In de vijvers op Muyserick en Maurick, in de buitengrachten op Reeburg te Vught en op vele andere plaatsen bij 's Bosch. Vrouwelijke planten.

Ord. **Alismaceae Juss.**

Waterweegbreeën.

Alisma L. Waterweegbree.

- A. *Plantago* L. groote Waterweegbree. Aan waterkan-
ten, in slooten enz. Algemeen langs de slooten te
Rosmalen, Vught en Vlijmen. Juli, Aug.

β . *lanceolatum* Koch. lancetvormig. Kleiner, met
smaller bladen. (β . *angustifolium* Fl.B.S.). Aan
eene sloot te Rosmalen.

γ . *graminifolium* Koch. grasbladige. Alle bladen
grasvormig en drijvende. Veel in het Hel-
voirtsche broek. (In de Vliet bij Moerdijk
1860). Juni, Juli.

- A. *natans* L. drijvende Waterweegbree. In slooten en
poelen in heide- en veenstreken. In plassen en sloo-
ten op de Vughtsche heide, veel in slooten bij Son.
(Eindhoven Dozy, Rozendaal Lac., Galdersche heide
bij Breda 1852, Boxmeer 1853).

β . *linearifolium*. lijnbladige. Met alle bladen
lijnvormig, de bloemstelen zeer lang. (Rozen-
daal Lacoste). Juli, Aug.

- A. *ranunculoides* L. ranonkelachtige Waterweegbree. Op
moerassige en overstroomde plaatsen in zandige stre-
ken. Algemeen, vooral in slooten langs den provin-
cialen klinkerweg, op het 's Bossche veld, op de
Vughtsche heide. (Eindhoven Dozy, Etten Lacoste.
Heusdenhout bij Breda 1852, Boxmeer 1853). Juli,
Augustus.

Sagittaria L. Pijlkruid.

- S. *sagittaeifolia* L. Pijlkruid, Adderkruid. In slooten,
vaarten enz. Algemeen in slooten en andere wateren
bij 's Bosch, vooral in de Dommel. Juli, Aug.

Ord. **Butomeae Rich.**

Zwanenbloemen.

Butomus L. Zwanenbloem.

- B. *umbellatus* L. Waterlisch, Zwanenbloem. Aan de

kanten van slooten, vaarten enz. Langs de Dieze, langs de vijvers op Muyserick en langs den goudvischvijver op Reeburg te Vught. (Aan slooten en watergangen bij Bergen-op-Zoom.). Juni, Juli.

Ord. **Juncagineae Rich.**

Zoutgrasachtigen.

Scheuchzeria L. *Scheuchzeria*.

- S. *palustris* L. moeras *Scheuchzeria*. In moerassige vennen. Zeer menigvuldig in eene ven op het vroegere eigendom van den heer Massard onder Boxtel, 31 Juli 1855, met rijp zaad. (In de vennen bij Boxmeer 1853). Mei—Juli.

Triglochin L. Zoutgras.

- T. *palustre* L. moeras Zoutgras. In vochtige graslanden, aan moerassige waterkanten enz. Langs eene sloot bij het dorp Nuenen. Juni, Juli.

Ord. **Potameae Juss.**

Fonteinkruiden.

Potamogeton L. Fonteinkruid.

- P. *natans* L. drijvend Fonteinkruid. In slooten, vaarten enz. Algemeen, vooral in eenen vijver op Muyserick te Vught, in de grachten van het fort Crèvecoeur en Isabel. (Galdersche heide bij Breda). Mei—Aug.
var. *forma minor*. kleine verscheidenheid. Rank, tweemaal kleiner dan de type. (P. *natans* β . *ovalifolius* Fieb.). Bij Boxtel in eene gracht van een vervallen fort.
- P. *oblongus* Viv. langwerpig Fonteinkruid. In poelen en moerassen in heide- en veenstreken. (Galdersche heide 1852. Peel bij Oploo 1853). Mei—Aug.
- P. *rufescens* Schrad. ros Fonteinkruid. In eene sloot langs den Pettelaarschen weg. (Bavelsche loop bij Breda 1852). Juni—Aug.

- P. lucens* L. glanzig Fonteinkruid. In slooten, grachten, vaarten enz. In eene sloot nabij de Pettelaar, in eene ven nabij Crèvecoeur, in een vijver op Muyserick te Vught, bij de herberg het Klooster onder den Dungen. Mei—Aug.
- P. gramineus* L. grasachtig Fonteinkruid. In stilstaand en stroomend water in heidestrecken. (*P. heterophyllum* Fl.B.S.). Juli, Aug.
- α. graminifolius* Fries. grasbladige. De ondergedoken bladen lancet-lijnvormig, aan beide zijden versmald, slap, de stengel verlengd. (Aan de oevers der Maas bij Boxmeer, St. Antonis 1853).
- β. heterophyllus* Fries. verschilbladige. De ondergedoken bladen korter, gekromd, meestal stijver, niet zelden stijf. In eenen put (uitgediepte grond tot ophooping van eenen dijk) bij de Vughtsche heide aan de brug. (Galgenberg bij Teteringen 1852).
- P. perfoliatus* L. stengomvattend Fonteinkruid. In stilstaand en stroomend water. In de Zuid-Willemsvaart bij 's Bosch. Juni—Aug.
- P. crispus* L. gekruld Fonteinkruid. In slooten, vijvers, grachten enz. In eene sloot langs den Pettelaarschen weg. In eene wetering langs den nieuwen dijk tusschen Empel en Rosmalen. In slooten bij Heusden. In den vijver op Reeburg te Vught. Juni.
- P. compressus* L. plat Fonteinkruid. In stilstaand en zacht stroomend water. (*P. Zosteraefolium* Fl.B.S.). In eene sloot langs de Pettelaarsche straat. In slooten langs den Bernschen dijk en in de Dieze. Juni—August.
- P. obtusifolius* Mert. et Koch. stompbladig Fonteinkruid. Als de vorige. In eene sloot langs de Pettelaarsche straat, in de grachten van 's Bosch, in de Dieze. Juli—Sept.

P. pusillus L. klein Fonteinkruid. In slooten, vijvers, grachten enz. Juli—Sept.

“ *major* Fries. groote. Met breeder bladen, omstreeks 2 millim. breed. In eene sloot uitloopende in het oude Maasje bij Heusden.

P. densus L. dichtgebladerd Fonteinkruid. In stilstaand en zacht stroomend water. Bij de voorgaande en in slooten langs den Empelschen dijk. Juni—Aug.

Ruppia L.

R. rostellata? Koch. gesnauvelde *Ruppia*. In zilte en brakke slooten en moerassen. In eene sloot langs de Vughtsche heide. Sept.—Nov.

Ord. **Najadeae** Link.

Najaden.

Najas L. *Najas*.

N. minor Allion. kleine *Najas*. In stroomend en stilstaand water. In de Zuid-Willemsvaart 1844. In het oude Maasje bij Heusden. Aug. 1847. (De Vliet bij Moerdijk 1860). Aug., Sept.

Ord. **Lemnaceae** Link.

Kroosplanten.

Lemna L. Kroos.

L. trisulca L. spiesvormig Kroos. In stilstaande wateren. In slooten te Rosmalen en Empel, in de vijvers op Muijsen te Vught. (Te Zevenbergen 1860). April, Mei.

L. polyrrhiza L. veelwortelig Kroos. Als de vorige. In het oude Maasje bij Heusden. April, Mei.

L. minor L. klein Kroos. Als de vorige. In slooten langs den Pettelaarschen weg, bij Oud-Heusden. April—Juni.

L. gibba L. bultig Kroos. Als de vorige. (Bij Breda K.v.W.).

Ord. **Typhaceae** Juss.

Lischdodden.

Typha L. Lischdodde.

T. angustifolia L. smalbladige Lischdodde. Aan de kanten van slooten, grachten, in rietvelden enz. Langs eene kolk aan den Hervenschen dijk. In slooten te Luijstel onder Boxtel. Juli, Aug.

T. latifolia L. breedbladige Lischdodde. Als de vorige. Terzelfder plaatse. Onder den Dungen bij het Klooster in slooten, in eene sloot bij het fort Crèvecoeur. Juli, Aug.

Sparganium L. Egelskop.

S. ramosum Huds. getakte Egelskop. In slooten, moerassen enz. In slooten bij Vught, Hintham en de Pettelaar. Juli, Aug.

S. simplex Huds. ongetakte Egelskop. Op gelijke plaatsen als de vorige. Aan slooten aan de Pettelaar, bij Vught en Rosmalen. Juli, Aug.

S. natans L. drijvende Egelskop. In moerassen en poelen in heide- en veenstreken. Veel in slooten in het broek te Helvoirt. (Peel bij Helmont Wtt., te Tilburg en Dongen v.d. Trappe, zeer veel in de Peel bij Deurne en Lieshout, Heusdenhout bij Breda 1852, Peel bij Oploo 1853.). Juni—Aug.

Ord. **Aroideae** Juss.

Aronskelkachtigen.

Arum L. Aronskelk.

A. maculatum L. gewone Aronskelk. Op dicht bescha-

duwde, vochtige plaatsen, in bosschen enz. (Bij Breda K.v.W.). (*Arum vulgare* Fl.B.S.). Mei, Juni.

Calla L. Slangenkruid.

- C. palustris* L. Slangenkruid. In poelen en moerassen in veenachtige streken. (In veenen bij Boxmeer, Peel bij Oploo 1853). Juli, Aug.

Acorus L. Kalmus:

- A. calamus* L. gewoon Kalmus, Kalmoes. Aan de kanten van slooten, moerassen, vaarten enz. Langs den Hervenschen dijk aan slooten. In de Vliertpolder, in het broek te Helvoirt, aan slooten bij de Dommel, aan den vijver op Reeburg te Vught. Juni, Juli.

Ord. **Orchideae** Juss.

Standelkruiden.

Trib. **Ophrydineae** Koch.

Tweebladachtigen.

Orchis L. Standelkruid.

- O. militaris* L. helmdragend Standelkruid. Op begroeide, grazige plaatsen in bergstreken. (Bij Breda K.v.W.). Mei, Juni.
- O. Morio* L. harlekijns Standelkruid. In vochtige weilanden (bij Breda K.v.W.). Mei, Juni.
- O. mascula* L. mannelijk Standelkruid. In vochtige, grazige streken. (Bij Breda K.v.W.). Mei, Juni.
- O. maculata* L. gevlekt Standelkruid. In beschaduwde, vochtige, grazige zandgronden. In weilanden te Helvoirt. (Bij Breda K.v.W.). Juni, Juli.
- δ. elodes* Grieseb. moeras. (In de veenen bij Boxmeer, Oirschot, Beugen, peel bij Oploo 1853).
- O. incarnata* L. vleeschkleurig Standelkruid. In vochtige, veenachtige grasgronden. (Te Helmond Wtt.) (*O. Latifolia* *β. angustif.*? Fl.B.S.). Juni.

- O. latifolia L. breedbladig Standelkruid. In vochtige, drassige weilanden. In weilanden te Helvoirt. (In vochtige weilanden bij Breda K.v.W.). Mei, Juni.

Gymnadenia R. Br.

- G. Conopsea R. Br. langgespoord Standelkruid, roode *Gymnadenia*. In vochtige, grazige streken. Bij Best, Son, Nuenen, Heesch, veel in de nabijheid van Oisterwijk, bij Helvoirt. Juni, Juli.

Platanthera Rich.

- P. bifolia Richard. tweebladig Standelkruid. tweebladige *Platanthera*. (*Orchis bifolia* Fl.B.S.). In vochtige, beschaduwde zand- en veengronden. Te Heesch in eene weide aan de grenzen van Nestelrode, bij Nuenen, in 1864 langs eene laan bij het Kasteel Zwijsbergen te Helvoirt. (Vughtsche heide 26 Juni 1875, de Hartitzsch). Juni, Juli.

Trib. **Limodoreae Koch.**

Limodoreae n.

Epipactis Rich.

- E. latifolia Allion. breedbladige *Epipactis*. Tusschen kreupelhout, op beschaduwde, vochtige plaatsen. Onder Kastanje kreupelhout op Reeburg te Vught en te Boxtel. Juli, Aug.

- E. palustris Crantz. moeras *Epipactis*. In vochtige, grazige grasgronden. In bosschen bij Boxtel en Vught. Juni, Juli.

Listera R. Br. *Listera*.

- L. ovata R. Br. eironde *Listera*. (*Epipactis ovata* Fl.B.S.). In vochtige, beschaduwde zandgronden. Te Helvoirt en Vught. (Bij Breda K.v.W.). Mei, Juni.

Spiranthes Rich. Draaisteel.

- S. autumnalis Rich. herfst-Draaisteel. Op vochtige plaatsen in hooge heidestrecken. (Op de heide bij Breda. Colitzi Fl.B.S.). Aug.—Oct.

M.

C.

I.

A.

P.

Trib. **Malaxidineae Koch.**

Malaxisachtigen.

Malaxis Sw.

- M. paludosa* Sw. moeras *Malaxis*. Op moerassige plaatsen in veen- en heidestrecken. (Op de Oosterhoutsche heide bij Breda, Lacoste. In de veenen bij Boxmeer 1853). Juli, Aug.

Ord. **Irideae Juss.**

Lischbloemen.

Crocus L. Safran.

- C. vernus* L. voorjaars *Crocus*. In zandige streken op zonnige, grazige plaatsen. (Op hoog gelegen weilanden in den omtrek van Prinsenhage bij Breda, K. v.W. Fl.B.S.). Maart, April.
- var. *flore albo*, limbo octopartito, staminibus quatuor.
Met een achtdeelig bloemdek, vier meeldraden en witte bloem.

Iris L. Lisch.

- I. Pseudacorus* L. gele of moeras *Lisch*. Aan waterkanten en in moerassen. Algemeen aan slooten vooral langs den Hervenschen dijk, te Helvoirt en Vught. (Bergen op Zoom 1860). Juni, Juli.

Ord. **Asparageae Juss.**

Aspergieachtigen.

Asparagus L. Aspergie.

- A. officinalis* L. gewone Aspergie. In graslanden langs de rivieren, in de duinen. (Op heuvels op de Helvoirtsche heide, J. de Jonge van Zwijnsbergen. Bij Breda K.v.W.). Juni, Juli.

Paris L.

- P. quadrifolia* L. vierbladige *Paris*. In bosschen. (Bij Heerebeek, Oirschot en Leemt, de Bruijn. In de bosschen rondom Breda, I.A.B.Kuyper van Wäschpenning Fl.B.S.). Mei, Juni.

Convallaria L. Dalkruid.

- C. multiflora L.** veelbloemig Dalkruid. Op beschaduwde plaatsen in houtrijke streken. In bosschen nabij Vught, Rosmalen en Helvoirt. (Bij Breda Fl.B.S.). Mei, Juni.
- C. majalis L.** Lelietje-der-dalen. Op gelijke plaatsen als de vorige. (Onder Berkenkreupelhout op het 's Bossche veld. Freule A de Hartitzsch, te Nuland aan den zomerdijk bij de Roomsche kerk A Schrijling, in het Mast- en Liesbosch bij Breda Fl.B.S.). Mei, Juni.

Maianthemum Wigg. Dalkruid.

- M. bifolium DC.** tweebladig Dalkruid. In dichtbescha-
dwde bosschen. In bosschen bij den Hondenberg
nabij Oisterwijk. (Bij Breda K.v.W. Ulvenhoutsch
bosch). Mei, Juni.

Ord. Liliaceae DC.**Lelieachtigen.****Trib. Tulipeae Koch.****Tulpachtigen.****Fritillaria L. Kievitsbloem.**

- F. Meleagris L.** Kievitsei, Kievitsbloem. In vochtige,
drassige weilanden. (Bij Breda K.v.W.). April, Mei.
var. *floribus albis*. met witte bloemen. Ter zelfder
plaatse.

Trib. Asphodeleae Koch.**Affodilachtigen.****Ornithogalum. Vogelmelk.**

- O. umbellatum L.** Morgenster, Vogelmelk. Op grazige
plaatsen aan wegen en dijken. Tusschen het gras op
de 's Bossche wallen, op Muyserick te Vught. (be-
dekte weg om 's Bosch, de Hartitzsch.). April, Mei.

- O. chloranthum Sauth. groenachtige Morgenster of Vogelmelk. In boomgaarden en grazige plaatsen. Reeds meer dan 40 jaar telkens waargenomen, hier en daar verspreid in grasperken van den tuin der pastorij te Vught, 1878.

Allium L. Look.

- A. vineale L. kraai-Look, wijngaard Look. Aan dijken en wegen, in weilanden enz. Op de wallen, bij Vlijmen, onder den Dungen bij de herberg het Klooster. Juni, Juli.
- A. oleracea L. moes-Look. Aan dijken, wegen, akkervelden enz. Op den dijk tusschen het kasteel Maurick en Blijdijk en verder tusschen het gras op verschillende plaatsen te Vught. Juli, Aug.

Trib. **Abameae Koch.**

Narthecium Moehr. Water-Affodil.

- N. ossifragum Huds. Cipelgras, water-Affodille. Op moerassige plaatsen in heide- en veenstreken. Veel op de Helvoirtsche heide. Terzelfder plaatse wedergevonden 30 Oct. 1877 door Freule Edmee de Hartitzsch. (Bavelsche heide bij Breda 1852, bij Geertruidenberg, in veenplassen bij Huibergen 1860, v.d.B., v.d.S.L. en Suringar.) Juli, Aug.

Ord. **Colchicaceae DC.**

Tijdeloozen.

Colchicum L. Tijdeloos.

- C. autumnale L. herfst Tijdelooze. In vochtige weilanden, meest langs de rivieren. (Op de uiterwaarden langs de Maas, tusschen Megen en Dieden Fl.B. S.). Aug., Sept.

Ord. **Juncaceae Bartl.**

Bloembiesachtigen, Russchen.

Juncus L. Bloembies.

- J. conglomeratus L. getropte Bloembies. In vochtige

zand- en heidegronden. (*Juncus communis* α . conglomeratus Fl.B.S.). Algemeen op de Vughtsche heide, te Vught, Hintham, Oud-Heusden en veel te Son en Breugel. Juni, Juli.

var. *panicula effusa* Hopp. met de pluim uitgespreid. De scheeden zaadrokachtig en de bloemen driehelmig, zooals in de volgende, waarmede ze in levende exemplaren niet verward kunnen worden. Bij Heusden.

- J. *effusus* L. gewone Bloembies. Aan waterkanten in poelen en moerassen. (*J. communis* β . *effusus* Fl.B.S.). Te Vught aan eene sloot, te Oud-Heusden en te Helvoirt. Juni, Juli.
- J. *diffusus* L. verwarde Bloembies. In moerassige zandgronden. Veel langs slooten bij Nuenen. Juni 1850. Juli—Sept.
- J. *glaucus* Ehrhart. gestreepte Bloembies. Aan dijken en wegen, in vochtige weilanden. Langs den Bernschen dijk en te Oud-Heusden. Juni, Juli.
- J. *pygmeus* Tuiller. dwerg Bloembies. In vochtige heidegronden. Op de Vughtsche heide, gevonden Juni 1835, 36 en 37. Later zeer veel op eenen zandigen heideachtigen weg te Son. (Bij Eindhoven 30 Juni 1850, Boxmeer bij St. Jansbeek, tusschen Boxtel en St. Antonis 1853). Juni, Juli.
- J. *capitatus* Weigel. kopdragende Bloembies. Op vochtige plaatsen op heidevelden. Zeer veel in drooge zandslooten bij het dorp Son en bij Breugel Juni 1850. (Heusdenhout 1852). Juli—Sept.
- J. *sylvaticus* Reichard. bosch Bloembies. In moerassige zand- en heidegronden. Op de Vughtsche heide en bij Helvoirt. (Valkenswaard V.Hall Fl.B.S. Boxmeer, Ginneke). Juli—Sept.
- J. *lampocarpus* Ehrh. geleede Bloembies. In opene en grazige gronden op vochtige, moerassige plaatsen, aan waterkanten enz. Op de Vughtsche heide en buiten de Hinthamerpoort. Juli—Sept.

var. *forma radicans*. wortelende vorm. Op ondergestane zandige plaatsen. Ter zelfder plaatse.

- J. *supinus* Mönch. kruipende Bloembies. Op moeras-sige plaatsen in heide- en zandgronden. Op de Vughtsche heide. (Eindhoven; Bavel'sche heide, Heusdenhout 1852, Boxmeer 1853). Juni—Aug.

var. *forma fluitans*. drijvende vorm. Met verlengden stengel, drijvende in stilstaand water. Ter zelfder plaatse.

- J. *squarrosus*. L. harde Bloembies. In heide- en veengronden. Bij Son en Breugel en op de Vughtsche heide achter het Kamp. (Eindhoven Pr.fl.B.). Juni—Augustus.

- J. *compressus* Jacq. platte Bloembies. In vochtige weilanden, op lage plaatsen, aan waterkanten enz. Buiten de Hinthamerpoort. Juni—Aug.

- J. *Gerardi* Lois. Gerard's Bloembies. Aan waterkanten en op zilte, moerassige plaatsen naar den zeekant. (Aan dijken en wegen van af de Schelde bij Woensdrecht langs Hoogerheide naar Huibergen 1860 v.d. B. v.d.S.L. en S.). Juni—Aug.

- J. *tenuis* Willd. tengere Bloembies. Op vochtige plaatsen op heidevelden. Veel bij Cromvoirt, langs den provincialen klinkerweg en op de Vughtsche heide. (Bij Breda en Oosterhout v.d.B., Pr.fl.B. Heide bij 't Ulvenhoutsch bosch 1852). Juli—Oct.

- J. *Tenageia* Ehrh. wijdbloeiende Bloembies. In vochtige heidegronden. Op de Vughtsche heide, zeer veel op de heide tusschen Best en Son. (Eindhoven Dozy. Te Breda en Oosterhout Lacoste. Heide te Valkenswaard Van Hall Fl.B.S. Boxmeer, Sambeek 1853). Juli, Aug.

- J. *bufonius* L. Padde- of Greppelgras. Op beschaduwde en opene vochtige plaatsen. Langs de Dieze. Op de Vughtsche heide. Juni, Juli.

Lusula DC. Veldbies.

- L. pilosa* Willd. behaarde Veldbies. In bosschen. Onder hakhout op de Vughtsche heide. (Lieshout bij Breda). April, Mei.
- L. maxima* DC. groote Veldbies. In bosschen. (In bosschen bij Breda K.v.W.). Mei—Juli.
- L. albida* DC. bleeke Veldbies. In bosschen. (Ter zelfder plaatse). Juni, Juli.
- L. campestris* DC. gewone Veldbies. In grazige zandgronden, op heidevelden enz. Op de Vughtsche heide. April—Juni.
- L. multiflora* Lej. veelbloemige Veldbies. (*L. campestris* β . Fl.B.S.). In bosschen, aan begroeide waterkanten enz. In menigte bij Son langs drooge slooten. Juni 1850. Juni, Juli.

Ord. Cyperaceae Juss.**Cyperbiezen.****Trib. Scirpeae Koch.****Biesachtigen.****Cladium R. Br. Galigaan.**

- C. mariscus* L. Galigaan. Aan waterkanten en in moerassen in heide- en zandgronden. (Zeer veel op lage hei tusschen Dongen en Tilburg en in het lage bosch achter de kerk der Herv. gemeente te Dongen, v.d. Trappe, bij Rozendaal Pr.fl.B.). Juni, Juli.

Rhynchospora Vahl. Grasbies.

- R. alba* Vahl. bleeke Grasbies. Op moerassige plaatsen in heide- en veenstreken. Op de Vughtsche en Nuenensche heiden. (Bij Eindhoven Pr.fl.B.). Juli—Sept.
- R. fusca* Roem et Schult. bruine Grasbies. Op gelijke plaatsen als de vorige, doch zeldzamer. Op de Vughtsche en Nuenensche heiden. Juni, Juli.

Heleocharis R. Br. Waterbies.

- H. palustris* R. Br. gewone Waterbies. Aan waterkan-
ten, in moerassige weilanden enz. Langs slooten bij
's Bosch en Heusden; veel bij Son en Breugel.
- H. uniglumis* Link. aaromvattend Waterbies. Op moe-
rassige plaatsen aan den rand van plassen enz. (Te
Valkenswaard, bij Eindhoven v.Hall. Op de heide te
Aarle F.Dozy Fl.B.S.). Mei—Aug.
- H. multicaulis* Sm. veelhalmige Waterbies. Op moeras-
sige plaatsen in heide- en veenstreken. (Bij Eindho-
ven Dozy, Galdersche heide bij Breda 1852, St.
Jansbeek 1853). Juni—Aug.
- H. acicularis* R. Br. naaldvormige Waterbies. Aan kan-
ten van slooten enz. en op moerassige plaatsen in
zandgronden. Op de Vughtsche heide, op het 's Bos-
sche veld bij den provincialen klinkerweg. (Bij Eind-
hoven Pr.fl.B.). Juni—Sept.

Scripus L. Bies.

- S. caespitosus* L. veen Bies. Op vochtige plaatsen in
heide- en veengronden. Buiten de Hinthamerpoort,
op de Nuenensche en Vughtsche heide. (Eindhoven
Dozy). Mei, Juni.
- S. pauciflorus* Lightfoot. armbloemige Bies. Op moe-
rassige plaatsen in veengronden en zandige heidegron-
den. Op de heidevelden bij Nuenen. (Eindhoven
Dozy, Boxmeer 1853). Juni—Aug.
- S. fluitans* L. vlottende Bies. In slooten en moerassen
in heide- en veenstreken. (*Isolepis fluitans* Fl.B.S.).
In slooten op de Vughtsche heide. (Bij Eindhoven
Dozy, Ulvenhoutsch bosch en Heusdenhout 1852),
Juni—Aug.
- S. setaceus* L. haarfijne Bies. Op vochtige plaatsen in
zand- en heidegronden. (*Isolepis setacea* Fl.B.S.). Op
de Vughtsche heide vooral bij de brug. (Bij Eind-
hoven; Liesbosch bij Breda de Vries, omstreken van
Breda en Boxmeer). Juni—Sept.

- S. *lacustris* L. matte Bies, stoele Bies. Aan rivieren en waterkanten, in poelen enz. Bij Geertruidenberg. (Buitendijk bij Moerdijk 1860.). Juni—Aug.
- S. *triqueter* L. driekante Bies. Aan de oevers van rivieren, meeren enz. (Buitendijk te Moerdijk 1860). Juni, Juli.
- S. *maritimus* L. zee Bies. Aan waterkanten, aan moerassen enz. In de grachten van het fort Crèvecoeur. (Aan het Scheldestrand bij Bergen-op-Zoom 1860). Juni—Aug.
- γ. *macrostachys* Koch. grootaarige. Met de aartjes ongeveer twee centim. lang. (Bij Breda K.v.W.).
- S. *sylvaticus* L. bosch Bies. In vochtige, moerassige grasgronden in boschrijke streken. Langs den vijver op Muijsersick te Vught. (Bij Eindhoven Dozy Pr.fl. B.). Juni—Aug.

Eriophorum L. Wollegras.

- E. *vaginatum* L. scheedevoerend Wollegras. In moerassige heide- vooral veengronden. Op de Nuenensche heide aan den kant eener sloot, ook in eene pan aldaar. April, Mei.
- E. *angustifolium* Roth. smalbladig Wollegras. In moerassige weilanden en heide. Op de Vughtsche, Sonsche en Helvoirtsche heide in overvloed, ook op lage grasgronden bij Vught. April, Mei.

Trib. **Cariceae** Koch.

Zeggen.

Carex L. Zegge. Rietgras.

- C. *dioica* L. tweehuizige Zegge. Op vochtige, grazige plaatsen in zand- en heidegronden. Op de Buxtelsche en Nuenensche heide. (Bij Oosterhout en Breda Lac.). April—Juni.
- C. *pulcaris* L. vlooachtige Zegge. Op moerassige plaat-

sen in zand- en heidegronden. (Bij Eindhoven Dozy).
Mei—Juli.

- C. disticha Hudson. tweerijige Zegge. Aan waterkanten en in vochtige, moerassige plaatsen. Bij Vught en Rosmalen. Mei, Juni.
- C. arenaria L. zand Zegge, zand Rietgras, Helmdraad. In zandige streken. Op de Vughtsche en Nuenensche heide. Mei, Juni.
- C. vulpina L. vossestaart Zegge. Aan waterkanten, op beschaduwde, moerassige plaatsen. Langs slooten te Wijk bij Heusden. (Bij Moerdijk 1860). Mei—Juli.
- C. teretiuscula Good. rondachtige Zegge. In moerassige grasgronden; in veenstreken. (Bij Geldorp de Bruijn, Heusdenhout 1852). Mei, Juni.
- C. paniculata L. pluimvormende Zegge. Aan beschaduwde waterkanten, in moerassige weilanden enz. Bij 's Bosch. Mei, Juni.
- C. Ligerica Gaij. (Mastbosch bij Breda 1852). Op zandgrond.
- C. remota L. wijdbloeiende Zegge. Langs slooten, vaarten en moerassige graslanden. (Bij Breda, St. Antonie). Juni, Juli.
- C. stellulata Good. sterdragende Zegge. In vochtige, grazige heidegronden. (Bij Eindhoven Dozy. Bij Breda K.v.W., Luneveen bij Boxmeer 1853). Mei, Juni.
- C. leporina L. hazen-Zegge. (C. Ovalis Fl.B.S.). In grasgronden aan wegen, waterkanten enz. Aan slooten bij Rosmalen. Juni, Juli.
- C. elongata L. langarige Zegge. Aan waterkanten in moerassige grasgronden. (Te Strijp, bij Eindhoven Dozy). Mei, Juni.
- C. vulgaris Fries. gewone Zegge. In vochtige, grazige zandgronden. Aan slooten te Hintham, op de heide bij Nuenen. Mei, Juni.

- C. turfosa* Fries. veen Zegge. In moerassige veengronden. Bij Rosmalen. (In eene moerassige laagte op de Galdersche heide bij Breda 1852. Veenplassen bij Heibergen 1860). Mei, Juni.
- C. caespitosa* L. zodevormende Zegge. In moerassige weilanden, op vochtige, beschaduwde plaatsen. Bij Rosmalen, op de Nuenensche heide. Mei, Juni.
- C. acuta* L. spitse Zegge. Aan rivieren en waterkanten. Te Hintham langs slooten. Mei, Juni.
- C. pilulifera* L. pildragende Zegge. Op de Nuenensche heide. (Bij Eindhoven Dozy, Breda 1852, Peel bij Oploo 1853). Mei, Juni.
- C. panicea* L. blauwgroene Zegge. Op vochtige plaatsen in grazige zand- en veengronden. Op de Nuenensche heide. (Bij Eindhoven, Boxmeer, Peel bij Oploo). Mei, Juni.
- C. pallescens* L. bleeke Zegge. Op vochtige, moerassige plaatsen in weilanden enz. in boschrijke streken. (Bij Eindhoven Dozy, Breda 1852). Mei.
- C. flava* L. gele Zegge, Watergras met stekende aren. In lage weilanden, op moerassige plaatsen in heide- en zandgronden. Op de Vughtsche en Nuenensche heide, aan slooten te Rosmalen. (Bij Eindhoven Dozy). Mei, Juni.
- C. Oederi* Ehrh. Oeder's Zegge. Op moerassige plaatsen, aan waterkanten enz. Op de Vughtsche heide en bij Nuenen. (Breda, St. Jansbeek 1853.). (*C. flava* β . *Oederi* Fl.B.S.). Mei—Juli.
- C. Hornschuchiana* Hoppe. Hornschuch's Zegge. Op moerassige plaatsen in heide- en veengronden. (Oosterhoutsche heide van der Trappe, Heusdenhout 1852). Mei—Juli.
- C. biligularis* Dum. tweetongige Zegge. Op ziltige, grazige plaatsen, aan dijken, wegen, enz. (Bij de Willemstad Lacoste). Juni, Juli.

- C. Pseudo-Cyperus* L. Cypergras Zegge. Aan beschaduwde waterkanten. Aan slooten te Rosmalen en bij Wijk bij Heusden. Juni, Juli.
- C. ampullacea* Good. kruikdragende Zegge. Aan waterkanten, op moerassige plaatsen; veel in veenachtige streken. Aan slooten bij de herberg het Klooster onder den Dungen, bij het fort Crèvecoeur en te Nuenen. (Breda, Boxmeer, Findhoven, Hoffm., Bergen-op-Zoom Wtt.). Mei—Juli.
- C. vesicaria* L. opgeblazen Zegge. Aan waterkanten, in moerassige weilanden enz. Op dezelfde plaatsen als de voorgaande. (Boxmeer, St. Jansbeek). Juni, Juli.
- C. riparia* Curt. Oever Zegge. Aan waterkanten en op moerassige plaatsen. (Bij Breda K.v.W.). Mei, Juni.
- C. hirta* L. harige Zegge. In vochtige zandgronden. Te Empel. Mei—Juli.
- C. paludosa* Good. moeras Zegge. Aan waterkanten en aan moerassige plaatsen. (Te Ginneken). Mei—Juli.

Ord. **Gramineae** Juss.

Grassen.

Trib. **Paniceae** Kunth.

Panikgrassen.

Panicum L. Vingergras.

- P. sanguinale* L. bloedrood Vingergras. In bouwlanden, moeshoven enz. Op Spreeuwenburg onder Berlicum, op Muijserick te Vught. (Valkenswaard v.Hall). Juli. (*Digitaria sanguinalis* Fl.B.S.). Juli.
- P. glabrum* Gaudin. onbehaard Vingergras. In bebouwde gronden, aan wegen enz. in zandige streken. (*Digitaria glabra* Fl.B.S.). Langs den Hervenschen dijk. (Bij Eindhoven Pr.fl.B.). Juli, Aug.

- P. Crus-Galli L. Hanepoot of Egelgras. In bouwlanden, op vochtige plaatsen aan wegen enz. in zandige streken. Veel bij Vught en Hintham.

Setaria P.B. Naalbaar.

- S. verticillata P.B. kransbloemige Naalbaar. In moeshoven, op ruige plaatsen, aan wegen enz. (Bij Breda K.v.W.). Juli, Aug.
- S. viridis Beauw. groene Naalbaar. In zandige bouwlanden. Bij Rosmalen en Heusden. Juli, Aug.
- S. glauca Beauw. gele Naalbaar. Als de vorige. Bij Vught. (Te Strijp Dozy). Aug., Sept.

Trib. Phalarideae Kunth.

Kanariegrassen.

Phálaris L. Kanariegras.

- P. canariensis L. gewoon Kanariezaad. In bouwlanden en in ruige plaatsen. Op de wallen te 's Bosch. Juni—Aug.
- P. arundinacea L. rietachtig Kanariegras. Aan waterkanten en op moerassige plaatsen. Algemeen langs het water bij 's Bosch. Juni, Juli.

Anthoxánthum L. Reukgras.

- A. odoratum L. gewoon Reukgras. Aan dijken, wegen, in weilanden enz. Overal bij 's Bosch; vooral bij Vught en langs de Zuid-Willemsvaart. Mei, Juni.

Trib. Alopecuroideae Koch.

Vossestaartachtigen.

Alopecúrus L. Vossestaart.

- A. pratensis L. beemd Vossestaart of Botkruid. In weilanden, aan dijken en wegen. Op het Galgeveld bij Heusden. Mei—Aug.

A. *agrestis* L. Duist- of veld Vossestaart. In bouw-
landen, (vooral in kleigronden.) (Bij Breda K. v. W.
Op de akkers van af de Schelde bij Woensdrecht langs
Hoogerheide naar Huibergen. v.d.B., v.d.S.L. en S.
1860). Juni—Aug.

A. *bulbosus* L. boldragende Vossestaart. Op grazige
plaatsen aan dijken, wegen enz. (Bij Breda K.v.W.).
Mei—Aug.

A. *geniculatus* L. geknikte Vossestaart. Aan waterkan-
ten, op moerassige plaatsen in weilanden. Bij 's Bosch.
Mei—Aug.

A. *fulvus* Smith. rosse Vossestaart. Op gelijke plaatsen
als de vorige. In slooten te Rosmalen en buiten den
kleinen Hekel bij 's Bosch. Juli, Aug.

Phleum L. Doddegras.

P. *arenarium* L. zand Doddegras. Op dorre heide- en
zandgronden. Op de Vughtsche heide bij het Kamp.
Mei, Juni.

P. *pratense* L. Timothygras. In weilanden, aan dijken
en wegen. Bij de herberg het Klooster onder den
Dungen. Juni, Juli.

β. nodosum. knoopig. Lager en de stengel boven den
wortel meer bolvormig-verdikt. Terzelfder plaatse.

Trib. **Chlorideae Kunth.**

Slijkgrassen.

Cynodon Rich. Hondstand.

C. *Dactylon* Pers. vingerdragend Hondsgras. In gra-
zige zandgronden, aan dijken en wegen. Langs den
Hervenschen dijk in menigte en op de Ortensche
Schans. Juli, Aug.

Trib. **Oryzeae Kunth.**

Rijstachtigen.

Leersia Soland.

L. *oryzoides* Swarz. Rijstgras. Aan waterkanten. Aan

slooten bij Rosmalen en Helvoirt. (Te Dussen Lacoste). Aug., Sept.

Trib. **Agrostideae Kunth.**

Struisgrasachtigen.

Agrostis L. Struisgras.

A. stolonifera L. kruipend Struisgras. In bouw- en weilanden, langs dijken en wegen, op beschaduwde plaatsen, aan waterkanten, in vochtige zandgronden enz. Te Rosmalen en langs de Zuid-Willemsvaart. Juni—Aug. (*A. alba* α . en β . Fl.B.S.).

β . *gigantea* Koch. reusachtig. Hetzelfde, maar grooter en krachtiger, de bloempluim zeer veelbloemig. Bij 's Bosch.

A. vulgaris Withering. gewoon Struisgras. In weilanden, langs wegen en dijken, in opene en bebouwde zandgronden. Op de Vughtsche heide. Juli, Aug.

β . *aristata*. met kafnaalden. Met plantdragende bloemen; de kelk en de bloemkroon worden grooter dan gewoonlijk. (Fl.B.S. var. γ). Op de Vughtsche heide bij het Kamp.

A. canina L. honds-Struisgras. In vochtige, grazige, beschaduwde zandgronden. Op de Vughtsche heide.

Apéra P. B. Muggepoot.

A. Spica-venti Beauv. Muggepoot of Windhalm. In koorlanden. Veel tusschen de rogge bij Son en Breugel. (Eindhoven Pr.fl.B.). Juni—Aug. (*Agrostis Spica-venti* Fl.B.S.).

Calamagrostis Roth. Pluim-Riet.

C. lanceolata Roth. pluim-Riet. Aan waterkanten, in vochtige, beschaduwde grasgronden. (*Arundo Calamagrostis*. Fl.B.S.). Tusschen het hakhout te Rosmalen. (Bij Breda). Juni—Aug.

Psamma P. B. Helm.

- P. arenaria* R. et S. Helm. Op zandheuvelds in heide-
streken. (*Arundo arenaria* Fl.B.S.). Op de Vughtsche
heide achter het Kamp, op zandheuvelds bij Son.
(Breda Fl.B.S.). Juli, Aug.

Trib. Stipaceae Kunth.

Gierstgrassen.

Milium L. Gierstgras.

- M. effusum* L. wijdpluimig Gierstgras. In bosschen.
Bij Vught. Mei—Juli.

Trib. Arundinaceae Kunth.

Rietachtigen.

Phragmitis Trin. Riet.

- P. communis* Trin. gewoon Riet. Aan waterkanten, in
moerassen enz. Algemeen in de omstreken van 's Bosch.
Juli, Aug.

Trib. Avenaceae Kunth.

Haverachtigen.

Aira L. Windhalm.

- A. caespitosa* L. zodevormende Windhalm. Aan bescha-
duwde waterkanten, in moerassige weilanden. (*Des-
campsia caespitosa* Fl.B.S.). Bij Nieuwkuik. (Breda
K.v.W. Eindhoven Pr.Fl.B.). Juni—Aug.

- A. flexuosa* L. bochtige Windhalm. In drooge zand- en
heidegronden. (*A. flexuosa* var. β . Fl.B.S.). Op de
Vughtsche heide; bij het dorp Son (Breda). Juni—Aug.

- β . *montana* L. sec. Koch. berg. Met grooter
meer gekleurde bloempakjes, zamengedrongen,
eenigzins bochtige pluim. (*A. flexuosa* var.
 α . Fl.B.S.). Op de Vughtsche heide. (Eind-
hoven Dozy).

- A. uliginosa* Whe. veen Windhalm. In moerassige veengronden. (*A. discolor* Dum. Fl.B.S.). (Noordbrabant, Dum. Pr.fl.B.). Aug., Sept.

Corynéphorus P. R. Bundgras.

- C. canescens* Beauw. Bundgras. In dorre zand- en heidegronden. Bij het dorp Son; bij het Kamp op de Vughtsche heide. Juli, Aug.

Holcus L. Witbol.

- H. lanatus* L. Witbol of Meelraai. Aan dijken en wegen, in weilanden enz. Op de Vughtsche heide achter het Kamp. Juni, Juli.
- H. mollis* L. Witboksen. In bosschen, tusschen kreupelhout, in heidegronden. (In bosschen bij Breda K.v.W.). Juli, Aug.

Arrhenátherum P. B. Langgras.

- A. elatius* Mert. et Koch. hoog Langgras. In weilanden, aan wegen, in bosschen en op beschaduwde plaatsen. Op de wallen en langs de Zuid-Willemsvaart bij 's Bosch. (Eindhoven Pr.fl.B.). Mei—Aug.

Avena L. Haver.

- A. hybrida* Peterm. basterd Haver. In bouwlanden, (In een koornveld bij Moerdijk 1860). Juli, Aug.
- A. sativa* L. gewone Haver. Veel in 't groot verbouwd en zeer dikwijls verwilderd in bouwlanden, aan ruigten enz. Langs den 's Bosschen dijk. Juli, Aug.
- A. fatua* L. wilde Haver. In bouwlanden en koornvelden. Te Helvoirt. (Breda K.v.W.). Juni, Juli.
- A. strigosa* Schreb. zand Haver. In bouwlanden en koornvelden (zandgronden). (Te Eindhoven Dozy, Ginneke 1852). Juli, Aug.
- A. pubescens* L. zachtharige Haver. In grazige zanden heidegronden. (*Trisetum pubescens* Fl.B.S.). (Eindhoven Pr.fl.B.). Mei, Juni.

A. *flavescens* L. geelachtige Haver. Op grazige plaatsen aan dijken en wegen, in weilanden enz. (Eindhoven Pr.fl.B.). Juni, Juli.

A. *caryophylla* Wigg. zilverkleurige Haver. In dorre zandgronden. (Eindhoven; bij Breda K.v.W. In de hooge zandgronden onmiddellijk aan de polders grenzende van af de Schelde bij Woensdrecht langs Hoogerheide naar Huibergen. 1860). Juni—Aug. (*Aira caryophylla* Fl.B.S.).

A. *praecox* P.B. vroege Haver. In dorre zand- en heidegronden. (Bij Breda K.v.W.). Mei, Juni.

Triodia R. Br. Kelkgras.

T. *decumbens* P.B. Kelkgras, Winkel- of Henjegras. In opene plaatsen in boschrijke zand- en heidegronden. (Eindhoven Pr.fl.B. Bij Breda K.v.W.). Juni, Juli.

Trib. **Festucaceae Kunth.**

Zwenkgrasachtigen.

Briza L. Trilgras.

B. *media* L. middelst Trilgras. In weilanden, langs wegen en dijken. In het Kamp Willem de tweede, op den hoogen weg tusschen het fort Isabel en het Kamp. Juni, Juli.

Poa L. Beemdgras.

P. *annua* L. éénjarig of klein Beemdgras. Allerwege op bebouwde en onbebouwde plaatsen. Algemeen langs de wegen bij 's Bosch. Maart—November.

P. *nemoralis* L. boschminnend Beemdgras. In bosschen, op vochtige, beschaduwde plaatsen in zandige streken. (Eindhoven Dozy). Juni, Juli.

β. *firmula* Koch. stevig. De halm stijf, de scheeden der bladen onbehaard, de aar gestrekt of de punt knikkende, de aartjes 3-5 bloemig. (Eindhoven Dozy).

- P. fertilis* Host. vruchtbaar Beemdgras. In drassige weilanden, aan waterkanten enz. Bij 's Bosch. (Eindhoven Dozy). Juni, Juli.
- P. trivialis* L. ruwachtig Beemdgras. In weilanden, aan wegen, dijken enz. Langs den dijk van de Zuid-Willemsvaart. Juli, Aug.
- P. pratensis* L. veld Beemdgras. Allerwege in weilanden, aan wegen op bebouwde en onbebouwde plaatsen. Mei—Juli.
- α . *latifolia* Weihe. breedbladig. Alle bladen vlak. Op de Vughtsche en Helvoirtsche heide. (Eindhoven Pr.fl.B.).
- γ . *angustifolia* Gaud. smalbladig. Alle bladen in een gevouwen, versmald. Ter zelfder plaatse.
- α . *variegata*. bont. (Bij Breda K.v.W.).
- P. compressa* L. platstengelig Beemdgras. Op oude muren, aan wegen en dijken, in drooge grasgronden. (Bij Breda K.v.W.). Juni—Aug.

Glycéria R. Br. Vlotgras.

- G. spectabilis* Mert. et Koch. fraai Vlotgras. In moerassen, aan waterkanten enz. Langs slooten bij Vught (Ginneke, St. Jansbeek). (*Poa aquatica* Fl.B.S.). Juni, Juli.
- G. fluitans* Rob. Brown gewoon Vlotgras. In drassige weilanden, op moerassige plaatsen, in slooten enz. Ter zelfder plaatse. Juni—Aug.

Molinia Schrank. Buntgras.

- M. coerulea* Mönch. Bent- of Buntgras. Op vochtige plaatsen in zand- veen- en heidegronden. Op de Vughtsche heide. (Ginneke, Eindhoven). Juni—Sept.

Dáctylis L. Kropaar.

- D. glomerata* L. gewone Kropaar. In weilanden, aan wegen, dijken, akkerkanten enz. Op de wallen te 's Bosch. Juni—Aug.

Cynosurus L. Kamgras.

C. cristatus L. gewoon Kamgras. In weilanden, aan wegen, dijken enz. (Bij Breda K.v.W.). Juni, Juli.

Festuca L. Zwenkgras.

F. bromoides (L.) Koch. dravikachtig Zwenkgras. In drooge zand- en heidegronden. (Eindhoven Dozy, Etten Lacoste, Valkenswaard v.Hall. Lieshout bij Breda de Vries, langs den Maasdijk bij Boxmeer 1853.). Juni—Aug.

F. ovina L. schapen Zwenkgras. In opene en beschaduwde zand- en heidegronden. Mei—Juli.

β. tenuifolia (F.) Sibth. dunbladig. De bladen zeer dun en verlengd. Op de Vughtsche heide; bij het dorp Son.

F. duriuscula L. hard Zwenkgras. In schrale, grazige zand- en heidegronden. (Bij Breda K.v.W.) Mei, Juni.

F. rubra L. rood Zwenkgras. In weilanden, aan dijken, wegen, akker- en slootkanten, enz. Juni—Aug.

γ. dumetorum. boschachtig. Met het bovenste kafblaadje aan den rand gewimperd, de bloempjes aan alle zijden behaard. (Fl.B.S.). Op de Vughtsche heide; bij Rosmalen.

F. elatior L. rijzig Zwenkgras. In vruchtbare grasgronden. Langs den dijk van de Zuid-Willemsvaart. Juni, Juli.

Brachypodium P. B. Kortsteel.

B. sylvaticum R. et S. bosch Kortsteel. In bosschen. (In bosschen bij Breda K.v.W. Ulvenhoutsch bosch 1852). Juni—Aug.

Bromus L. Dravik.

B. secalinus L. rogge Dravik. In koornvelden, (Eindhoven Dozy, bij Breda K.v.W. Ginneke 1852, Boxmeer 1852). Juni, Juli.

- B. mollis* L. zachte Dravik. In weilanden, aan wegen en dijken. Langs den dijk van de Zuid-Willemsvaart. Juni—Aug.
- B. sterilis* L. schrale Dravik. Aan heggen, wegkanten enz. op ruige plaatsen. Bij de voorgaande. Juni—Aug.
- B. tectorum* L. daken Dravik. In schrale zandgronden, op oude muren en daken. Bij Rosmalen en bij Vught.

Trib. **Hordeaceae Kunth.**

Gerstachtigen.

Triticum Koch. Tarwe.

- T. repens* L. kweek, Pijnen. In bebouwde en onbebouwde gronden, aan wegen, dijken enz. Juni—Aug.
- a.* vulgare. gewone. Groen, bladen vlak, slap, min of meer scherp behaard. (*Agropyrum repens* *a.* *β.* et *γ.* Fl.B.S.). Bij Vught algemeen; op de Heusdensch wallen.
- T. caninum* Schreb. honds Tarwe. In bosschen en op beschaduwde plaatsen. (In bosschen bij Breda K.v. W.). Juni, Juli.

Hordeum L. Gerst.

- H. murinum* L. muizen Gerst. Aan wegen en ruigten, in de nabijheid van woningen. Op de wallen te 's Bosch. Juni—Aug.
- H. Secalinum* Schreb. Roggegras. (*H. pratense* Fl.B.S.). In weilanden. Op de wallen te 's Bosch. Juni, Juli.
- H. maritimum* With. Zeegras. Aan de zeedijken en op grazige plaatsen aan de kust. (Bergen-op-Zoom. Wtt.). Mei—Juli.

Lolium L. Raijgras.

- L. perenne* L. gewoon Raijgras. In weilanden, aan wegen, dijken enz. Op de wallen te 's Bosch. Juni—Augustus.
- a.* tenue. dun. Slank, de aartjes met 3—4 bloemen. Ter zelfder plaatse.

b. ramosum. getakt. De aar getakt. Bij de voor-
gaande.

c. cristatum. gekamd. De aartjes meerendeels
dakvormig zamengevoegd. Op den dijk van
de Zuid-Willemsvaart.

L. temulentum L. Dolik, bedwelmend Raijgras. In
koornvelden. (In een roggeveld te Groot-Zundert.
1860). Juni—Aug.

Lepurus R. Br. Slangenstaart.

L. incurvatus Trin. gekromde Slangenstaart. (*Ophiurus*
incurvatus Fl.B.S.). Op vochtige plaatsen aan de
zeekust. (Op de schorren en slikken van af de Schelde
bij Woensdrecht langs Hoogerheide naar Huibergen
v.d.B., v.d.S.L. en S. 1860). Juli, Aug.

Trib. **Nardoïdeae Koch.**

Borstelgrassen.

Nardus L. Borstelgras.

N. stricta L. stijf Borstelgras, Zwijnengras. In heide-
en zandstreken. Veel op de heide bij Best en Son,
op de Potjesbergen. Bij Eindhoven Pr.fl.B.). Mei—Juli.

Class. **ACOTYLEDONEAE VASCULARES.**

MET VATEN VOORZIENE

BEDEKT BLOEIENDE PLANTEN.

Ord. **Equisetaceae DC.**

Paardestaartigen.

Equisetum L. Paardestaart.

E. arvense L. Hermoes of akker Paardestaart. Algemeen
op zandgronden, vochtig wei- en bouwland, aan we-
gen enz. Te Rosmalen, Boxtel, op het fort Isabel,
in den moestuin op Mnyserick te Vught. April—Juni.

E. palustre L. moeras Paardestaart. Langs slooten, in drassige weilanden en op moerassige plaatsen. Juni. In het broek te Helvoirt; buiten de Vughtsche poort, op de Vughtsche heide.

β . *polystachyum*. veeljarige. Met uitgerekte takken, alle aardragende. Bij 's Hertogenbosch.

E. limosum L. Pijpkruid of pijpachtige Paardestaart. In slooten en op moerassige plaatsen. Op de Buxtelsche heide; veel in het broek te Helvoirt. Mei—Juli.

Ord. **Marsiliaceae** R. Br.

Marsiliaächtigen.

Pilularia L. Pilkruid.

P. globulifera L. Pilkruid. Op vochtige en onder water staande heide- en veengronden, in weilanden. Juli—Sept. Op onder water gestaan hebbend zand- en heidegrond aan de Vughtsche heide bij de brug; langs de Dommel, in putten op de heide te Son. (Oosterhoutsche heide Lac. bij Oisterwijk v.d.B. Valkenswaard, bij Eindhoven; Heusdenhout 1852, St. Antonie 1853).

Ord. **Lycopodiaceae** DC.

Wolfsklaauwachtigen.

Lycopodium L. Wolfsklaauw.

L. Selago L. Selago-Wolfsklaauw. Op heidevelden in bergachtige streken. (Bij Helmont Wtt.). Juli, Aug.

L. inundatum L. moeras Wolfsklaauw. Op heidevelden en in vochtige veengronden. Veel op de Buxtelsche en Vughtsche heide. (Valkenswaard Fl.B.S. Bavelsche heide bij Breda 1852). Juli—Sept.

L. clavatum L. gewone Wolfsmelk. Op de Vughtsche en Buxtelsche heide, zeldzamer dan de voorgaande. Juli—Sept.

Ord. **Filices L.**

Varens.

Osmunda L. Pluimvaren.

- O. regalis L.** Pluimvaren. In bosschen op drassige plaatsen en in rietvelden. Aan slootkanten bij Helvoirt, Haren, Oisterwijk en Boxtel. (Te Oirschot Hoffm). Juni—Aug.

Polypodium L. Naaktvaren.

- P. vulgare L.** Boomvaren, gewoon Naaktvaren. Op boomstronken, aan muren en op zandgronden, in bosschen. Terzelfder plaatse als de voorgaande, ook te Nuenen.

Polystichum Roth. Niervaren.

- P. Filix mas. Roth.** mannetjes Varen. Algemeen in bosschen en aan beschaduwde wallen. Langs slooten bij St. Michiels-Gestel. Juli—Sept.
- P. spinulosum DC.** stekelig Niervaren. Algemeen in bosschen en op beschaduwde plaatsen. (*Aspidium dilatatum* β . *spinulosum* Fl.B.S.). Langs slooten te Vught. Juli, Aug.

Asplenium L. Streepvaren.

- A. Filix femina Bernhard.** wijfjes Varen. Algemeen in bosschen en op beschaduwde plaatsen. (*A. Filix femina* α . β . γ . et δ . Fl.B.S.). Langs slooten bij Vught, Boxtel, Helvoirt en Nuenen. (Bij Breda Fl. B.S.). Des zomers.

β . *trifidum*. driespletige. Een grooter vorm dan de voorgaande; de vinnen dikwijls afloopende, doch de rib in het bovenste deel der vinnen slechts zichtbaar, de onderste lobben aan de basis eirond aan beide zijden met een tand voorzien en de punt drietandig, de tanden in eene gekromde spits eindigende. Te Nuenen.

- A. *Ruta-muraria* L. Steen- of Muurruit. Aan oude muren algemeen. Tegen oude muren op de 's Bossche wallen, en bij den toren te Vught. Des zomers.

Blechnum L. Dubbelloof.

- B. *Spicant* Roth. Dubbelloof. Algemeen in bosschen en op vochtige schaduwrijke plaatsen. Langs slootkanten bij Boxtel en Nuenen (Hilvarenbeek Hoff.). In den zomer.

Pteris L. Randvaren.

- P. *aquilina* L. Adelaarsvaren. Algemeen in bosschen en op beschaduwde zandgronden. Bij Esch, Boxtel, veel onder hakhout en onder bosschen bij Helvoirt. Juli—September.

Class. **PLANTAE CELLULARES.**
CELPLANTEN.

Subclass. **MUSCI FRONDOSI.**
BLADMOSSEN.

Hypnum L. Dekmos.

- H. *splendens* Sibthorp. glanzend Dekmos. In bosschen en op begroeide plaatsen in de duinen, vrij algemeen; op de heide en hier en daar in slechte weiden. Te Rosmalen, op het fort Isabel. Juni—Sept.
- H. *purum* L. zuiver Dekmos. Op dezelfde plaatsen als de vorige soort, vooral op vochtige plaatsen. Te Vught. Aug.—Maart.
- H. *cuspidatum* Hedw. toegespitst of water-Dekmos. Algemeen op vochtige en moerassige plaatsen, langs slooten en beeken, in duinpannen en weilanden, op lage heidevelden, in drassige bosschen, op zand- en kleigrond langs rivieren enz. Te Rosmalen. April—Augustus.

- H. squarrosus* L. rappig Dekmos. Zeer algemeen in bosschen, weiden, langs wegen enz. Te Rosmalen en Vught. Nov.—Mei.
- H. fluitans* L. drijvend Dekmos. In slooten, greppels, stilstaand en stroomend water, moerassen, lage heidevelden, veengronden, aan boomwortels op vochtige plaatsen enz.
- ε . *tenuissimum*. zeer dun. De stengel zeer dun; de bladen zeer lang, haarvormig, buigzaam, slap, zeer verwijderd. (Te Rijen v.d.Trappe). Mei—Juli.
- H. scorpioides* L. donkerbruin Dekmos. Op moerassige plaatsen in de veenen, heiden, en in drassige weilanden op zandigen kleigrond. Te Rosmalen. April—Juli.
- H. cupressiforme* L. cypresvormig Dekmos. Zeer algemeen op alle gronden, boomstammen, steenen, muren, daken enz. Te Rosmalen en Vught. Febr.—Mei.
- γ . *lacunosum* Brid. meer. Te Rosmalen.
- H. praelongum* L. langtakig Dekmos. Aan den voet van boomen en op den grond in bosschen, langs wegen, in weilanden, op dijken enz. Te Rosmalen. Sept.—Mei.
- H. Stokesii* Turn. Stoke's Dekmos. Algemeen op beschaduwde en vochtige plaatsen, aan oude boomstammen, tusschen hakhout, in zandige weilanden enz. Te Rosmalen. Nov.—April.
- H. lutescens* L. geelachtig Dekmos. Algemeen op zanden veengrond, in weilanden, op akkers, muren en daken enz. Te Rosmalen. In den herfst tot April.
- H. albicans* L. witachtig Dekmos. Op dorre en drooge gronden, aan zandige wallen, op de heide. Te Rosmalen (Te Haren Miquel). Sept.—Maart.
- H. sericeum* L. zijdeachtig Dekmos. Zeer algemeen aan boomstammen, op muren enz. (*Leskia sericea* Hedw.) Te Rosmalen. In het voor- en najaar.

Climacium Web. et Mohr. Laddermos.

- C. dendroides Web. et Mohr. boomvormig Laddermos.
In vochtige en drassige bosschen, op beschaduwden
zandgrond; algemeen; zelden met vrucht. Juli—Febr.
α. minor. klein. Te Vught en Rosmalen.

Fontinalis Dill. Bronmos.

- F. antipyretica L. groot Bronmos. In slooten, vijvers,
moerassige bosschen, langs rivieren enz. In de Zuid-
Willemsvaart. Juni—Sept.

Pogonatum Brid. Vrouwenhaar.

- P. aloides Brid. aloëachtig Vrouwenhaar. Op zand- en
heidegrond, in pijnbosschen, langs wegen, aan wal-
len, greppels enz. Bij Helvoirt en te Rosmalen.
Sept.—April. (*Polytrichum aloides* Fl.B.S.).
β. minus. klein. (P. defluens Brid). Te Rosmalen.

Polytrichum Brid. Haarmos.

- P. commune L. groot Vrouwenhaar. Op vochtige en
beschaduwde plaatsen in zand- en veengrond. Te
Rosmalen. April—Juli.
P. juniperinum Hedw. jeneverbladig Haarmos. In bos-
schen, op heidevelden, drooge zandgronden enz. Te
Rosmalen. April—Sept.
P. piliferum Schreb. haarbladig Haarmos. Op drooge
heide- en zandgronden. Op de heide te Vught; te
Rosmalen. Juni, Juli.

Catharinea Ehrh.

- C. Callibryon Ehrh. Callibrion Catharinea. Op zand-,
veen- en heidegrond, op opene plaatsen en in bos-
schen; algemeen. Te Rosmalen. Dec.—Mei.
β. abbreviatum Br. en Sch. verkorte. Te Rosmalen.

Mnium L. Knikvrucht.

- M. cuspidatum Hedw. gespitste Knikvrucht. Algemeen
op vochtigen, beschaduwden boschgrond, aan boom-
wortels enz. Te Vught. April—Aug.

- M. *hornum* Hedw. bochtig-gesteelde Knikvrucht. Algemeen op zand- en veengrond, in schaduwrijke bosschen, langs beschaduwde slootwallen en greppels, langs vijvers enz. Te Vught en Rosmalen (Breda Pr. fl.B.). Febr.—Juli.
- M. *subglobosum* Br. et Sch. halfbolvormige Knikvrucht. Op moerassigen veengrond. (In het Tongersche veen. v.d.S.L.). Maart, April.

Bryum Dill. Knikvrucht.

- B. *caespiticum* L. zodevormende Knikvrucht. Algemeen, zoowel op drooge als vochtige plaatsen, op zand- en zandigen kleigrond, aan slootkanten, wegen, dijken, op muren, steenen, oude daken, boomstammen enz. Te Rosmalen. April—Juni.
- B. *argenteum* L. zilverbladige Knikvrucht. Algemeen op onbegroeide, drooge en matig vochtige plaatsen in zanderigen grond, in weilanden, aan de kanten van wegen en paden, tusschen de straatsteenen, op muren en daken enz. (*Brium argenteum* Fl.B.S.). Te Vught en Rosmalen. Maart—October.
- B. *alpinum* L. berg Knikvrucht. Zelden vruchtdragend. Op vochtigen, zandigen veengrond langs slootwallen en op lagen heidegrond. (Op de heide bij Boxmeer 1853). Juni, Juli.

Aulacomnion Schwaegr. Kopmos.

- A. *androgynum* Schwaegr. kogeldragend Kopmos. Vrij algemeen op zandigen grond in bosschen en op beschaduwde plaatsen, aan den voet van boomen en op oude boomstronken. Zonder vrucht. Te Rosmalen op oude stronken van Elzenboomen. Juni.

Bartramia Hedw.

- B. *pomiformis* Hedw. appelvormige *Bartramia*. Algemeen op vochtigen en beschaduwden zandigen grond, in bosschen, op heiden, langs holle wegen en slooten, op

aardwallen, aan den voet van boomen en op oude boomstoven. Aan eene sloot te Rosmalen. April—Juli.

Rhacomitrium Brid. Haarmond.

- R. *canescens* Brid. grijsbladige Haarmond. Op droogen zand- en heidegrond enz. Op het fort Isabel en bij Vught. Dec.—April.

γ. ericoïdes Br. et Schr. heideachtige. Met de steng opgericht en getakt, de onvruchtbare takjes kort, overhoeks en stomp, de bladen lancetvormig, omgekromd en geplooid; de zaaddoos opgericht-eirond, het deksel elsvormig-kegelvormig. Bridel. Te Rosmalen.

- R. *lanuginosum* Brid. wolbladige Haarmond. Op zand- en heidegrond op beschaduwde plaatsen en in pijnbosschen. Te Rosmalen. Dec.—Mei.

Orthotrichum Hedw. Haarmuts.

- O. *anomalum* Hedw. muur Haarmuts. Op haven- en stadsmuren, daken, steenen, dijken, watervallen, zelden op boomstammen. Op een rieten dak te Rosmalen. April, Mei.

Barbula. Kronkeltand.

- B. *ruralis* Hedw. veld Kronkeltand. Algemeen op dorren zandgrond, aan oude boomstronken, op stroo- en rietdaken, aan heuvels, vochtige muren enz. Te Rosmalen. Febr.—Juni.

- B. *subulata* Brid. elsvormige Kronkeltand. Op naakten zandgrond, aan zandige wallen, aan den voet der boomen, op opene en beschaduwde plaatsen. Op het fort Isabel. Mei—Aug.

Ceratodon Brid. Hoorntand.

- C. *purpureus* Brid. paarsche Hoorntand. Zeer algemeen op drooge en vochtige zand- veen- en heidegronden, muren, daken, steenen, langs dijken en wegen, in weiland, op akkers enz. Bij Vught, Rosmalen en Helvoirt. Dec.—Mei.

Dicranum Br. et Sch. Gaffeltand.

D. spurium Hedw. onechte Gaffeltand. Op zandigen en veenachtigen heidegrond. Algemeen op onze heidevel-den zoowel drooge als vochtige en in onze Pijnbos-schen. Mei—Juli.

D. scoparium Hedwig. bezemvormige Gaffeltand. Op alle soort van gronden, doch voornamelijk op heide- en zandgrond, zoowel op opene als op beschaduwde plaatsen en in bosschen; overal algemeen. Op het fort Isabel; te Rosmalen. Maart—Aug.

β. orthophyllum Brid. opgericht bladige. (Bij Breda Mb.).

D. heteromallum Hedw. éénzijdige Gaffeltand. Zeer al-gemeen op vochtigen zand- en heidegrond, in bosschen, langs holle wegen, op drooge zandige slootwallen, op beschaduwde en opene plaatsen, aan boomstron-ken enz. Te Helvoirt en Rosmalen. (Bergen-op-Zoom Lac.) Aug.—Mei.

Weissia Hedw.

W. cirrata Hedw. krulbladige *Weissia*. Algemeen op berken- en andere oude boomstammen, rieten daken, rasterwerk, op steenen, en op zandigen grond aan den voet van oude tronken in pijnbosschen. (Op de Oosterhoutsche heide Lac.). April—Juli.

Fanaria Schreb. Draaisteel.

F. hygrometrica Hedw. hygrometrische Draaisteel. Zeer algemeen op zand- en kleigrond, in bosschen, tuinen, weiden, op akkers, onbegroeide en versch omgespitte plaatsen, op muren, enz. Geheel het jaar van Mei tot April.

β. patula Br. et Sch. breed uit elkander staande. Te Helvoirt en op het fort Isabel.

Fissidens Hedw. Vedermos.

F. adiantoides Hedw. fijngezaagd Vedermos. Op vochtigen veen- heide- en zandgrond, aan den voet van boo-men in bosschen enz. Febr.—Juni.

β. marginatus Brid. gerand. De steng verkort; de bladen dicht bijeenstaande, waarvan de top dieper uitgevreten-getand en de rand breeder en meer doorschijnend. Te Rosmalen en op de Vughtsche heide.

Sphagnum Dill. Veenmos.

S. cymbifolium Ehrh. breedbladig Veenmos. Algemeen op veengrond, moerassige heide, in lage weilanden, rietvelden en op moerassige plaatsen in bosschen. Juli—Sept.

α. obtusifolium Ehrh. stompbladig. Met korte takjes, stomp, verwijderd, de bovenste eng zamengedrongen. (Te Oisterwijk G. Broers).

δ. pycnocladum Mart. veelvertakte. (Breda Lacoste).

S. squarrosum Pers. rappig Veenmos. Algemeen op moerassige veen- en heidegronden, op rietvelden, lage weilanden en moerassige plaatsen in bosschen. Bij Vught. Juni—Sept.

S. compactum DC. gedrongen Veenmos. Op moerassige plaatsen in heide- en veengronden. (Te Valkenswaard v. Hall. Fl. B. S.). Juni—Sept.

β. robustum C. Müll. forsche. Op de Nuenensche heide.

S. subsecundum Nees. eenzijdig Veenmos. Op vochtigen en moerassigen veen- en veenachtigen heidegrond, in vijvers, beeken en slooten, op drassige plaatsen in bosschen enz. Juli, Aug. Sept.

δ. turgidum Müll. gezwollen. Met de takken gezwollen, fijngespitst; met de bladen aan den top zeer afgestompt, uitgerand-vijftandig, zeer breed. Op de Nuenensche heide.

S. flexuosum DZ. et Mb. bochtig Veenmos. In moerassigen heide- en veengrond met en tusschen andere soorten. (In vrucht, op de heide bij Boxmeer 1853). Juni.

S. acutifolium Ehrh. scherpbladig Veenmos. In moe-

S.

S.

S.

S.

R.

A.

M.

rassige rietvelden en veenen. (Oosterhoutsche heide bij Breda Lac.). Juli, Aug.

- S. *capillifolium* Ehrh. fijnbladig Veenmos. Op dezelfde plaatsen als de vorige soort. (Bij Breda Kraanw.). Juni—Sept.
- S. *cuspidatum* Ehrhart. losgebladerd Veenmos. In moerassige heide- en veenpoelen. (Te Valkenswaard v. Hall Fl.B.S.). Juli, Aug.
- S. *molle* Sulliv. beweeglijk Veenmos. (Bij Groot-Zundert v.d.Sand. Lac.).
- S. *rebellum* Wils. (In de Peel bij Oploo v.d.Sand. Lac.).

Subclass. **HEPATICAE SCHREB.**
LEVERMOSSEN.

Riccia Mich.

- R. *fluitans* L. drijvende *Riccia*. In stilstaande wateren, vijvers en slooten. Zonder vrucht. In slooten bij de herberg het Klooster onder den Dungen. In eene sloot op de Vughtsche heide; in eenen vijver te Nuenen. In den herfst.

β. canaliculata Hoff. gootvormige. Smaller, met een gegroefden opklimmenden rand. Te Son.

Anthoceros Mich. Hoornvrucht.

- A. *laevis* L. vlakke Hoornvrucht. Op vochtige zand- en heidegronden, aan slootwallen. (Te Boxtel van Hall. Fl.B.S.). Aug, Sept.

Marchantia L.

- M. *polymorpha* L. veelvormige *Marchantia*. Op moerasgrond, langs waterkanten, op vochtige plaatsen in tuinen, tusschen straatsteenen enz., algemeen. Langs slooten bij Hintham, Rosmalen, Vught en Vlijmen. Juli tot den winter.

Pellia Raddi.

P. epiphylla Nees. bladbloeiende *Jungermannia*. Op vochtige beschaduwde zand- veen- en kleigronden. Op den grond onder elzen hakhout te Rosmalen. Maart—Mei.

α. fertilis Nees. vruchtbare. Met het loof eenigzins kruipende, aan de basis spoedig verminderende en dus korter, eenigzins gegaffeld, langwerpig-wigvormig, even kromgebogen, of gelobd. (Breda Verkouteren).

Lophocolea Nees.

L. bidentata Nees. tweetandige *Jungermannia*. In beschaduwde, vochtige zand- veen- en heidegronden, op mos en aan den voet van boomstammen. (*Jungermannia bidentata* Fl.B.S.). Te Rosmalen. (Te Valkenswaard v.Hall. Fl.B.S.). In Mei en verder in den zomer.

Jungermannia L.

J. ventricosa Dicks. gezwollene *Jungermannia*. Langs holle wegen en voetpaden, tusschen mos op beschaduwden grond.

β. laxa Nees. slappe. De steng hooger, slapper; de bladen min of meer van elkander staande, de onderste althans zich uitspreidende, met horizontale of half verticale ligging en zachter van weefsel; de bloemdekken langer eivormig en de meeste uit den top; de nieuwe uitspruitsels slapper. (Halsteren bij Bergen-op-Zoom). In het najaar.

J. obtusifolia Hook. stompbladige. Op vochtige, veenachtige heidegronden, aan kanten van slooten enz. (Te Boxtel v.Hall).

J. inflata Huds. opgeblazene *Jungermannia*. Op veengrond, lage moerassige heidevelden, langs poelen enz. Mei.

β. laxa Nees. slappe. (Valkenswaard v.Hall.)

- J. *crenulata* Sm. gerande *Jungermannia*. Op vochtige zandgronden, langs holle wegen en greppels. (Te Valkenswaard gevonden in Aug. 1827 door v.Hall Fl.B.S.). April—Sept.
- J. *exsecta* Schmid. uitgesnedene *Jungermannia*. (Jung. globulifera Fl.B.S.). Aan beschaduwde, veenachtige heidewallen. (Halsteren bij Bergen-op-Zoom Pr.fl.B.). Des zomers.
- J. *albicans* L. witachtige *Jungermannia*. Op beschaduwde heidegronden, langs bosschen en slootwallen. (Te Boxtel v.Hall). Juni, Juli.

Scapania Ldbg.

- S. *compacta* Ldbg. gegolfde *Jungermannia*. (J. *undulata* Fl.B.S.). Langs bosschen, heidewallen en heuvels. (Bij Breda Lacoste). Maart—Juli.

Sarcoscyphus. Cda.

- S. *Ehrharti* Cda. Ehrhart's Vleeschbeker. Op vochtige, beschaduwde zandgronden, langs de kanten van bosschen. (Breda Lacoste). Zonder vrucht. April, Mei.

Zygogonium.

- Z. *ericetorum* Kg. heide *Zygogonium*. (Bavelsche heide bij Breda Pr.fl.B.).

Subclass. **LICHENES.** **KORSTMOSSEN.**

Usnea Dill. Baardmos.

- U. *barbata* Fr. gewoon Baardmos. In boschrijke streken aan boomstammen, palen, schuttingen enz. Op eikenboomen aan de Pettelaar.
- a. *florida* Hoffm. vruchtdragend. Struikachtig, zeer getakt, rijzig, ruwachtig, met zeer groote schildjes. (Noord-Brabant Miquel Fl.B.S.). Aan stammen van loofhout.

- b. hirta* Hoffm. kortharig. Struikachtig, zeer getakt, klein, dikwijls wratachtig en als bepoederd. Fries. Op eikenboomen aan de Pettelaar.
- c. implexa* v.Hall. ineengevlochten. Hangend, uitgerekt, meer of min gegaffeld, ineengeward. v.Hall. (Bij Boxmeer Miquel). Meest op berken, Beuken en Pijnboomen.

Evernia Fr. Struikmos.

- E. Prunastri* Ach. Sleedoorn Struikmos. Aan boomstammen, palen, schuttingen enz; op den grond in heide- en duinstreken. Op elzenboomen te Rosmalen, op eenen pruimenboom aan de Pettelaar.
- E. calycaris* Link. gewoon Takmos. Op eikenstammen bij de Pettelaar.
 - a. fraxinea*. essen. De slippen langer en breeder. Ter zelfder plaatse.
 - b. fastigiata*. even hoog. De slippen korter, even hoog, dikwijls gezwollen. Bij de voorgaande.
 - c. farinacea*. meelachtig. Aan de vorige gelijk, geen vruchtkiemen, maar stofhoopjes vormende. Bij de voorgaande.

Cetraria Fr.

- C. aculeatum* Link. stekelig Kraakloof. Op den grond in duin- en heidestreken. Zeldzaam met vrucht. Op den grond bij Rosmalen en Vught.

Peltigera Hoffm. Lappenmos.

- P. canina* Hoffm. Op mossen aan den voet van oude boomstammen, op grazige plaatsen in zandige streken enz. Op het fort Isabel.
- P. polydactyla* Hoffm. veelvingerig Lappenmos. Op gelijke plaatsen als de vorige. Langs slooten te St. Michiels-Gestel.
- P. pusilla* Kbr. tengere Lappenmos. (Bij Rosmalen Buse).

Parmelia Fr. Schildmos.

- P. saxatilis* Ach. steenminnend Schildmos. Aan oude

stammen van verschillende boomen, aan palen, schuttingen, granietblokken enz. Zeldzaam met vrucht. Op pruimenboomen bij de Pettelaar.

- P. physodes Ach. blaasachtig Schildmos. Aan boomstammen (Pinus, Betula enz.), schuttingen enz., ook op het zand der duinen en op heidevelden, op steenbrokken en aan muren. Zeldzaam met vrucht. In een bosch tusschen Vught en Helvoirt op boomstammen.
- P. Acetabulum Fr. grootvruchtig Schildmos. Aan verschillende boomstammen door het geheele land. Op de wallen tegen ijpenboomen, op eikenstammen aan de Pettelaar. (Bij Boxtel en Valkenswaard Fl.B.S.).
- P. olivacea Ach. olijfbuin Schildmos. Aan verschillende (meest gladstammige) boomen, oude schuttingen, dakpannen, muren en steenen, enz. Zeldzaam met vrucht. Op boomstammen te Rosmalen.
- P. caperata Ach. zwavelgroen Schildmos. Aan verschillende boomstammen, nu en dan aan oude schuttingen. Aan eikenstammen aan de Pettelaar.
- P. parietina Duf. geel Schildmos. Allerwege aan boomstammen, palen, schuttingen, muren, steenen, op daken enz. Algemeen op ijpen-, beuken- en eikenstammen bij 's Bosch.
- P. ciliaris Ach. gewimperd Schildmos. Aan stammen en takken van verschillende boomen door het geheele land. Op beukenboomen aan de gewezen Haldersche barrière.
- P. stellaris Ach. stervormig Schildmos. Aan stammen en takken van verschillende boomen door het geheele land. Met vrucht.
- a. aipolia Schaer. Geite. (Bij Breda Pr.fl.B.).
- c. hispida Schaer. stijfharig. Met de slippen opgaande, aan den rand langbehaard. Fries. Op boomstammen te Rosmalen.
- P. pulverulenta Ach. witbedauwd Schildmos. Aan boomstammen, oude schuttingen enz., zeldzamer aan steenen; door het geheele land. Op boomschorsen te Rosmalen.

Patellaria Schotemos.

- P. ferruginea Fr. roestkleurig Schotemos. Aan verschillende boomstammen (beuken, eiken, esschen, olmen, wilgen, kersen), aan schuttingen, palen, enz., Aan boomstammen te Vught en Rosmalen. (Bij Breda Pr.fl.B.).
- P. subfusca. bruinachtig Schotemos. Aan boomstammen, oud hout, op den grond, aan muren, steenen enz. Te Vught op populieren.

Cladonia Hoffm. Bekermos.

- C. alcicornis Flörke. elandhoornig Bekermos. In zand- en heidestrecken op den grond, op oude rietendaken. Op de Vughtsche heide.
- C. pyxidata Fr. gewoon Bekermos. Op den grond op heidevelden en zandgronden, aan oud hout, in holle boomtronken, op oude rietendaken enz. Langs drooge slooten te Rosmalen.
- C. fimbriata Fr. rolrond Bekermos. Aan oud hout, aan den voet van oude stammen, in holle tronken, op den grond in zand- en heidegronden. Op het fort Isabel.
- C. brachiata Fr. armvormig Bekermos. Op den grond in boschrijke zand- en heidestrecken.
- a. cenotea Fr. buitengewone. Op de Vughtsche heide.
- C. furcata Sommerf. gevorkt Bekermos. Op den grond in zand- en heidestrecken. Bij Vught onder pijnboomen.
- C. cornucopioïdes Fr. scharlaken Bekermos. Op den grond in zand- en heidegronden, vooral in hooge veenen, op oude rietdaken enz. (Bergen-op-Zoom van der Cop. Pr.fl.B.).
- C. macilenta Hoffm. mager Bekermos. Op den grond en aan vermolmden tronken in heide- en veenstrecken. Met vrucht. Op de Sonsche heide. (Bij Valkenswaard op de heide v.Hall. Fl.B.S.).

- C. rangiferina* Hoffm. rendier Bekermos, Rendiermos. Allerwege in bosschen op zandgronden, op de heidevelden enz. Op de Vughtsche heide, veel onder pijnboomen bij Piaenza onder Vught.
- C. uncialis* Fr. zwartpuntig Bekermos. Op zand- heide- en veengronden in bosschen en op opene begroeide plaatsen. Zeldzaam met vrucht. Op de Vughtsche heide.
- C. foliolosa* Dufour. kleinbladig Bekermos. Op de Vughtsche heide.

Opegrapha Humb. Schriftmos.

- O. atra* Pers. zwart Schriftmos. Op de gladde schors van verschillende boomen (*Salix*, *Populus*, *Fagus* enz.).
- c. macularis* Fr. gevlekt.
- * *epipasta* Ach. blank Schriftmos. De korst onder de opperhuid ontstaande zeer dun en nagenoeg regelmatig begrensd, glad, aschgrauw of witachtig, de schildjes ingegroeid-uitpuilende, klein, bolrond, eenigzins gerimpeld, dof, afwisselend van vorm, de jongere spitsvormig, de oudere zeer fijn bochtig en iets getakt, de schijf en de zeer fijne randen nagenoeg ontbrekende. (Te Vught op populieren v.Hall.).

Zeora.

- Z. coarctata* Kbr. (Bij Roozendaal Buse).

Coniocarpon Schaer.

- C. cinnabarinum* DC. cinnaberroode *Coniocarpon*. Aan verschillende boomstammen, (beuken, olmen, berken, eiken enz.) (Op berkenboomen te Valkenswaard v. Hall. Liesbosch bij Breda Pr.fl.B.).

Pertusaria DC.

- P. communis* DC. gewoon Porienmos. Op de schors van eiken en beuken. Op boomstammen te Rosmalen. (Liesbosch bij Breda Lac.).

Subclass. **ALGAE.****WIEREN.***Chara* Ag.

- C. vulgaris* Wallr. gewone *Chara* of Waterpaardenstaart. In slooten en moerassen. In slooten bij Empel. In putten langs de rivier de Aa bij 's Bosch.

Nitella Ag.

- N. translucens* Ag. doorschijnend Glanschara. In stilstaand water. In de grachten van het fort Isabel, in een gegraven kuil, tusschen de Vughtsche heide en het fort Isabel. September 1847 voor het eerst gevonden.
- K. flexilis* L. buigzame *Nitella* of Glanschara. In de vijvers op Muyserick te Vught.

Botrydium Wallr. Waterblaasje.

- B. argillaceum* Wallr. korrelig Waterblaasje. Op vochtigen zandgrond in tuinen, aan afgestoken slootkanten enz. (*Hydrogastrium granulatum* Fl.B.S.). (Te Valkenswaard v.Hall Fl.B.S.).

Zygogonium Kg.

- Z. ericetorum* Kg. heide *Zygogonium*. Op vochtige plaatsen in heide- en veengronden. (Bavelsche heide bij Breda 1852).

Ord. **Sponginae.**

Sponswieren.

(behoort meer tot het dierenrijk.)

Badiaga Schwab. Stinkspons.

- B. fluviatilis* Schwab. water Stinkspons. Onder water in sluis no. 1 der Zuid Willemsvaart. Aan palen van bruggen te 's Bosch, altoos onder water.

Ord. **Nostocaceae.**

Sterreschotachtigen.

Nostoc. Vauch. Sterreschot.

N. commune Vauch. gewoon Sterreschot. Op den grond tusschen het gras, op beschaduwde plaatsen enz. In het gras langs de Dommel bij Son.

N. batracheuteron Van Hall. kikvorsch Sterrenschot. Op een zandpad op Reeburg te Vught, Jan. 1878.

Subclass. **FUNGI.****ZWAMMEN.****Amanita Dek. Paddestoel.**

A. muscaria L. vliegendoode Paddestoel. Op zandgronden op beschaduwde plaatsen, in bosschen enz. overvloedig. Met witte vlekken te Hilvarenbeek en te Vught; met gele vlekken te Helvoirt langs eene Sparrelaan. Vergiftig.

A. candida Briganti. witte Paddestoel. Te Helvoirt onder Hakhout. Vergiftig.

A. bulbosa alba Pers. witte bolvormige Paddestoel. Ter zelfder plaatse. Vergiftig.

A. umbrina Pers. Te Helvoirt. Vergiftig.

A. aspera Pers. ruwe Paddestoel. Onder boomen bij Boxtel en Helvoirt. Vergiftig.

Agaricus. Blad Paddestoel.

A. fulvo-albicans N. witrossige Paddestoel. Te Helvoirt. Vergiftig.

A. procerus Scop. hooge Paddestoel. Op heide- en zandgronden. Tusschen eikenhakhout te Rosmalen. Eetbaar.

- A. melleus Bolt. Fries. honigbruine Paddestoel. In boschen en tuinen aan den voet van boomstammen, aan oude palen en planken, zodevormend. Vergiftig.
- A. castaneus Bull. kastanje Paddestoel. Bij Boxtel. Eetbaar.
- A. campestris Linn. eetbare Paddestoel, Champignon. Op de Vughtsche heide, te Boxtel, in eene weide, waar paarden graasden te Helvoirt. Eetbaar.
- A. semiglobatus Batsch. halfronde of slijmachtige Paddestoel. Te Boxtel. Vergiftig.
- A. emeticus Schaeff. braakwekkende of kamachtige Paddestoel. Te Hilvarenbeek, in bosschen bij Helvoirt, in het bosch van het kasteel Maurick te Vught; de meeste variëteiten vergiftig.
- A. torminosus Schaeff. krampverwekkende Paddestoel. Bij Vught. Zeer vergiftig.
- A. virescens Pers. groenachtige Paddestoel. Te Hilvarenbeek. Eetbaar.
- A. pyrogalus Bull. bijtende Paddestoel. In een bosch te Helvoirt. Vergiftig.
- A. odoratus Pers. naar anijs riekende Paddestoel. Op afgevallen beukenbladeren in het bosch van het kasteel Maurick te Vught, in een bosch te Helvoirt. Verdacht.
- A. pratensis Fries. weide Paddestoel. Te Helvoirt op het land van den heer Martini van Geffen. Eetbaar.
- A. virgineus Pers. maagdelijke of sneeuw witte Paddestoel. Bij Boxtel op afgevallen bladeren. Eetbaar.
- A. violaceus Lin. paarsche Paddestoel. In het bosch bij het kasteel Maurick te Vught, op een hoop eikenbladen. Eetbaar.
- A. fastibilis Fr. trechtervormige Paddestoel. Aan slooten bij Boxtel, Vught en Helvoirt op bladeren. Eetbaar.
- A. fascicularis Pers. boschachtige of bundelvormige Paddestoel. Te Vught en Helvoirt. Vergiftig.

- A. lateritius Pers. bittere Paddestoel. Aan slooten in een bosch te Helvoirt. Vergiftig.
- A. sulphureus Bull. zwavelkleurige Paddestoel. In een pijnbosch bij Helvoirt. Vergiftig.
- A. ostreatus Jacq. schelpvormige Paddestoel. Op een omgevallen populier te Groot-Deuteren, ook bij Cromvoirt. Eetbaar.
- A. applicatus Batsch. omgekeerde Paddestoel. Op een zieken Populus te Hintham.
- A. hariolorum Bull. heksen Paddestoel. Op afgevallen pijnnaalden te Helvoirt. Eetbaar.
- A. narcoticus Batsch. verdoovende Paddestoel. In slooten bij Boxtel en Helvoirt. Vergiftig.

Coprinus. Mest-Paddestoel.

- C. altramentarius Link. inktachtige Paddestoel. Aan den voet van palen, oude boomstammen, enz. in weilanden, moeshoven, boomgaarden enz. zodevormend. Bij Rosmalen. Vergiftig.
- C. micaceus Link. glimmende Paddestoel. Langs eene sloot onder elzenboomen bij Boxtel. Vergiftig.
- C. Ophemerus Link. kortstondige Paddestoel. Op mesthoopen bij Boxtel. Vergiftig.
- C. semiovatus Link. halfeivormige Paddestoel. Langs den dijk te Empel. Vergiftig.
- C. papilionaceus Link. vlinderachtige Paddestoel. Langs den dijk te Empel. Vergiftig.

Cantharellus. Peperling. Hanekam.

- C. cibarius Fr. Hanekam, Cantharelle. Onder berkenboomen bij Rosmalen en Nuenen, bij Vught onder boomen langs drooge slooten, bij Helvoirt onder beukenboomen. Eetbaar.
- C. aurantiacus Fr. oranjekleurige Canterelle. In eene drooge sloot onder pijnboomen bij Hintham ook op Kraaijenhof. Verdacht

Merulius. Houtzwam.

- M. lacrymabundus** Schum. Fr. vernielende Houtzwam.
Onder de zaal in Muyserick te Vught. Verdacht.

Polyporus. Zwam.

- P. perennis** Fr. voortdurende Zwam. Op den grond in een hakhoutbosch bij Rosmalen.
- P. varius**. Fr. bontkleurige Zwam. Tegen oude knotwilgen langs den Empelschen dijk.
- P. suaveolens** Fr. welriekende Zwam. Op knotwilgen te Vught, Rosmalen, Cromvoirt, Middelrode en St. Michiels-Gestel. Vergiftig.
- P. versicolor** Fr. verschillkleurige Zwam. Op de schors van eiken- en kersenstammen bij Boxtel. Verdacht.
- P. ignarius** Fr. vuur Zwam. Op knotwilgen te Cromvoirt, op eikenstammen te St. Michiels-Gestel.
- P. Medulla panis** Pers. broodkruim Zwam. (Aan vochtig liggend hout, aan schuttingen, palen, balken, enz. bij Breda 1852).

Boletus. Buis-Paddestoel.

- B. luteus** L. gele Buis-paddestoel. Bij Boxtel in pijnbosschen. Vergiftig.
- B. scaber** Bull. ruwe Buis-paddestoel. In weilanden, aan wegen, dijken en op schaduwrijke gronden. Bij Boxtel en Hilvarenbeek. Eetbaar.
- B. subtomentosus** Pers. viltige Buis-paddestoel. In mastbosschen en op beschaduwde zandgronden. In het bosch van het kasteel Maurick te Vught. Verdacht.
- B. aurantiacus** Bull. oranjekleurige Buis-paddestoel. Te Hilvarenbeek, Boxtel en Helvoirt. Eetbaar.
- B. granulatus** L. verzamelde Buis-paddestoel. Op grazige plaatsen, in beschaduwde zand- en heidegronden, eenzaam of gezellig. Bij Boxtel. Vergiftig.
- B. piperatus** Bull. peperachtige Buis-paddestoel. In beschaduwde zand- en heidegronden. In een bosch bij Boxtel. Vergiftig.

- B. *rubeolarius* Bull. schadelijke Buis-paddestoel. In een bosch te Helvoirt. Vergiftig.
- B. *squamosus* N. schubachtige Buis-paddestoel. In een bosch te Helvoirt. Verdacht.
- B. *edulis* Dull. eetbare Buis-paddestoel. Ceps. In overvloed in boschachtige streken te Boxtel, Rosmalen, Vught en Helvoirt. Eetbaar.

Morchella. Morille.

- M. *esculenta* Pers. gewone Morille. In het gras onder een boom in Mei op Muysierick te Vught. De blonde soort. Eetbaar.

Hydnum. Doorn-paddestoel.

- H. *squamosum* Bull. schubachtige Doorn-paddestoel. In een bosch op Piazenza onder Vught. Eetbaar.

Scleroderma Pers. Buikzwam.

- S. *vulgare* Fr. gewone Hardebovist. In bosschen, op bouw- en weilanden. Te Hilvarenbeek en op het kamp Willem de tweede. Vergiftig.
- S. *verrucosum* Pers. wratachtige Bovist. Op schralen zandigen boschgrond. Te Boxtel en Rosmalen. Vergiftig.

Phallus.

- P. *impudicus* Linn. stinkende Phallus of onkuische Priapus. Langs eene houten heining naast Jagtlust te Helvoirt. Vergiftig.

Lagere Zwammen.

Sclerotium Tode. Harde Zwam.

- S. *Clavus* Fr. moederkoorn Harde Zwam. Aan de aren van verschillende Gramineën.
- α. secales* Rab. rogge. (Geertruidenberg Pr.fl.B.).
- S. *Liliacearum* West. lelie Harde Zwam. Op de zaadhuisjes en stengels der Liliaceën.
- β. Scillae* West. Op Scilla. (Dongen).

Illosporium. Kobaltzwam.

- I. *roseum* Mart. rozenroode Kobaltzwam. Aan boomstammen op *Parmelia Stellata* β . *tenella*. Te Rosmalen.

Sphaeria Hall.

- S. *carpini* Pers. Haagbeuk *Sphaeria*. Op doode takken van *Carpinus Betulus* ('s Hertogenbosch West.).
 S. *nigrans* Rob. zwartachtige *Sphaeria*. Op doode halmen van *Dactylis glomerata* (Boxmeer v.d.Bosch).
 S. *gangrena* Fr. vochtig brand *Sphaeria*. Op treurende bladen van verschillende grassoorten (Boxmeer v.d.B.).

Rhytisma. Rimpelzwam.

- R. *salicinum* Fr. wilgen Rimpelzwam. Op levende bladen van *Salix Capraea* (Valkenswaard. De Haan).

Rhizomorpha Roth. Wortelvormige Zwam.

- R. *setiformis* Roth. borstelvormige Wortelvormige Zwam. Op *Sphagnum* en andere mossen in vochtige bosschen. (Breda v.d.S.L.).

Periola Fr.

- P. *tomentosa* Fr. viltige *Periola*. Op rottende aardappelen in vochtige kelders. (Te Dongen V.V. en S.).

Fusarium Link. Spilwrat Zwam.

- F. *equisetorum* Desmaz. paardestaart Spilwrat. Op stervende stengels van *Equisetum limosum* (Dongen. V.V. en S.).

Fusidium Link. Spilhoop Zwam.

- F. *candidum* Link. witte Spilhoop. Op afgestorven beukenschors (Dongen v.S.)

Phragmidium Link. Dwarswandkiem Zwam.

- P. *obtusum* Schm. et Kze. stompe Dwarswandkiem. Op bladen en bladsteelen van eenige *Potentilla* soorten. (Te Dongen V.V. en S.).

REGISTER.

A.

	Blz.		Blz.
Aalbes	47	Allium	135
Aardaker	34	Almus	101
Aardbezie	36	Alopecuroideae	144
Aardmuizen	34	Alopecurus	144
Aardrook	13	Alsem	60
Abameae	135	Alsineae	22, 24
Abeel	100	Althaea	26
Abies	114	Alyssineae	17
Abietineae	113	Amandelachtigen	34
Acacia	34	Amanita	171
Acer	27	Amaranthaceae	90
Acerineae	27	Amaranthus	90
Achillea	60	Ambrosiaächtigen	68
Acorus	131	Ambrosiaceae	68
Acotyl. Vase.	153	Ammineae	48
Adderkruid	126	Ampelideae	28
Adderwortel	94	Amygdaleae	34
Adelaarsvaren	156	Anagallis	88
Adoxa	54	Anchuseae	74
Aegopodium	49	Andoorn	85
Aesculus	28	Andoornachtigen	84
Aetusa	50	Andromeda	70
Affodilachtigen	134	Anemone	9
Affodille	135	Anemoneae	9
Agaricus	171	Anemoon	9
Agrimonia	37	Anemoonachtigen	9
Agrost deae	146	Anethusa	51
Agrostis	146	Angelica	51
Arostemma	22	Angeliceae	50
Ahorn	27	Anjelier	21
Ahornen	27	Antirrhineae	77
Aira	147	Antirrhinum	78
Ajuga	87	Anthemis	60
Ajugoideae	87	Anthoceros	163
Akkerkool	64	Anthoxanthum	144
Akkerkoolachtigen	64	Anthriscus	52
Alant	58	Anthyllideae	30
Alchemilla	38	Apargium	65
Algae	170	Apéra	146
Alisma	126	Apium	49
Alismaceae	126	Apocyneae	72
		Apocynumachtigen	72

Blz.		Blz.		Blz.
29	Boerekersachtigen	18	Camelineae	18
29	Boksbaard	65	Campanula	69
15	Bolderik	22	Campanulaceae	69
60	Boomvaren	155	Campylospermae	52
59	Boonkruidachtigen	83	Cantharelle	173
38	Borago	74	Cantharellus	173
39	Boragineae	74	Caprifoliaceae	54
10	Boschbes	70	Capsella	18
53	Boschbesachtigen	70	Carca	140
79	Boschbezie	70	Cardamine	15
49	Botkruid	144	Carduinae	62
51	Botrydium	170	Carduus	63
68	Bottelroos	58	Cariceae	140
58	Bovist	175	Carlina	63
50	Braambes	36	Carlineae	63
12	Brachypodium	151	Carpinus	99
12	Brandnetel	97	Castanea	98
12	Brassica	16	Catharinea	158
01	Brassicaceae	16	Cauliclineae	52
74	Brem	30	Ceder	119
17	Bremachtigen	30	Cedrus	119
50	Briza	149	Celplanten	156
47	Bromus	151	Cember	120
01	Bronmos	158	Cembra	120
01	Brunelle	86	Centaurea	64
49	Bryonia	45	Centaurie	64
58	Bryum	159	Centaurieachtigen	64
39	Buikzwam	175	Centaurineae	64
38	Buisbloemigen	57	Centunculus	88
76	Buis-Paddestoel	174	Cephalotaxus	123
66	Bundgras	148	Cerastium	24
66	Buntgras	150	Ceratodon	160
60	Butomaceae	127	Ceratophylleae	44
96	Butomus	126	Ceratophyllum	44
03			Cetraria	166
76			Chaerophyllum	53
87			Chamaecyparis	106
56	Calamagrostis	146	Champignon	172
56	Calamintha	84	Chara	170
92	Calla	131	Cheiranthus	14
35	Callitriche	41	Chelidonium	13
35	Callitrichineae	41	Chenopodeae	91
9	Calluna	70	Chenopodieae	91
95	Caltha	12	Chenopodium	91
57	Calyciflorae	29	Chorideae	145
18	Camelina	18	Chondrilleae	66

C.

	Blz.		Blz.
Chrysanthemum	61	Crepis	67
Chrysoplenium	48	Crocus	133
Cicendia	73	Cruciferae	14
Cichoraceae	64	Cryptomeria	110
Cichorei	65	Cucurbitaceae	45
Cichoreiachtigen	64	Cuninghamia	112
Cichoreien	65	Cupressineae	101
Cichorieae	65	Cupressineae verac	105
Cichorium	65	Cupressus	108
Cicuta	48	Cupuliferae	98
Circaea	40	Cuscuta	73
Circacae	40	Cuscutineae	73
Ciraeën	40	Cynareae	62
Cirsium	62	Cynarocephalae	62
Cladium	138	Cynodon	145
Cladonia	168	Cynoglosseae	74
Claytonia	45	Cynoglossum	74
Clematideae	9	Cynosurus	151
Clematis	9	Cyperaceae	138
Clematisachtigen	9	Cyperbiezen	138
Cochlearia	17	Cypres	106, 108
Colchicaceae	135		
Colchicum	135		
Colymbea	123		
Comarum	36	D.	
Comocarpon	169	Dáctylis	150
Compositae	57	Dalkruid	134
Coniferae	101	Datura	76
Conium	53	Daucineae	52
Convallaria	134	Daucus	52
Convolvulaceae	73	Dekmos	156
Convolvulus	73	Delphinium	12
Coprinus	173	Denneachtigen	113
Corneae	53	Denneboomen	113
Cornus	53	Descampsia caesp.	147
Corolliflorae	71	Dessertbladen	26
Coronillea	33	Dianthus	21
Coronopus	18	Dicotyledoneae	9
Corrigiola	45	Dicranum	161
Corydalis	13	Dille	51
Corylus	99	Dillen	12
Corymbiferae	57	Diplotaxis	17
Corynéphorus	148	Dipsaceae	56
Crassulaceae	46	Dipsacus	56
Crataegus	39	Distel	63
Crepideae	67	Distelachtigen	62
		Doddegras	145

Forilis	Blz. 52	Glyptostrobis	Blz. 109
Fragaria	36	Gnaphalium	59
Fratillaria	134	Goud-Lorkenboom	118
Fraxinus	72	Goudveil	48
Fumaria	13	Gramineae	143
Fumariaceae	13	Grasbies	138
		Grassen	143
G.		Gratiola	77
Gaffelsteng	21	Greppelgras	137
Gaffeltand	161	Grossulariæ	47
Gagel	101	Guldenroede	58
Gagelachtigen	101	Gymnadenia	132
Galegaächtigen	32	Gypsophila	21
Galegeae	32		
Galeobsis	85	H.	
Galeobdolon	84	Haagbeuk	99
Galigaan	138	Haarmond	160
Galium	54	Haarmos	158
Gamander	87	Haarmuts	160
Ganzebloem	61	Haarsteng	41
Ganzemuur	80	Haarstengachtigen	41
Ganzerik	37	Halorageae	41
Ganzetongen	18	Haloragisachtigen	41
Ganzevoet	91	Halumus	92
Ganzevoetachtigen	91	Hanekam	173
Genadekruid	77	Hanepoot	49, 144
Genista	30	Hardbloem	46
Genisteae	30	Hardbloemachtigen	46
Gentiaan	73	Hardebovist	175
Gentiana	73	Harde Zwam	175
Gentiaanachtigen	72, 73	Hardkelk	46
Gentianeae	72, 73	Haver	148
Gentianella	73	Haverachtigen	147
Genuinae	73	Havikskruid	67, 68
Geraniaceae	28	Hazegerve	60
Geranium	28	Hedera	53
Gerst	152	Hedysareae	35
Gerstachtigen	152	Hedysarumachtigen	33
Gierst	147	Heemst	26
Gierstgrassen	147	Heete-Gaal	30, 31
Glaskruid	97	Heggerank	45
Glechoma	84	Heideachtigen	70
Glidkruid	86	Helecharis	139
Glyceria	150	Helleboreae	12
Glycyrrhiza	32	Helm	147

Blz.		Blz.		Blz.
09	Helmbloem	13	Hydrocharis	125
59	Helmdraad	141	Hydrocotyle	48
8	Helmkruid	77	Hydrocotyleae	48
48	Henjegras	149	Hydrogastrium	170
43	Hennepnetel	85	Hyperacium	67
38	Heracleum	51	Hyoscyamus	76
43	Herderstas	18	Hypericineae	26
77	Herik	16, 19	Hypericum	26
37	Hermoes	153	Hypnum	156
47	Herniaria	45	Hypocastaneae	28
58	Hertshooi	26, 27	Hypochoerideae	66
32	Hertshooiachtigen	26	Hypochoeris	66
21	Hippurideae	41		
	Hippuris	41	I.	
	Hoefblad	57		
	Holcus	148	Iberis	18
99	Hondsbloem	29	IJp	97
60	Hondsdraf	84	IJzerhard	87
8	Hondsgras	145	IJzerhardachtigen	87
60	Hondskers	35	IJzerharde	81
41	Hondsklaver	31	Ilex	71
41	Hondskoppigen	62	Illecebrum	46
41	Hondsnetel	84	Illisporum	176
41	Hondspeterselie	50	Impatiens	29
2	Hondstand	145	Inula	58
3	Hondstong	74	Irideae	133
4	Hondstongen	74	Iris	133
6	Hoofdtaxis	123	Isnardia	40
6	Hoornblad	44		
5	Hoornbladachtigen	44	J.	
5	Hoornbloem	24		
6	Hoornstand	160	Jacione	69
8	Hoornvrucht	163	Japansche Ceder	110
7	Hop	97	Japansche Cypres	108
8	Hordeaceae	152	Jeneverboom	102
0	Hordeum	152	Jeneverboommen	101
3	Hottonia	89	Jeneverstruik	102
5	Houtzwam	174	Juglans	98
3	Huislook	47	Juglandaeae	98
6	Hulst	71	Juncaceae	135
1	Hulstachtigen	71	Juncagineae	127
5	Humulus	92	Juncus	135
0	Huttentut	18	Jungermania	164
9	Huttentutachtigen	18	Juniperineae	101
2	Hydnum	175	Juniperus	102
7	Hydrocharideae	125	Jussieae	40

K.

	Blz.		Blz.
Kaardebol	56	Kobaltzwam	176
Kaarden	56	Koekoeksbloem	22
Kaarsjes	66	Kool	16
Kalebasachtigen	45	Koolachtigen	16
Kalfsnuit	78	Koolzaad	16
Kalmoes	131	Koornbloem	64
Kalmus	131	Kopmos	159
Kamgras	151	Kornoelje	53
Kamperfoelie	54	Korstmossen	165
Kamperfoelieachtigen	54	Kortsteel	151
Kanad. Populier	100	Kraakloof	166
Kanad. Spar	114	Kranebek	52
Kanariegrassen	114	Kriek	35
Kantvruucht	70	Krok	33
Kartelblad	81	Kromhals	74, 83
Karwei	49	Kromzadigen	74, 83
Kastanje	98	Kronkelstand	160
Kattekruidachtigen	84	Kroonbloemigen	71
Kattendoorn	50	Kroonkruiden	33
Kattenstaart	90	Kroontjeskruid	96
Kegeldragende boomen	101	Kroos	129
Kelkgras	149	Kroosplanten	129
Kelkstandigen	29	Kropaar	150
Kersachtigen	18	Kruisbes	47
Kervel	53	Kruisbesachtigen	47
Kievitsbloem	15, 134	Kruisbloem	21
Kievitse	134	Kruisbloemen	14
Kikkerkruid	125	Kruisbloemachtigen	21
Kinaboomen	28	Kruisdistel	48
Klaproos	12	Kruisdisteligen	48
Klaver	31, 32	Kruiskruid	61
Klaverachtigen	31	Kruiswortel	61
Klaverzuring	29	Kruiswortelachtigen	58
Klaverzuringen	29	Kwalsters	39
Kleefkruid	54	Kweektarwe	152
Klein Tasjeskruid	17		
Klimop	53		
Klit	63		
Klokje	69		
Klokjesachtigen	68		
Knautia	56		
Knikbloemachtigen	66		
Knikvrucht	158		
Knodde	16		
Knoopkruid	64		

L.

Labiatae	66
Laddermos	158
Laetuca	66
Laetuceae	66
Lagere zwammen	175
Lamium	84
Langgras	148
Lappa	63

	Blz.		Blz.
Marchantia	163	Muurbloem	74
Marsiliaächtigen	154	Muurrut	156
Marsiliaceae	154	Muurpeper	46
Mater	61	Muursla	66
Matricaria	60	Myagrum	18
Medicago	31	Myosotis	75
Meelraai	148	Myosurus	10
Meidoorn	39	Myrica	101
Melampyrum	80	Myriceae	101
Melde	92	Myriophyllum	41
Melden	91		
Melilotus	31		
Melkdistel	66		
Melk Eppe	51		
Mentha	82		
Menthoideae	82		
Menyantheae	72		
Menyanthes	72		
Mercuriales	96		
Merul us	174		
Mest-Paddestoel	173		
Mierikswortel	17		
Milium	147		
Mnium	158		
Moehringia	23		
Moeras Schurftkruid	56		
Molinea	150		
Molsia	66		
Monardeae	83		
Monardeeen	83		
Montia	45		
Monochlamydeae	90		
Monocotyledoneae	125		
Morchella	175		
Morgenster	134		
Morille	175		
Mosterd	16		
Muggepoot	146		
Muizenoor	67		
Muizenstaart	10		
Munt	82		
Muntachtigen	82		
Murik	80		
Musci frondosi	156		
Muskuskruid	54		
Muurachtigen	22		
		N.	
		Naaktvaren	155
		Naaldaar	144
		Naaldboomen	101
		Naaldekervel	52
		Naaldekervelachtigen	52
		Nachtschade	76
		Nachtschadigen	76
		Nagelkruid	35
		Najadeae	129
		Najaden	129
		Najas	129
		Nappjesdragende	98
		Nardoideae	153
		Nardus	153
		Narthecium	135
		Nasturtium	14
		Negundo	27
		Nepeteae	84
		Net 1	97
		Netelachtigen	97
		Nicander	76
		Nicandra	76
		Nierkruidachtigen	12
		Niervaren	155
		Nitella	170
		Nostoc.	171
		Nostoccae	171
		Nuphar	12
		Nymphae	12
		Nymphaeaceae	12
		O.	
		Oenanthe	50
		Oenothera	40

Blz.	
74	Oeverkruid
56	Okkernoot
46	Okkernootachtigen
66	Oleaceae
18	Olijfachtigen
75	Olm
10	Olmen
01	Onagra
01	Onagraria
41	Onagreae
	Ononis
	Onopordon
55	Oogentroost
44	Ooijevaarsbek
01	Ooijevaarsbekken
52	Oostersche Levensboom
52	Opegrapha
76	Ophiurius
76	Ophrydeneae
35	Orchideae
29	Orchis
29	Ornithogalum
29	Ornithopus
98	Orthospermae
53	Orthotrichum
53	Oryzae
55	Osmunda
14	Ossetongachtigen
27	Oxalideae
84	Oxalis

P.

76	Paardebloem
12	Paardebloemachtigen
55	Paardekastanje
70	Paardestaart
71	Paardestaartachtigen
71	Paddegras
12	Paddestoel
12	Panicum
12	Panicum
	Panikgrassen
	Papaver
50	Papaveraceae
40	Papaverachtigen

Blz.		Blz.
89	Papenkwaad	94
98	Papilionaceae	30
98	Parasol-Pijn	103
71	Parasol-Pijnboomen	103
71	Parelzaad	75
97	Parelzaadachtigen	75
97	Parietaria	97
40	Paris	133
39	Parmelia	166
39	Parnaskruid	20
20	Parnassia	20
63	Paronychiaächtigen	45
81	Paronychieae	45
28	Partijke	44
28	Partijkachtigen	44
103	Pastinaca	51
169	Patellaria	168
131	Pedicularis	81
131	Peen	52
131	Peer	39
131	Pellia	164
134	Peltigera	166
33	Penningskruid	88
48	Peperling	173
160	Pep rwortel	17
145	Peplis	44
155	Periola	176
74	Pertusaria	169
29	Petasites	57
29	Peucedaneae	51
	Peucedanum	51
	Phalarideae	144
	Phalaris	144
66	Phallus	175
65	Phleum	145
28	Phragmidium	176
153	Phragmitis	147
153	Phyteuma	69
137	Picea	116
171	Pijlkruid	126
143	Pijn	120
143	Pijnboomen	119
143	Pijnen	152
13	Pijpbloemigen	95
13	Pijpkruid	52, 154
13	Pilkruid	154

Blz.		Blz.		Blz.
34	Rhamneae	29	Salvia	83
86	Rhamnus	29	Sambucus	54
34	Rhijnbezien	29	Samolus	89
47	Rhijnchospora	138	Sanguisorba	39
18	Rhinantaceae	80	Sanguisorbeae	38
14	Rhinanthus	81	Saniculeae	48
56	Rhizomorpha	176	Sapineae	113
83	Rhytisma	176	Sapkelk	92
58	Ribes	47	Saponaria	21
71	Riccia	163	Sarioscyphus	165
71	Ridderspoor	12	Sarothamnus	30
39	Riempjes	45	Satureineae	83
	Riet	147	Saxe-gothaea	123
	Rietachtigen	147	Saxifraga	47
	Rietgras	140	Saxifrageae	47
98	Rijstachtigen	145	Scandicineae	52
	Rijstgras	145	Scandix	52
	Rimpelzwam	176	Scapania	165
	Rinkelbloem	80	Scheefbloem	18, 48
16	Robinia	34	Scheefkelk	15
19	Roerkruid	59	Scheefkelkachtigen	14
19	Roggegras	152	Scheerling	53
25	Rolklaver	32	Scheuchzeria	127
52	Rolklaverachtigen	30	Schijnraket	17
16	Roos	37, 38	Schildmos	166
15	Roosachtigen	35	Schildzaadachtigen	17
9	Rosa	37	Schorsvruchten	53
9	Rosaceae	35	Schotelmos	168
9	Roseae	37	Schriftmos	169
11	Rozen	37	Schubkruid	23
19	Rubus	36	Schub-Taxis	123
19	Ruiterkruid	125	Sciadopiteae	113
19	Rumex	93	Sciadopitys	113
31	Ruppia	129	Scirpeae	138
48	Rupsklaver	31	Scleranthaeae	46
48	Russchen	135	Scleranthus	46
50	Ruwbladigen	74	Scleroderma	175
19			Sclerotium	175
0			Scorzoneerachtigen	65
0			Scorzonereae	65
0			Scripus	139
0			Scrophularia	77
4			Scutellaria	86
1			Scutellarineae	86
1			Sedum	46
0			Selinum	51

S.

Safraan	133
Sagina	22
Sagittaria	126
Salicineae	99
Salie	83
Salix	99

	Blz.		Blz.
Sellerij	49	Spilhoop	176
Sempervivum	47	Spilhoopzwam	176
Senebiera	18	Spilwrat	176
Senecio	61	Spilwratzwam	176
Senecionideae	58	Spinazie. Eng.	45
Sequoia	111	Spiraea	35
Sequoiaceae	111	Spiraeaächtigen	35
Seselineae	50	Spiraeaceae	35
Setaria	144	Spiranthes	132
Sherardia	54	Sponginae	170
Silaus	50	Sponswieren	170
Silene	21, 22	Springzaad	29
Sileneächtigen	21	Spurrie	23
Sileneae	21	Stachis	85
Siliquosae	14	Stachydeae	84
Silybum	63	Stalkruid	30
Sinapis	16	Standelkruid	131, 132
Sint Janskruid	26, 46	Standelkruiden	131
Sisymbraeae	15	Statice	89
Sisymbrium	14	Steenbreek	47
Sium	50	Steenbreekachtigen	47
Slangenkruid	131	Steenklaver	31
Slangenstaart	153	Steenraket	15, 16
Slangenwortel	94	Steenruit	156
Sleedoorn	34	Steilkop	100
Sleepruim	34	Stekelnoot	68
Sleutelbloem	89	Stekelzaad	52
Sleutelbloemigen	88	Stellaria	23
Slijkgrassen	145	Stellatae	54
Slijkgroen	80	Stermuur	23, 24
Smeerwortel	74	Sterredistel	64
Smyrneae	53	Sterreschot	171
Sneeuwbal	54	Sterreschotachtigen	171
Solaneae	76	Stervormigen	54
Solanum	76	Stinkspoon	170
Solidago	58	Stink-Taxis	124
Sonchus	66	Stipaceae	147
Sorbenkruid	39	Strandeling	89
Sorbus	39	Strandkruid	89
Spar	114, 116	Stratiodes	125
Sparganium	130	Streepvaren	155
Specularia	70	Streepzaad	67
Speerdistel	62	Streepzaadachtigen	67
Spergula	23	Struikgras	146
Sphaeria	176	Struikgrasachtigen	146
Sphagnum	162	Struikmos	166

Succisa
Suikerij
Surpel
Symphytum

T.

Taeda
Takmos
Tanacetum
Tandzaad
Taraxacum
Tarwe
Tasjeskruid
Tax Cypres
Taxineae
Taxis
Taxisachtige Cypressen
Taxodineae
Taxodium
Taxus
Teesdalia
Teucrium
Teunis-bloem
Thalamiflorae
Thalictrum
Thijm
Thlaspi
Thlaspidaceae
Thrinia
Thucopsis
Thuia
Thniopsidae
Thuja
Thujaächtigen
Thujopsis
Thijmus
Thijsselinum
Tijdeloos
Tijdeloozen
Tilia
Tiliaceae
Timothygras
Toors
Toorsachtigen
Toreya

Bfz.

56
65
94
74

121

166

60

5

66

152

18

109

123

124

109

109

109

124

18

87

40

9

9

83

18

18

65

105

104

103

104

103

105

83

51

135

135

26

26

145

77

77

124

Torilis

Torkruid

Tormenit

Tragopodon

Trifolieae

Trifolium

Triglochin

Trilgras

Triodia

Trip-madam

Triticum

Tsuga

Tulipeae

Tulpachtigen

Tussilago

Tweebladachtigen

Tweelobbigen

Typha

Typhaceae

U.

Ulex

Ulmaceae

Ulmus

Umbelliferae

Urtica

Usnea

Utriceae

Utricularia

V.

Vaccinieae

Vaccinium

Valeriaan

Valeriana

Valerianeae

Valerianella

Valerianen

Varens

Varkensgras

Varkenskers

Varkenskool

Varkenskervel

Varkenskervelachtigen

Blz.

52

50

37

65

31

31

127

149

149

47

152

113

134

134

57

131

9

130

130

30

97

97

48

97

165

97

37

70

70

55

55

70

56

55

155

95

18

51

51

51

	Blz.		Blz.
Vederdistel	62	Ware-Cypres	108
Vedermos	161	Ware-Cypressen	105
Veelknoopigen	93	Warkruid	73
Veenmos	162	Warkruiden	73
Veenwortel	94	Water-Affodil	135
Veldbies	138	Waterbezie	36
Veldkers	15	Waterbies	139
Veldsla	56	Waterblaasje	170
Verbasceae	77	Waterboterbloem	12
Verbasum	77	Water-Eppe	50
Verbena	87	Watergentiaan	72
Verbenaceae	87	Waterkers	14
Vergeet-mij-niet	75	Waterklaver	72
Veronica	78	Waterklavers	72
Vetmuur	22	Waterlelie	12
Vetplanten	46	Waterlelies	12
Viburnum	54	Waterlisch	126
Vicia	23	Watermuur	24
Vicieae	33	Waternavel	48
Vijfblad	36	Waternaveligen	48
Vijfvingerkruid	37	Waterpaardenstaart	170
Vinea	72	Waterpeper	95
Vingergras	143	Waterpest	125
Viola	19	Waterpunge	89
Violarieae	19	Waterranonkel	10
Vioolachtigen	19	Waterruit	9
Viooltje	19,	Waterscheerling	48
Vitis	28	Watervinkel	50
Vlas	25	Waterviolier	89
Vlasachtigen	25	Waterweegbree	126
Vleeschbeker	165	Waterweegbreeën	126
Vliegenvangertje	20	Wederik	40, 88
Vlier	54	Wederikachtigen	39
Vlinderbloemigen	30	Wederikken	39
Vogelkers	35	Weegbree	90
Vogelmelk	134	Weegbreeachtigen	89
Vogelpootje	33	Wegdistel	63
Vossestaart	144	Wegedoorn	29
Vossestaartachtigen	144	Wegedoornen	29
Vroegeling	17	Weissia	161
Vrouwenhaar	158	Wellingtonia	111
Vuurkruid	16	West. Levensboom	104
Vuurwortel	61	Wieren	170
		Wijngaard	28
		Wijnstok	28
		Wijnstokachtigen	28
W.			
Walstroo	54		
Wammestknoopen	64		

Wikk
Wikk
Wild
Wild
Wild
Wild
Wild
Wild
Wilg
Wilg
Wind
Wind
Wind
Wink
Wint
Wint
Witb
Witb
Witb
Witf
Wolf
Wolf
Wolf
Woll
Wond
Wort
Wort
Wort
Wouv
Wrat

Blz.		Blz.		Blz.
108	Wikke	33		
105	Wikkeachtigen	33		
73	Wilde-Geer	49	Xathium	68
73	Wilde-Kastanje	28		
135	Wilde-Kers	35	Z.	
36	Wilde-Kervel	52	Zamengestelden	57
139	Wilde-Pruim	35	Zandkruid	23
170	Wilde-Radijs	19	Zeegras	140
12	Wilde-Salie	87	Zee-Melde	92
50	Wild Wormkruid	60	Zeepkruid	21
72	Wilg	99	Zegge	140
14	Wilgachtigen	99	Zeggen	140
72	Winde	73	Zenegroen	87
72	Windeachtigen	73	Zenegroenachtigen	87
12	Windhalm	146, 147	Zevenboom	102
12	Winkelgras	149	Zilver schoon	37
126	Wintergroen	71	Zoethout	32
24	Wintergroenachtigen	71	Zonnedaauw	20
48	Witboksen	148	Zonnedaauwachtigen	20
48	Witbol	148	Zoutgras	127
170	Witboom	101	Zoutgrasachtigen	127
95	Wittewortel	51	Zuring	93
125	Wolfsklaauw	154	Zurkel	93
89	Wolfsklaauwachtigen	154	Zuurzaad	93
10	Wolfsmelk	96	Zwaluwentong	95
9	Wolfsmelkachtigen	96	Zwanenbloem	126
48	Wollegas	140	Zwanenbloemen	126
50	Wondkruiden	30	Zwarte Aalbes	47
89	Wortel	52	Zwart Koorn	80
126	Wortelachtigen	52	Zwenkgras	151
126	Wortelvormige Zwam	176	Zwenkgrasachtigen	149
88	Wouw-Reseda	20	Zwijnengras	153
39	Wrattenkruid	96	Zygegonium	165
39				
90				
89				
63				
29				
29				
161				
111				
104				
170				
28				
28				
28				

1903

